

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПРАКТИКА
В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД ВИЛУЧЕННЯ, ПРИЙНЯТТЯ
У НАСЕЛЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ, БОЄПРИПАСІВ,
У ТОМУ ЧИСЛІ НЕВСТАНОВЛЕНОГО ПОХОДЖЕННЯ,
ЩО ОПИНИЛИСЯ У ЇХНЬОМУ ВОЛОДІННІ З РІЗНИХ
ПРИЧИН (ЗНАЙДЕНІ, ПЕРЕДАНІ ТОЩО)**

Наукове дослідження

Колектив авторів

Дніпро
2025

УДК 342.951:351.753(477)
Д 75

*Схвалено Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 4 від 18.12.2024 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ольга МЕРДОВА, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор, підполковник поліції;

Андрій МЕЛЬНИЧЕНКО, начальник управління розслідування злочинів, виявлених Департаментом стратегічних розслідувань і Департаментом кіберполіції Головного слідчого управління Національної поліції України, кандидат юридичних наук, підполковник поліції.

Дрок І. С., Бугайчук К. Л., Джафарова О. В. та ін.

Д 75 Міжнародний досвід та практика в післявоєнний період вилучення, прийняття у населення вогнепальної зброї, боєприпасів, у тому числі невстановленого походження, що опинилися у їхньому володінні з різних причин (знайдені, передані тощо) : наук. дослідження / кол. авт. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. 124 с.

ISBN 978-617-560-050-4

У науковому дослідженні проаналізовано особливості діяльності поліції зарубіжних держав щодо вилучення, прийняття у населення вогнепальної зброї, боєприпасів, у тому числі невстановленого походження, що опинилися у їхньому володінні з різних причин (знайдені, передані тощо). Зокрема, розглянуто досвід таких країн, як: Сполучені Штати Америки, Канада, Велика Британія, Республіка Хорватія, Республіка Боснія і Герцеговина, Республіка Сербія, Республіка Північна Македонія, Республіка Косово, Республіка Ізраїль, Азербайджанська Республіка, Чеська Республіка, Словацька Республіка, Республіка Молдова, Республіка Грузія, Республіка Польща.

Призначене для здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, науковців, працівників відділу контролю за обігом зброї Національної поліції України, власників зброї та всіх, хто цікавиться означеною тематикою.

ISBN 978-617-560-050-4

© Автори, 2024

© ДДУВС, НАВС, ХНУВС, 2025

ЗМІСТ

Автори	4
Передмова	5
1. Республіка Хорватія	6
2. Республіка Боснія і Герцеговина	12
3. Республіка Сербія	21
4. Республіка Північна Македонія	27
5. Республіка Косово	34
6. Держава Ізраїль	39
7. Сполучені Штати Америки	43
8. Канада	49
9. Велика Британія	54
10. Азербайджанська Республіка	59
11. Чеська Республіка	74
12. Словацька Республіка	81
13. Республіка Молдова	89
14. Республіка Грузія (Сакартвело)	93
15. Республіка Польща	109
Список використаних джерел	117

АВТОРИ:

Вадим БІЛИК, доцент кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Костянтин БУГАЙЧУК, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем правового забезпечення діяльності поліції та протидії злочинності Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Василь ВАРИВОДА, професор кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Олена ДЖАФАРОВА, завідувач кафедри адміністративної діяльності Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Ірина ДРОК, завідувач науково-дослідної лабораторії превентивної діяльності та соціологічних досліджень Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Олександр ДУВАНСЬКИЙ, викладач кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ

Євген КОРЖ, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Микола КОТЕЛЮХ, викладач Циклу професійно-практичної підготовки Центру первинної професійної підготовки «Академія поліції» Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Едуард МУЗИЧУК, науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем правового забезпечення діяльності поліції та протидії злочинності ННІ № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права

Сергій ШАТРАВА, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем досудового розслідування Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ПЕРЕДМОВА

Пошук та запровадження нових підходів Національної поліції України до вилучення, прийняття у населення вогнепальної зброї, боєприпасів, у тому числі невстановленого походження, що опинилися у їхньому володінні з різних причин (знайдені, передані тощо), побудови якісно нової моделі такої діяльності відповідно до стандартів, принципів і норм, що вироблені світовою спільнотою, на сьогодні є достатньо актуальним питанням. Саме тому наукове дослідження підготовлено на замовлення відділу контролю за обігом зброї Національної поліції України (лист ДКЗ НПУ № СЕД-9733-2023 від 01.12.2023) на виконання Плану наукової та науково-дослідної роботи МВС на 2024 рік спільно авторськими колективами Дніпровського державного університету внутрішніх справ, Національної академії внутрішніх справ та Харківського національного університету внутрішніх справ.

Зарубіжними державами накопичено значний досвід щодо застосування заходів стимулювання та заохочення населення до здачі вогнепальної зброї та боєприпасів, організації діяльності поліції для стабілізації незаконного обігу вогнепальної зброї, боротьби зі злочинами, що вчинюються із застосуванням вогнепальної зброї. Однак поліцейська діяльність у кожній державі має свою специфіку та особливості. Зупинимось на особливостях діяльності поліції таких держав, як: Сполучені Штати Америки, Канада, Велика Британія, Республіка Хорватія, Республіка Боснія і Герцеговина, Республіка Сербія, Республіка Північна Македонія, Республіка Косово, Республіка Ізраїль, Азербайджанська Республіка, Чеська Республіка, Словацька Республіка, Республіка Молдова, Республіка Грузія, Республіка Польща.

1. РЕСПУБЛІКА ХОРВАТІЯ

1.1. Нормативно-правове регулювання здачі та знищення зброї

Основним нормативно-правовим актом, що регулює обіг зброї в Республіці Хорватія, є Закон «Про придбання та зберігання зброї громадянами» від 01.11.2018, який замінив Закон «Про зброю», що діяв в країні з 2007 до 2018 р.

Закон «Про придбання та зберігання зброї громадянами» регулює правовий статус зброї, порядок її придбання, обліку та зберігання, процедуру продовження строку дії документів на зброю тощо.

Цей нормативний акт визначає вогнепальну зброю як будь-яку переносну ствольну зброю, що стріляє або використовується для стрільби або може бути модифікована для стрільби кулями, дробом чи іншими снарядами під дією спеціального палива. Вогнепальна зброя в розумінні цього закону також включає основні частини вогнепальної зброї.

У Республіці Хорватія зброя поділяється на такі класи (види):

1. Зброя категорії А – заборонена вогнепальна зброя (автоматична вогнепальна зброя, боєприпаси з бронебійними, розривними або запалювальними зарядами, довгоствольна вогнепальна зброя, що дозволяє відстрілювати більш ніж 11 патронів без перезаряджання);

2. Зброя категорії В – вогнепальна зброя, для носіння та зберігання якої потрібен дозвіл (автоматична короткоствольна вогнепальна зброя, одностарядна короткоствольна вогнепальна зброя з центральним ударником, автоматична та напіваавтоматична гладкоствольна зброя зі стволом довжиною до 60 см, напіваавтоматична газова зброя, що легко модифікується, тощо);

3. Зброя категорії С – зброя, про придбання якої необхідно повідомити уповноважений орган (вогнепальна зброя, віднесена до категорії А або В або до цієї категорії, яка була виведена з ладу, газова зброя, крім напіваавтоматичної газової зброї, яка легко модифікується, пневматична зброя);

4. Зброя категорії D – зброя, для якої не потрібна реєстрація (електрошокери, холодна зброя, зброя, що викидає пластикові кульки або кульки, наповнені фарбою, за допомогою стисненого повітря (зброя для страйкболу та пейнтболу))¹.

Відповідно до ст. 79 аналізованого закону громадянин, який незаконно володіє зброєю категорій А, В і С, зобов'язаний повідомити про зберігання

¹ Zakon o nabavi i posjedovanju oružja građana. ZAKON.HR. URL : <https://tinyurl.com/2x5j4xo4>.

такої зброї до найближчого відділу поліції для її подальшої здачі або виведення з ладу (деактивації). Компетентний орган приймає зброю та боєприпаси за місцем їх знаходження та видає громадянину відповідну довідку про їх прийняття.

Якщо громадянин бажає вивести з ладу таку зброю, він зобов'язаний протягом восьми днів із моменту передачі зброї подати до органів поліції заяву про виведення з ладу цієї зброї. Витрати на виведення зброї з ладу несе заявник.

Якщо громадянин добровільно заявив про здачу такої зброї та боєприпасів, проти нього не порушується будь-яке провадження (адміністративне чи кримінальне).

Додатково підкреслимо, що у разі смерті власника зброї повнолітній член його сім'ї, законний представник, опікун, особа, яка спільно проживала з ним, зобов'язані негайно повідомити уповноважений орган поліції чи МВС про наявність такої зброї для її подальшої здачі. Компетентний орган видає такій особі довідку про прийняту та здану зброю і боєприпаси.

Протягом 60 днів зі дня набрання законної сили рішенням про відкриття спадщини спадкоємець зобов'язаний:

- продати зброю;
- подати заяву про перереєстрацію зброї;
- вивести зброю з ладу та залишити її в себе;
- відмовитися від зброї на користь Республіки Хорватія без майнової компенсації.

Спадкоємець зброї, який продає, дарує або виводить із ладу зброю, зобов'язаний зареєструвати її в уповноваженому органі поліції протягом восьми днів зі дня продажу, дарування або виведення з ладу. Спадкоємцю зброї, який подав заяву про реєстрацію спадкової зброї, орган поліції видає дозвіл на зброю, якщо особа відповідає загальним та спеціальним умовам, передбаченим ст. 11 зазначеного закону.

Зброя, яку спадкоємець бажає залишити собі як сувенір, повинна бути остаточно виведена з ладу відповідно до положень статті 31 цього Закону.

Якщо протягом 60 днів зі дня набрання законної сили рішенням про відкриття спадщини спадкоємець цієї зброї не вчинить дій відповідно до вищевказаних пунктів або його заява про реєстрацію зброї буде відхилена, компетентний орган поліції вилучає зброю та боєприпаси до неї в порядку, встановленому ст. ст. 51 і 52 закону.

Слід підкреслити, що Закон «Про придбання та зберігання зброї громадянами» не передбачає можливості подання заяви про легалізацію зброї, що знаходиться у незаконному володінні.

Громадяни, які володіють пневматичною зброєю, що відповідно до положень Закону «Про зброю» була віднесена до категорії D, повинні протягом одного року зі дня набрання чинності Законом «Про придбання та

зберігання зброї громадянами» повідомити про володіння такою зброєю до органів поліції².

Також наказом МВС Республіки Хорватія № 2782 від 16.12.2014 встановлено правила утилізації зброї та боєприпасів, конфіскованих в адміністративних та кримінальних провадженнях, зброї, що здається до МВС, а також порядок роботи комісії, що приймає рішення стосовно такої зброї.

До складу комісії призначаються поліцейські з Директорату поліції та інших організаційних підрозділів міністерства, які мають спеціальні знання у сфері обігу зброї. Керівництво роботою комісії здійснює її голова.

Комісія приймає зброю та боєприпаси, проводить її огляд і приймає рішення про їх подальшу утилізацію. У разі прийняття рішення про знищення саморобної або непридатної зброї комісія готує таку зброю та її частини до подальшого знищення.

До комісії також надходить службова зброя МВС, щодо якої прийнято рішення про утилізацію. Браковані та непридатні складові частини, що виникли під час ремонту службової зброї, приймаються комісією за протоколом безпосередньо від організаційного підрозділу Міністерства внутрішніх справ, відповідального за ремонт службової зброї.

Під час перевірки зброї та вирішення питання про можливий спосіб її подальшої утилізації, а також підготовки цієї зброї та її частин до знищення мають бути присутні не менше трьох членів комісії, один із яких є головою або заступником голови комісії.

Комісія приймає боєприпаси, проводить їх огляд і приймає рішення про їх подальшу утилізацію. Вона не приймає рішення щодо вилучених та зданих мінно-вибухових пристроїв та боєприпасів, що не знаходяться в оригінальній заводській упаковці.

Після перевірки отриманої зброї на предмет її технічної справності та функціональності комісія приймає рішення про те, що ця зброя може:

- бути переданою до складу озброєння МВС, якщо вона відповідає встановленим тактико-технічним характеристикам та характеристикам безпеки;
- бути переданою Міністерству оборони, Міністерству юстиції або іншому державному органу;
- бути продана через уповноваженого продавця в порядку, затвердженому МВС;
- бути повністю знищеною (щодо саморобної та непридатної зброї);
- бути переданою до колекції МВС, якщо це є доцільним із криміналістичного або наукового погляду.

² Zakon o nabavi i posjedovanju oružja građana. ZAKON.HR. URL : <https://tinyurl.com/2x5j4xo4>.

Після закінчення роботи з отриманою зброєю комісія передає її до організаційного підрозділу МВС, відповідального за зберігання зброї та боєприпасів.

Саморобну та непридатну зброю повністю знищують розрізанням на частини пальником апарату автогенного зварювання або в інший зручний спосіб. Решта частин знищується ударом молотка. Зброя також може бути знищена в інший спосіб із остаточною деформацією всіх частин.

Зброя у великих розмірах знищується на підприємствах збуту вторинної сировини за допомогою металорізального верстата та гідравлічного преса, а також шляхом закидання в плавильну піч.

При знищенні зброї та частин зброї повинні бути присутні не менше трьох членів комісії, один із яких є головою або заступником голови комісії. Боєприпаси знешкоджуються шляхом спалювання, підриву або в інший відповідний спосіб у відведених для цього місцях, що відповідають умовам техніки безпеки³.

1.2. Проєкт «Менше зброї, менше трагедій»

25 вересня 2007 р. Державний секретар Міністерства внутрішніх справ та постійний представник ПРООН підписали комплексну угоду про співпрацю між МВС Республіки Хорватія та Програмою розвитку ООН. Із підписанням цієї угоди в країні офіційно розпочалася кампанія «Менше зброї, менше трагедій», що має на меті привернути увагу громадськості та заохотити її добровільно здавати зброю, а також вплинути на підвищення обізнаності громадян про небезпеку щодо непрофесійного поводження зі зброєю та вибуховими пристроями. Акція стартувала паралельно з набранням чинності Законом Республіки Хорватія «Про зброю», що діяв із 2007 до 2018 р. і основною новелою якого стала можливість обмеженої у часі добровільної здачі забороненої вогнепальної зброї.

Цей закон також передбачив шестимісячний термін легалізації дозволених видів зброї, а саме: з 1 вересня 2007 р. до 29 лютого 2008 р. Тож у той період зброю можна було легалізувати шляхом надання документів про її походження.

Одночасно з цим в країні почалася потужна інформаційна кампанія у всіх великих обласних центрах щодо необхідності добровільної здачі зброї та боєприпасів. За перші вісім місяців громадяни здали 697 одиниць автоматичної зброї, 14 741 одиницю вибухових пристроїв (мін, гранат),

³ Pravilnik o načinu raspolaganja s oružjem i streljivom oduzetim u upravnom, prekršajnom i kaznenom postupku i oružjem predanom Ministarstvu unutarnjih poslova te o načinu rada povjerenstva koje odlučuje o takvom oružju. *Narodne novine*. URL : https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_12_149_2782.html.

1001 одиницю зброї з категорії дозволеної. Також громадянами було здано 644 442 одиниці боєприпасів та 720,62 кг різноманітної вибухівки (тротилу, пластиду).

Після такого вдалого старту відповідну акцію було продовжено й у подальші роки, а з 2010 р. вона отримала додаткове фінансування від ЄС через регіональний проєкт «Підтримка SEESAC діяльності з контролю над озброєннями в регіоні Південно-Східної Європи».

Наприкінці 2020 р. кампанію було модернізовано, і вона отримала нові вектори розвитку та нове гасло «Зроби своє довкілля безпечним»⁴. Оптимізований формат був профінансований за кошти Європейського Союзу через Фонд внутрішньої безпеки в межах проєкту «Посилення потенціалу Міністерства внутрішніх справ щодо захисту людей та критичної інфраструктури від подій, які можуть загрожувати безпеці, включно з ефективним управлінням ризиками та кризами, які можуть загрожувати безпеці». Під новий механізм МВС Республіки Хорватія та міжнародними партнерами були надруковані інформаційні матеріали: флаєри, плакати, футболки, шапки, – а також створено окремий вебсайт, агітаційні відео, сторінку у фейсбук.

Загалом із 1 вересня 2007 р. до 31 грудня 2022 р. громадяни добровільно здали 6105 кг вибухівки, 16 557 одиниць різної вогнепальної зброї, 340 011 одиниць різних мінно-вибухових пристроїв та 6 053 462 одиниці боєприпасів різного калібру⁵.

Про добровільну здачу зброї, а також про знайдену та залишену зброю громадяни Республіки Хорватія можуть повідомити за телефоном безкоштовної телефонної лінії 0800-88-92 та за коротким номером поліції «192».

Громадяни не повинні приносити зброю та вибухівку до відділів поліції самостійно, навпаки, вони мають повідомити про це органи поліції за номером «192», а поліцейські у цивільному на транспортному засобі без поліцейських знаків приїдуть в узгоджене місце, щоб забезпечити безпечну здачу зброї та анонімність громадян-заявників.

⁴ Modernizirana kampanja «Manje Oružja, Manje Tragedija» u sklopu Fonda za unutarnju sigurnost Europske unije. *Ravnateljstvo policije*. URL : <https://tinyurl.com/2kqrnmh3>.

⁵ Manje oružja, manje tragedija. *Ravnateljstvo policije*. URL : <https://t.ly/zAEwm>.

Рис. 1. Інформаційна кампанія «Менше зброї, менше трагедій»

Рис. 2. Матеріали інформаційної кампанії «Менше зброї, менше трагедій»

2. РЕСПУБЛІКА БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА

2.1. Нормативно-правове регулювання здачі та знищення зброї в окремих федеративних одиницях Боснії і Герцеговини

Особливістю територіального устрою Боснії і Герцеговини є те, що країна об'єднує два автономні утворення: Федерацію Боснії і Герцеговини та Республіку Сербську. Федерація Боснії і Герцеговини складається з 10 кантонів.

У кожному кантоні Боснії і Герцеговини є своя система законодавства, а тому в країні немає єдиного кодифікованого нормативного акта, що регулює обіг зброї та боєприпасів. Натомість кожен кантон має свій нормативний акт, пов'язаний із правовим статусом зброї, порядком її продажу, зберігання, перевезення та знищення.

Тузланський кантон (Закон «Про зброю та боєприпаси»)

Відповідно до цього нормативного акта зброя поділяється на чотири категорії:

1. Категорія А (автоматична вогнепальна зброя, набої до пістолетів і револьверів, що мають бронебійний ефект, мінно-вибухові пристрої, усі види вогнепальної зброї зі глушниками тощо);

2. Категорія В (напівавтоматична короткоствольна вогнепальна зброя, короткоствольна одноствольна зброя з центральним ударником, мисливська зброя, автоматична та напівавтоматична гладкоствольна зброя зі стволом загальною довжиною до 60 см та ін.);

3. Категорія С (газова зброя, пневматична зброя, електрошокери);

4. Категорія D (газові балончики, холодна зброя).

Законом забороняється придбання, зберігання та носіння зброї категорії А, придбання, зберігання та носіння зброї категорії В без відповідного документа на зброю, зберігання та носіння зброї категорії С без відповідної довідки про повідомлення органів поліції щодо придбання такої зброї. Зброю категорії D можуть придбати, зберігати та носити особи віком від 18 років.

Особа, яка виявила зброю чи боєприпаси або дізналася про приховану зброю та боєприпаси, повинна негайно повідомити про це найближчий відділ поліції. Поліцейський відділ зобов'язаний зберігати знайдену зброю чи боєприпаси, якщо вони не є предметом правопорушення, до моменту передачі її власнику. Якщо власника зброї не було виявлено протягом одного року з дати її знаходження, то така зброя передається уповноваженій комісії для вирішення її подальшого статусу (знищення, реалізація, деактивація).

Відповідно до ст. ст. 42 та 43 цього закону у разі смерті власника зброї та боєприпасів повнолітній член його сім'ї, законний представник, піклувальник, особа, яка проживала з ним спільним домогосподарством, або інша особа, яка після смерті виявила зброю та боєприпаси, зобов'язані негайно повідомити уповноважений відділ поліції для їх здачі. Про здану зброю та боєприпаси відділення поліції видає громадянину довідку⁶.

Спадкоємець зобов'язаний протягом 60 днів зі дня прийняття спадщини:

- продати або подарувати зброю та боєприпаси;
- подати заяву про реєстрацію зброї та боєприпасів;
- вивести зброю та боєприпаси з ладу та зберігати їх як трофейні зразки;
- здати зброю до відділу поліції для знищення без права компенсації.

Зброя та боєприпаси неповнолітнього спадкоємця зберігаються у відділі поліції до досягнення ним 21 року.

Управління поліції видає документ на зброю спадкоємцю, який подає заяву про реєстрацію успадкованої зброї та боєприпасів, якщо він відповідає загальним та спеціальним умовам для власників зброї, вказаних у ст. 16 цього закону. Якщо спадкоємець зброї та боєприпасів не вчинить вказаних вище дій, протягом 60 днів зі дня набрання чинності рішенням про відкриття спадщини органи поліції конфіскують зброю та боєприпаси для подальшого знищення, продажу або виведення з ладу.

Фізичні та юридичні особи, які незаконно зберігають зброю, боєприпаси та вибухові пристрої, зобов'язані добровільно повідомити про таку зброю органи поліції з тим, щоб у подальшому вивести її з ладу або знищити. Уповноважені особи поліції приймають таку зброю, боєприпаси або вибухові пристрої за місцем їх знаходження та видають довідку про вилучені предмети.

Якщо особа добровільно заявила про незаконну зброю, боєприпаси та вибухові засоби, то вона не підлягає юридичній відповідальності⁷.

Кантон Сараєво (Закон «Про придбання, зберігання та носіння зброї і боєприпасів»)

Закон цього кантону містить кілька базових термінів, що стосуються добровільної здачі зброї:

- легалізація зброї – процедура реєстрації незареєстрованої зброї, яку особа зберігала самотійно і для якої не потрібно підтверджувати походження зброї відповідно до норм, визначених цим законом;
- особиста амністія – звільнення особи від відповідальності за незаконне зберігання зброї категорії «Б» у разі її добровільної здачі.

Зброя в цьому нормативному акті поділяється на чотири категорії:

1. Категорія А (міни, снаряди, автоматична вогнепальна зброя, вогнепальна зброя, яка захована в інших предметах так, що вона виглядає як цей предмет, усі види зброї зі вбудованими глушниками, призначені для зброї

⁶ Zakon o oružju i municiji Tuzlanskog Kantona. BiH pravo. URL : <https://twtr.to/7x5jB>.

⁷ Там само.

глушники та частини до глушників, зброя, яка була виготовлена або перероблена без дозволу, тощо);

2. Категорія В (напівавтоматична або автоматична короткоствольна зброя, напівавтоматична довгоствольна зброя з магазином більше ніж на три патрони, автоматична та напівавтоматична гладкоствольна зброя зі стволом загальною довжиною до 60 см та ін.);

3. Категорія С (газова зброя, антикварна зброя, трофейна зброя, пневматична зброя з кінетичною енергією 10,5 Дж і більше або швидкістю польоту кулі 200 м/с і більше і калібром більше 4,5 мм, електрошокери потужністю понад 10 000 В);

4. Категорія D (електрошокери потужністю до 10 000 В, сльозогінні чи дратівні речовини, холодна зброя, пневматична зброя, кінетична енергія якої менше 10,5 Дж або швидкість польоту кулі менше 200 м/с, калібр – 4,5 мм і менше).

Законом забороняється придбання, зберігання чи носіння зброї категорії А. Придбання, зберігання чи носіння зброї категорії В забороняється без відповідного дозволу. Без такого самого дозволу забороняється зберігати або носити зброю категорії С. Фізична особа, яка досягла 18 років, може придбати та зберігати зброю категорії С без попереднього дозволу відповідного відділу поліції. Вона зобов'язана повідомити про таку зброю до органів поліції протягом восьми днів зі дня придбання зброї разом із пред'явленням доказу її походження. Після цього органи поліції видають довідку про реєстрацію придбаної зброї.

Зброю категорії D можуть придбати, зберігати та носити лише особи віком від 18 років, а розпилювачі з відповідними дратівними чи сльозогінними речовинами можуть придбати, зберігати та носити особи старше 16 років.

Відповідно до ст. 45 Закону «Про придбання, зберігання та носіння зброї і боєприпасів» якщо особа знайшла зброю, боєприпаси або документи на зброю чи дізналася про приховану зброю, боєприпаси та документи на зброю, вона зобов'язана негайно повідомити про це найближчий відділ поліції.

Якщо власник знайденої зброї не звернеться за нею протягом одного року зі дня знаходження такої зброї і ця зброя буде визнана предметом або засобом вчинення кримінального правопорушення чи проступку, вона та боєприпаси підлягають знищенню.

Статті 49 та 50 розглядуваного кантонального закону закріплюють положення, відповідно до яких у разі смерті власника зброї та боєприпасів повнолітній член його сім'ї, законний представник, опікун, особа, яка проживала з ним спільно після смерті зобов'язані негайно, але не пізніше ніж протягом 60 днів після того, як дізналися про наявність зброї та боєприпасів, повідомити відповідний відділ поліції та здати зброю, боєприпаси і відповідні документи, про що поліцейські мають видати довідку щодо зданих предметів.

Спадкоємець зброї та боєприпасів зобов'язаний протягом шести місяців зі дня набрання законної сили рішенням про відкриття спадщини вжити один із таких заходів:

- продати або подарувати зброю та боєприпаси;
- подати заяву про реєстрацію зброї та боєприпасів;
- вивести зброю з ладу та залишити її як трофей;
- передати зброю та боєприпаси до компетентного управління поліції, що видає довідку про здачу зброї. Відповідно після цього зброя знімається з обліку та передається для подальшого знищення⁸.

Якщо спадкоємець зброї не вчиняє будь-яких дій, зазначених вище, протягом шести місяців із дати набрання чинності рішенням про відкриття спадщини або якщо його заява про реєстрацію зброї відхилена, відповідний відділ поліції вилучає зброю, боєприпаси та документи на зброю і передає їх для подальшого знищення.

Слід підкреслити, що відповідно до норм ст. ст. 84 та 85 аналізованого законодавчого акта:

1. Особа, яка володіє зброєю категорії В без відповідного документа або не зареєстрованою згідно з раніше чинними правилами, зобов'язана не пізніше 01 липня 2020 р. подати заяву про видачу документа на зброю. При поданні заяви особа не зобов'язана підтверджувати походження зброї;

2. Документ на зброю не видається особі, яка не відповідає умовам видачі дозвільних документів;

3. Особа, яка на день набрання чинності цим законом володіє зброєю категорії В всупереч положенням частини 1 статті 10 цього закону, зобов'язана негайно передати її до відповідного відділу поліції;

4. Особа, яка добровільно здає зброю, не несе відповідальності за її незаконне зберігання⁹.

Середньобоснійський кантон (Закон «Про придбання, зберігання та носіння зброї і боєприпасів»)

Згідно зі ст. 7 цього документа зброя класифікується на чотири види:

1. Зброя категорії А (міни, снаряди, гранатомети, автоматична вогнепальна зброя, вибухові пристрої та їхні частини, напівавтоматична вогнепальна зброя військового призначення, інша вогнепальна зброя, яка не включена до категорій В, С або D);

2. Зброя категорії В (напівавтоматична або автоматична вогнепальна зброя, мисливська зброя, напівавтоматична довгоствольна вогнепальна зброя з магазином для трьох куль, у яких магазин не може бути відділений, автоматична та напівавтоматична гладкоствольна зброя зі стволом загальною довжиною до 60 см, старовинна та трофейна зброя);

⁸ Zakono nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije. *Paragraf*. URL : <https://tinyurl.com/2bnafc9x>.

⁹ Там само.

3. Зброя категорії С (газова зброя, копія вогнепальної зброї, яка не використовує унікальні боеприпаси, пневматична зброя);

4. Зброя категорії D (електрошокери, розпилювачі дратівних речовин, луки, арбалети, холодна зброя).

Крім того, як і в інших кантонах Боснії і Герцеговини, в цій адміністративній одиниці забороняється придбання, зберігання та носіння зброї категорії А, забороняється придбання, зберігання та носіння зброї категорії В без відповідного дозволу, забороняється зберігати або носити зброю категорії С без відповідного дозволу від органів поліції. Зброю категорії D можуть придбати, тримати та носити особи віком від 18 років, а балончики з газом сльозогінної чи дратівної дії можуть зберігати та носити особи віком від 16 років.

Відповідно до ст. 81 цього закону особи, які володіють зброєю, придбання, володіння та носіння якої заборонено, зобов'язані повідомити про цю зброю та боеприпаси до відповідного відділу поліції протягом двох років із дати набрання чинності цим законом.

Офіцери поліції приймають таку зброю та боеприпаси на місці їх знаходження. Про вилучену зброю та боеприпаси поліцейські видають особі спеціальну довідку. Якщо особа діяла добровільно і відповідна зброя не є предметом кримінального чи адміністративного провадження, особа не підлягає юридичній відповідальності¹⁰.

Уна-Санський кантон (Закон «Про зброю та боеприпаси»)

У цьому документі надається чітке визначення добровільної здачі зброї та амністії (звільнення від відповідальності за добровільну здачу зброї), а саме:

1. Добровільна здача зброї – чітка та недвозначна заява власника або іншої особи, яка має законний інтерес, про добровільну здачу зброї, її основних частин і боеприпасів до відповідного відділу поліції;

2. Особиста амністія – звільнення від відповідальності за незаконне зберігання зброї категорії В за умови її добровільної здачі.

Вогнепальна зброя у відповідному кантоні поділяється на такі основні категорії:

1. Категорія А (вибухові пристрої та їхні частини, автоматична вогнепальна зброя, боеприпаси до пістолетів і револьверів, що мають розривний чи бронебійний ефект, усі види зброї зі вбудованими глушниками, глушники, призначені для зброї, та частини до глушників, автоматична вогнепальна зброя, переобладнана в напівавтоматичну, довгоствольна вогнепальна зброя, яка може вести стрільбу понад 11 патронами без перезарядження, якщо до складу зброї входить магазин

¹⁰ Zakon o izmjenama i dopunama zakona o nabavci, držanju i nošenju oružja i municije.
URL : https://www.mupsbk-ksb.gov.ba/images/ZAKON/Slu%C5%BEbene_novine_SBK_br._10-2022.pdf.

місткістю понад 10 патронів або вона має знімний магазин місткістю понад 10 патронів, та ін.);

2. Категорія В (автоматична короткоствольна зброя, однозарядна короткоствольна зброя з центральним ударником, однозарядна короткоствольна вогнепальна зброя з барабаном, автоматична та напівавтоматична гладкоствольна вогнепальна зброя зі стволом загальною довжиною до 60 см);

3. Категорія С (довгоствольна зброя з одним або декількома однозарядними нарізними стволами, напівавтоматична довгоствольна вогнепальна зброя, крім зазначених у категорії А або В, будь-яка вогнепальна зброя цієї категорії, що модифікована для стрільби холостими патронами, трофейна зброя та інша вогнепальна зброя, віднесена до категорії В, виведена з ладу, пневматична зброя, газова зброя, страйкбольна та пейнтбольна зброя).

Згідно зі ст. 33 цього нормативного акта якщо у особи з будь-якої причини відпала потреба у зберіганні та володінні зброєю або якщо власник зброї не бажає зберігати та володіти зброєю, він може добровільно здати таку зброю категорій В і С та інші її частини до відділу поліції.

Про добровільну здачу зброї та її частин уповноважена посадова особа поліції складає протокол, котрий підписує власник зброї та зазначена уповноважена особа. Зброя та її частини після вказаної процедури підлягають знищенню. Зазначений порядок здачі зброї також застосовується у разі смерті власника, якщо спадкоємці або законні представники не бажають володіти такою зброєю. Добровільна здача здійснюється протягом 60 днів зі дня набрання чинності рішенням про відкриття спадщини¹¹.

Кантон Західної Герцеговини (Закон «Про зброю та боєприпаси»)

Відповідно до законодавства Західної Герцеговини зброя поділяється на чотири категорії:

1. Категорія А (автоматична вогнепальна зброя, бронебійні та розривні боєприпаси, усі види зброї зі вбудованими глушниками, глушники, призначені для зброї, і частини до глушників, вибухові пристрої, інша зброя, що не включена до категорій В, С або D);

2. Категорія В (напівавтоматична або автоматична короткоствольна вогнепальна зброя, однозарядна короткоствольна зброя з барабаном, автоматична та напівавтоматична гладкоствольна зброя зі стволом загальною довжиною до 60 см, напівавтоматична вогнепальна зброя цивільного призначення, подібна до автоматичної військової зброї, гладкоствольна вогнепальна зброя з одним курком і декількома стволами);

3. Категорія С (пневматична зброя, газова зброя, електрошокери);

¹¹ Zakon o oružju i municiji unsko – sanskog kantona. URL : https://vladausk.ba/v4/files/media/pdf/61631dc73066f0.96855921_zakon%20o%20oružju%2021.pdf.

4. Категорія D (луки, арбалети, холодна зброя).

Зброя категорії A є забороненою до обігу. Для володіння, зберігання та носіння зброї категорії B потрібен відповідний дозвіл. Фізична особа віком від 18 років може придбати та зберігати зброю категорії C без дозволу за умови, що вона повідомить про її придбання органи поліції за місцем свого проживання. Термін подання заяви про таку зброю складає вісім днів зі дня її придбання. До заяви необхідно також надати докази її легального походження. Зброю категорії D можуть придбати, зберігати та носити лише особи віком від 18 років.

Відповідно до ст. ст. 49 та 90 Закону «Про зброю та боєприпаси» якщо особа знайшла зброю чи боєприпаси або дізналася про приховану зброю чи боєприпаси, вона зобов'язана негайно повідомити про це органи поліції. Уповноважена особа органу поліції має прийняти таку зброю та у подальшому передати її власнику. Якщо власник зброї та боєприпасів не був виявлений протягом року і зброя не є предметом кримінального провадження, вона підлягає знищенню.

Фізичні та юридичні особи, які володіють зброєю та боєприпасами, придбання, зберігання та носіння яких заборонено, зобов'язані повідомити про цю зброю та боєприпаси до органів поліції за місцем свого проживання протягом двох років зі дня набрання чинності цим законом. Проти таких осіб не порушується кримінальна справа. Зброю мають право прийняти уповноважені посадові особи поліції, про що вони видають особі відповідну довідку (акт)¹².

2.2. Проєкт «Шануй життя, а не зброю»

Більше половини вбивств у Боснії і Герцеговині вчиняються з вогнепальної зброї, з-поміж якої частка нелегальної складає 95 %. Тому для зменшення обсягу такої вогнепальної зброї, що перебуває в незаконному обігу, в країні реалізується інформаційно-просвітницька кампанія «Шануй життя, а не зброю».

Загальною метою кампанії є підвищення обізнаності громадськості про небезпеку володіння вогнепальною зброєю і боєприпасами та негативні наслідки для життя та здоров'я людей, що можуть статися внаслідок порушення правил поводження з ними.

Захід проводиться Міністерством внутрішніх справ Республіки Сербської та усіма 10 кантональними міністерствами внутрішніх справ Федерації Боснії та Герцеговини за підтримки Програми розвитку ООН у

¹² Zakon o oružju i streljivu. URL : <https://www.mupzzh.ba/sites/default/files/Zakon%20o%20oru%C5%BEju%20i%20streljivu.doc>.

Боснії і Герцеговині (ПРООН). Також кампанія підтримується через проект «Запобігання та скорочення володіння нелегальною зброєю в Боснії і Герцеговині», що фінансується Німеччиною, Нідерландами, Швецією, Францією, Великою Британією та Норвегією за підтримки Європейського Союзу через багатосторонній цільовий фонд ООН (MPTF)¹³.

Рис. 3. Матеріали інформаційної кампанії «Шануй життя, а не зброю»

Рис. 4. Поліцейські проводять лекцію в межах інформаційної кампанії «Шануй життя, а не зброю»

¹³ Vatrenim oružjem počini se više od polovine ubistava u BiH, od čega se u 95 posto slučajeva koristi nelegalno oružje! *United Nations Development Programme*. URL : <https://www.undp.org/bs/bosnia-herzegovina/pocela-kampanja-postuj-zivot-ne-oruzje>.

Рис. 5. Поліцейські розповсюджують агітаційні матеріали в межах інформаційної кампанії «Шануй життя, а не зброю»

Окрім систематичних просвітницьких заходів у межах проєкту, в країні запровадили безкоштовну гарячу лінію «122», зателефонувавши на яку громадянин може анонімно повідомити про знайдену вогнепальну зброю та боєприпаси¹⁴⁻¹⁵.

¹⁴ USK: Informativna kampanja «Poštuj život ne oružje». *Ministarstvo unutrašnjih poslova*. URL : <https://tinyurl.com/ys3jgq7m>.

¹⁵ Kampanja «Poštuj život, ne oružje» – Poziv na dobrovoljnu predaju oružja. *Ministarstvo unutrašnjih poslova*. URL : <https://tinyurl.com/ywg3qsc4>.

3. РЕСПУБЛІКА СЕРБІЯ

Згідно з даними всесвітньої статистики в реальному часі «Огляд населення світу» країною-лідером у світі за кількістю особистої зброї є Сполучені Штати Америки. У США на 100 жителів припадає 120 одиниць зброї.

Далі йдуть Фолклендські острови з 62 одиницями зброї на 100 жителів, за ними – Ємен (53), Нова Каледонія (42), Сербія (39) і Чорногорія (39). До першої десятки у світі також входять Уругвай (35), Канада (35), Кіпр (34) і Фінляндія (32)¹⁶⁻¹⁷ (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість зброї, що припадає на 100 жителів за країнами

Країна	Кількість
Сполучені Штати	120,50
Фолклендські острови	62,10
Ємен	52,80
Нова Каледонія	42,50
Сербія	39,10
Чорногорія	39,10
Канада	34,70
Уругвай	34,70
Кіпр	34
Фінляндія	32,40

Таким чином, проблема контролю над обігом зброї в Сербії є дуже актуальною. Вона ще більш загострилася після масштабній трагедії, що сталася у травні 2023 р., коли в сербській столиці Белград учень під впливом наркотичних речовин вчинив стрілянину у початковій школі «Владислав Рібнікар», розташованій у центрі міста. Від поранень загинуло восьмеро дітей та охоронець школи, а також було важко поранено 15 учнів та вчителя. Зловмисник використовував два пістолети, що на законних підставах належали його батькові¹⁸.

МВС Республіки Сербія за наслідками цієї трагедії та з метою зменшення кількості незареєстрованої зброї, посилення контролю за зброєю,

¹⁶ Gun Ownership by Country 2024. *World Population Review*. URL : <https://tinyurl.com/y6lto4dt>.

¹⁷ «Balkanski mentalitet»: Srbija u vrhu po broju oružja na 100 stanovnika. 021. URL : <https://tinyurl.com/25ffxtxg>.

¹⁸ Трагедија у Београду: Влада Србије усвојила низ мера, мораторијум на издавање дозвола за оружје, промене у кривичном закону. *BBC*. URL : <https://www.bbc.com/serbian/cyr/srbija-65476544>.

що перебуває у громадян на законних підставах, а також за роботою тирів і стрільбищ вжило таких заходів:

1) відповідно до наказу про здачу незареєстрованої зброї, який 05.05.2023 видав Міністр внутрішніх справ (Додаток А), з 08 травня до 30 червня 2023 р. 108 883 одиниці зброї та вибухових пристроїв було передано до поліції, з них 82 398 одиниць легальної та нелегальної зброї, 26 485 одиниць вибухових пристроїв та 4 243 139 одиниць боєприпасів;

2) із метою перевірки виконання власниками зброї положень і вимог законодавства підрозділами поліції було проведено 410 806 перевірок виданих посвідчень на зброю;

3) порушено 1886 кримінальних та 2015 адміністративних проваджень щодо правопорушень у сфері незаконного обігу зброї;

4) з 05 травня до 05 серпня 2023 р. проведено контроль щодо 100 стрільбищ, складено 178 приписів щодо усунення виявлених порушень;

5) встановлено мораторій на придбання короткоствольної зброї на два роки. Водночас від такої заборони звільнено стрільців із короткоствольної зброї, які мають дійсне спеціальне посвідчення, видане національною асоціацією зі спортивної стрільби, юридичними особами, осіб, які здійснюють приватну охорону, та співробітників групи «Оборонна промисловість Сербії»;

6) рішенням Міністра внутрішніх справ було створено робочу групу для розробки нового тексту законопроекту «Про зброю та боєприпаси», завданням якої є, поміж іншого, посилення положень закону, що регулюють придбання та зберігання короткоствольної вогнепальної зброї, більш сувора регламентація діяльності тирів та стрільбищ^{19,20,21}.

У межах зазначених профілактичних заходів поліція Сербії підготувала низку інформаційних матеріалів²².

¹⁹ МУП предузео низ мера након трагичних догађаја у Србији у мају 2023. године. *Влада Републике Србије*. URL : <https://tinyurl.com/2ausab8f>.

²⁰ За нелегално држање оружја казне се поштравају. *Политика*. URL : <https://www.politika.rs/scc/clanak/567731/oruzje-zakon-kazne>.

²¹ Ускоро нови Закон о оружју и муницији. *Минић*. URL : <https://tinyurl.com/28l4hzue>.

²² Predaj oružje! MUP Republike Srbije. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=k5iu7tx23vU>.

Рис. 6. Матеріали поліції Республіки Сербія щодо здачі незаконної зброї (категорії зброї, що підлягають здачі)

Рис. 7. Матеріали поліції Республіки Сербія щодо здачі незаконної зброї (хто приймає незареєстровану зброю)

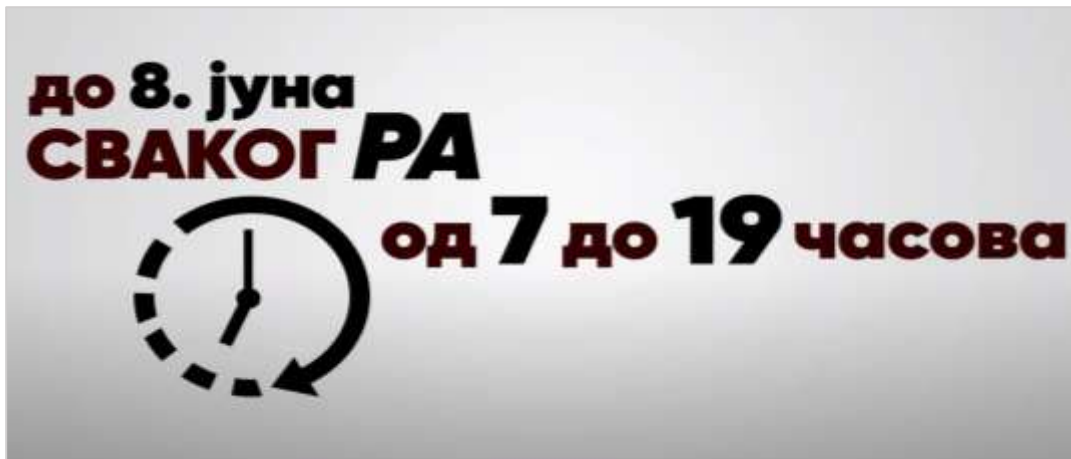

Рис. 8. Матеріали поліції Республіки Сербія щодо здачі незаконної зброї (час прийняття незареєстрованої зброї)

Рис. 9. Матеріали поліції Республіки Сербія щодо здачі незаконної зброї (гарантії для осіб, що здають незареєстровану зброю)

Рис. 10. Матеріали поліції Республіки Сербія щодо здачі незаконної зброї (перелік організацій, що підтримують проєкт)

Також Міністерство внутрішніх справ Республіки Сербія розробило подвійний механізм добровільної здачі незареєстрованої зброї. Так, окрім особистого візиту до органів поліції, громадяни республіки можуть зателефонувати до найближчого відділу поліції та викликати працівників поліції для здачі такої зброї, вибухівки та боєприпасів. До таких заявників виїжджає спеціальний патруль, що прийме зброю. При передачі такої зброї громадяни не будуть нести юридичної відповідальності, також вони не зобов'язані пред'являти посвідчення особи²³.

Водночас варто відмітити, що станом на березень 2024 р. в країні все ще діє Закон Республіки Сербія «Про зброю та боєприпаси» в редакції 2022 р. Відповідно до ст. 4 цього нормативного акта зброя поділяється на чотири основні види:

1. Зброя категорії А (міни та вибухові речовини, автоматична короткоствольна та довгоствольна зброя, зброя, прихована в інших предметах, та вогнепальна зброя з глушником);

2. Зброя категорії Б (уся інша вогнепальна зброя (довгоствольна, короткоствольна, напівавтоматична, багатозарядна, однозарядна, двозарядна, з нарізними та гладкими стволами), крім зброї категорій А і Ц);

3. Зброя категорії Ц (вогнепальна зброя, виведена з ладу, старовинна зброя та її сучасні копії, пневматична зброя з кінетичною енергією 10,5 Дж і більше або швидкістю польоту кулі 200 м/с і більше та калібром понад 4,5 мм, зброя з тягивою або пружиною, сила натягу тятиви якої перевищує 450 Н);

4. Зброя категорії Д (холодна зброя, газові балончики, пристрої для ураження електричним струмом, пневматична зброя з кінетичною енергією менше 10,5 Дж або швидкістю польоту кулі менше 200 м/с і калібром 4,5 мм і менше, а також зброя з тягивою або пружиною, сила натягу тятиви якої становить до 450 Н).

Для вказаних категорій зброї встановлено такі обмеження:

1. Зброя категорії А є забороненою до обігу;
2. Зброю категорії Б можна придбати, зберігати та носити на підставі спеціального дозволу органів поліції;

3. Зброю категорії Ц можна вільно придбати та зберігати з подальшим повідомленням органів поліції;

4. Зброю категорії Д можна придбати та зберігати без дозвільних документів²⁴.

У разі смерті особи, яка мала зареєстровану зброю, особа, до якої ця зброя переходить за спадщиною, зобов'язана протягом 45 днів повідомити про це найближчий підрозділ поліції або МВС. Така зброя зберігатиметься в організаційному підрозділі МВС за останнім місцем проживання власника

²³ Предаја нерестрованог оружја и муниције. Република Србија. URL : <https://tinyurl.com/25ja9t53>.

²⁴ Закон о оружју и муницији. Правно информациони систем Републике Србије. URL : <https://twtr.to/u3kHJ>.

до визначення правонаступника. У разі визначення спадкоємцем зброї неповнолітньої особи зброя зберігається до дня досягнення спадкоємцем повноліття.

Особа, яка на підставі спадщини отримує зброю категорій Б і Ц, може передати цю зброю у власність Республіки Сербія. Якщо вона цього не зробить, то протягом шести місяців зі дня вступу у власність така особа має подати заяву про отримання дозволу на цю зброю або вивести її з ладу чи продати. Якщо спадкоємець зброї є неповнолітнім, то цей строк починається з моменту досягнення повноліття.

Особи, які виявили зброю та/або боєприпаси, зобов'язані негайно повідомити про це найближчий структурний підрозділ поліції. Знайдена зброя, яка не зареєстрована і не заявлена як чиясь власність, стає власністю Республіки Сербія. У разі виявлення зникнення зареєстрованої зброї власник зобов'язаний негайно, але не пізніше 24 годин, повідомити про зникнення компетентний орган поліції. Знайдена зброя, про зникнення якої надійшло повідомлення, повертається власнику, якщо вона відповідає вимогам, встановленим згаданим законом, крім випадків, коли зброя є доказом або предметом кримінального провадження.

Міністр внутрішніх справ Республіки Сербія може періодично видавати накази про легалізацію зброї та боєприпасів, якщо цього вимагають інтереси забезпечення безпеки громадян, громадського порядку та спокою.

Легалізація зброї та боєприпасів – це процедура реєстрації або здачі незареєстрованої зброї та боєприпасів, які особа зберігала нелегально, за якої не потрібно підтверджувати походження зброї та боєприпасів, а власники, які зареєстрували або здали цю зброю та боєприпаси, не можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності за незаконне придбання, зберігання та носіння зброї і боєприпасів.

Фізичні особи, які мають право зберігати трофейну зброю, зобов'язані перереєструвати, продати, вивести з ладу або безкоштовно передати зброю на користь Республіки Сербія протягом одного року з дати застосування цього закону.

Власники зброї категорій Б і Ц, які не мають документа, виданого уповноваженими підрозділами МВС, можуть протягом трьох місяців зі дня набрання чинності цим законом подати заяву про видачу відповідного документа. Власники зброї категорій А, Б і Ц можуть передати її компетентному органу у власність Республіки Сербія протягом трьох місяців зі дня набрання чинності цим законом. У випадках, зазначених вище, власники зброї не зобов'язані підтверджувати походження зброї та не несуть відповідальності за несанкціоноване придбання, зберігання та носіння зброї²⁵.

²⁵ Закон о оружју и муницији. *Правно информациони систем Републике Србије*. URL : <https://twtr.to/u3kHJ>.

4. РЕСПУБЛІКА ПІВНІЧНА МАКЕДОНІЯ

4.1. Нормативно-правове регулювання

Згідно з останніми оцінками соціологічного дослідження «Small Arms Research» в Північній Македонії зараз є наявними понад 620 тис. одиниць вогнепальної зброї. Це означає, що зі 100 жителів країни 30 мають зброю, з них 8 осіб – легально, а 22 – ні. Станом на 2019 рік Північна Македонія посідала 8 місце у Європі та 13 місце у світі за кількістю зброї на 100 осіб населення. За останніми даними Міністерства внутрішніх справ, у 2023 році в країні було зареєстровано майже 190 тис. одиниць зброї. Йдеться про всі види зброї – мисливську, спортивну, спадкову, нагородну²⁶.

Основним нормативним актом країни, що регулює обіг зброї та боєприпасів в республіці Північна Македонія, є Закон «Про зброю» 2005 р. (із подальшими змінами та доповненнями).

Зброя, відповідно до цього закону, поділяється на такі категорії:

1. Категорія А (зброя, придбання якої заборонено: військові ракети та пускові системи, автоматична вогнепальна зброя, вогнепальна зброя, замаскована під інший предмет, боєприпаси з бронебійним зарядом, боєприпаси до гармат, вогнепальна зброя зі вбудованим глушником, вогнепальна зброя з нарізними стволами калібру понад 12,7 мм, вибухова зброя та її частини, електрошокери, перероблена або модифікована зброя тощо);

2. Категорія В (зброя, яка може бути придбана на підставі дозволу: напівавтоматична короткоствольна зброя, однозарядна короткоствольна зброя, напівавтоматична довгоствольна зброя з магазином не більше трьох куль, напівавтоматична довгоствольна зброя з магазином, що може вміщувати до трьох патронів, автоматична і напівавтоматична гладкоствольна зброя зі стволом довжиною до 60 см та ін.);

3. Категорія С (зброя, яку можна придбати на основі дозволу з меншими вимогами: однозарядна довгоствольна зброя з нарізним стволом, напівавтоматична довгоствольна зброя, що не входить до категорії В, однозарядна короткоствольна зброя, однозарядна довгоствольна зброя з ненарізними стволами, зброя для світлової та звукової сигналізації тощо);

4. Категорія D (зброя, яка підлягає реєстрації та на яку видається сертифікат: пневматична зброя, холодна зброя, зброя для пейнтболу та страйкболу)²⁷.

Фізична особа може придбати протягом календарного року боєприпаси до зброї з нарізними стволами до 200 куль, якщо не доведе, що існують

²⁶ Чувањето оружје дома е лажна безбедност – да се поседува не значи и да се употребува. *Само прашај*. URL : <https://tinyurl.com/2xh3xtkb>.

²⁷ Закон за оружјето. *Службен весник на Република Северна Македонија*. 2005. № 7. URL : <https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/ZO%20PRECISTEN.pdf>.

поважні причини для придбання та зберігання більшої кількості боєприпасів. Фізична особа може придбати та зберігати боєприпаси до зброї з ненарізними стволами та пневматичної зброї без обмеження кількості боєприпасів.

Згідно зі ст. 36 Закону Республіки Північна Македонія «Про зброю» власник зобов'язаний повідомити про зникнення, втрату чи викрадення зброї або боєприпасів уповноважений орган МВС за місцем реєстрації зброї або найближчий відділ поліції протягом 24 годин з моменту виявлення пропажі чи викрадення.

У разі смерті власника зброї повнолітні члени його сім'ї або інші повнолітні особи, які проживали з ним разом, зобов'язані здати її до органів поліції протягом шести місяців зі дня смерті особи, про що їм видається спеціальна довідка. Особа, яка успадкувала зброю, може протягом двох місяців після закінчення спадкового провадження подати заяву про видачу дозволу на зброю або відчужити зброю відповідно до ст. 35 цього закону.

Якщо така особа не подасть у встановлений строк заяву про видачу дозволу на зброю, або у задоволенні клопотання про видачу дозволу буде відмовлено, або особа не бажає відчужувати зброю, то вона може подати заяву про дезактивацію зброї до відповідних суб'єктів господарювання, що вчиняють такі дії.

Підкреслимо, що розглядуваним нормативним актом фактично встановлюється процедура можливої легалізації вогнепальної зброї. Так, стосовно зброї категорій В, С і D, яка є власністю фізичної або юридичної особи, але така особа не має документа на цю зброю, виданого відповідно до положень згаданого закону або Закону «Про придбання, володіння та носіння зброї» 2003 р., компетентний орган МВС видає ліцензію на зброю чи дозвіл на володіння зброєю, якщо така особа відповідає вимогам до власників зброї, встановленим цим законом.

Слід підкреслити, що така зброя не повинна бути предметом злочину, доказом у кримінальному провадженні, не повинна перебувати у власності іншої фізичної чи юридичної особи, а її маркування не має бути пошкодженим або знищеним²⁸.

Дозвільні документи видаються на підставі особистого звернення фізичної або юридичної особи, яке може бути подано не пізніше одного року зі дня набрання чинності Законом «Про зброю». Якщо фізична чи юридична особа не відповідає встановленим вимогам, компетентний орган МВС викликає фізичну особу або представника юридичної особи з вимогою добровільно здати зброю до найближчого відділу поліції за місцем свого проживання чи за місцем знаходження юридичної особи.

Під час добровільної здачі зброї облік осіб, які здали таку зброю, не проводиться. До них також не застосовуються заходи юридичної відповідальності.

²⁸ Закон за оружјето. *Службен весник на Република Северна Македонија*. 2005. № 7. URL : <https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/ZO%20PRECISTEN.pdf>.

Зброя категорії В і С, що перебуває у власності фізичної або юридичної особи з відповідним документом на зброю, може бути добровільно здана до найближчого поліцейського відділу за місцем проживання чи за місцем знаходження юридичної особи.

Фізичні або юридичні особи, які володіють зброєю категорії А без дозвільного документа, мають добровільно здати цю зброю. Фізичні особи або уповноважені працівники юридичних осіб особисто повідомляють про наявність у них зброї, котру вони мають намір добровільно здати. Зброя, зазначена після добровільного повідомлення, здається у такий спосіб, щоб уповноважені посадові особи могли вилучити зброю за місцем її зберігання. Проти таких осіб за зберігання відповідної зброї заходи юридичної відповідальності також не застосовуються²⁹.

Зазначимо, що до набрання чинності вказаним законом у Республіці Північна Македонія діяв Закон «Про добровільну здачу та збір вогнепальної зброї, боєприпасів і вибухових речовин та про легалізацію зброї»³⁰.

Норми цього закону містили такі правила здачі вогнепальної зброї:

1. Громадянам Республіки Македонія та особам, які законно проживають в країні, які не мають дозволу на зброю, придбання, володіння та носіння якої заборонено, а також особам, які володіють зброєю, на придбання якої вони не отримали дозвіл, пропонується добровільно здати цю зброю. При добровільній здачі зброї не проводиться ідентифікація та облік осіб, які її здають. Також проти цих осіб не порушується кримінальне чи адміністративне провадження;

2. Для реалізації цього закону в Республіці Македонія утворюється Координаційний орган у складі: Президента комісії з охорони здоров'я та безпеки, чотирьох депутатів від Асоціації Республіки Македонія, заступника Президента Уряду Республіки Македонія, Міністра внутрішніх справ та Міністра юстиції. Координаційний орган має затвердити Національну програму підвищення загальної безпеки шляхом добровільної здачі вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин протягом 30 днів зі дня його утворення;

3. Зброя здається уповноваженим комісіям, кількість яких визначається Національною програмою. До складу комісій входять: по одному представнику від МВС, Міністерства оборони та Міністерства юстиції та по два представники від органів місцевого самоврядування відповідного краю;

4. Добровільна здача зброї має бути здійснена протягом 45 днів зі дня, визначеного Національною програмою;

5. Координаційний орган координуватиме та контролюватиме роботу комісій, співпрацюватиме з компетентними органами державної влади, органами

²⁹ Закон за оружјето. *Службен весник на Република Северна Македонија*. 2005. № 7. URL : <https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/ZO%20PRECISTEN.pdf>.

³⁰ Закон за доброволно предавање и собирање огнено оружје, муниција и експлозивни материји и за легализација на оружјето. *Дејуре*. URL : <https://tinyurl.com/23pedgy8>.

місцевого самоврядування, а також із міжнародними та неурядовими організаціями, об'єднаннями громадян;

6. Комісії ведуть спеціальний облік, до якого заносяться дані про марку, калібр, серійний номер (якщо зброя має серійний номер) та стан, у якому зброя знайдена. Здана зброя зберігається у спеціально відведених приміщеннях, визначених Національною програмою;

7. У місцях, де здійснюється добровільна здача зброї, особи, які володіють зброєю, на придбання якої не отримали згоду, можуть додатково подати заяву на видачу дозволу на придбання та носіння зброї. Заява про видачу ліцензії подається до Міністерства внутрішніх справ через комісії. Запит повинен містити такі дані: анкетні дані особи (прізвище та ім'я, дата та місце народження, громадянство, місце проживання, ідентифікаційний код), вид, марка та калібр зданої зброї;

8. Міністерство внутрішніх справ без визначення походження зброї видає дозвіл на зброю, якщо особа, яка подала заяву, відповідає умовам, передбаченим законодавством для власників зброї³¹.

4.2. Національна стратегія контролю за стрілецькою та легкою зброєю Республіки Північна Македонія

У 2022 р. в Республіці Північна Македонія були ухвалені Національна стратегія контролю за стрілецькою та легкою зброєю та Національний план дій на 2022-2024 роки.

Вищезазначеним документом для контролю та стабілізації ситуації із незаконним обігом вогнепальної зброї, вибухових речовин та боєприпасів були сформульовані відповідні стратегічні цілі та завдання (зокрема щодо добровільної здачі зброї), виконання та досягнення яких здатне підвищити рівень публічної безпеки в державі³²:

ЦІЛЬ 1: До 2023 року забезпечити відповідність законодавства про контроль за зброєю нормативним актам ЄС та іншим міжнародним зобов'язанням.

1.1. Створення нормативної бази щодо належного врегулювання обігу вогнепальної зброї, боєприпасів і вибухових речовин цивільного та військового використання (включно із законним володінням, дезактивацією, зберіганням, виробництвом, роздрібною торгівлею, транзитом, імпортом-експортом, навчанням, маркуванням, відстеженням та обліком зброї) та її подальше узгодження зі стандартами ООН, ОБСЄ та ЄС:

³¹ Закон за доброволно предавање и собирање огнено оружје, муниција и експлозивни материји и за легализација на оружјето. *Дејуре*. URL : <https://tinyurl.com/23pedgy8>.

³² Национална стратегија за контрола на мало и лесно оружје (мло) и национален акционен план 2022-2024. URL : <http://surl.li/rbkcd>.

- розробка нормативних актів про вибухові речовини цивільного призначення;
- розробка законів та підзаконних актів із питань обігу зброї;
- гармонізація Закону «Про зброю» із Законом «Про експертизу та маркування вогнепальної зброї та боєприпасів»;
- розробка підзаконних актів щодо розробки, виробництва та торгівлі товарами військового призначення;
- розробка Закону «Про прекурсори вибухових речовин».

1.2. Гармонізація положень Кримінального та Кримінально-процесуального кодексу із Протоколом ООН щодо вогнепальної зброї, а також із іншими міжнародними документами.

1.3. Забезпечення відповідності категоризації вогнепальної зброї та вибухових речовин наявній нормативно-правовій базі республіки та ЄС.

1.4. Забезпечення аналізу та імплементації законодавства та інституційної практики щодо протидії незаконному обігу зброї для запобігання неправомірному використанню вогнепальної зброї в контексті домашнього насильства та гендерно-зумовленого насильства.

1.5. Проведення тренінгів щодо оцінки ризиків вчинення домашнього насильства із використанням вогнепальної зброї³³.

ЦІЛЬ 2: До 2024 року забезпечити, щоб політика та практика щодо контролю над обігом зброї та боєприпасів була основана на доказах та розвідувальних даних.

2.1. Посилення ролі та можливостей Національної комісії з контролю за стрілецькою та легкою зброєю.

2.2. Введення в дію національних контактних пунктів із вогнепальною зброєю відповідно до керівних принципів Європейського Союзу.

2.3. Реалізація в правоохоронній практиці процедур, заснованих на оперативній та розвідувальній інформації щодо незаконного володіння вогнепальною зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами.

2.4. Забезпечення обміну оперативною та стратегічною інформацією, розвідувальними даними з Європолем, Frontex, Євроюстом та Інтерполом.

2.5. Посилення співпраці та участі у роботі регіональних та міжнародних навчальних центрів. Участь у регіональних та міжнародних конференціях і семінарах щодо організації та здійснення контролю за обігом зброї, боєприпасів та вибухових речовин.

2.6. Надання звітності відповідно до угод із регіональними та міжнародними організаціями у сфері контролю за зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами.

2.7. Посилення спроможностей щодо маркування, пошуку та ведення обліку стрілецької та легкої зброї, вибухових речовин та прекурсорів вибухових речовин:

³³ Націонална стратегија за контрола на мало и лесно оружје (мло) и национален акционен план 2022-2024. URL : <http://surl.li/rbkcd>.

- впровадження нового програмного забезпечення для реєстрації вогнепальної зброї та видачі дозволів на вогнепальну зброю;
- створення електронної системи реєстрації ліцензій на імпорт, експорт і транзит зброї, а також онлайн-системи відстеження вогнепальної зброї та вибухових речовин;
- забезпечення відстеження втраченої та викраденої вогнепальної зброї за допомогою системи iARMS;
- розробка програмного забезпечення для здійснення контролю за вибуховими речовинами.

2.8. Включення гендерних та вікових питань у політику контролю над зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами.

2.9. Інституціоналізація систематичного збору даних у сфері обігу зброї органами поліції, митниці, прокуратурою, судами та пенітенціарними установами³⁴.

ЦІЛЬ 3: До 2024 року зменшити незаконні переміщення вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин із/в Республіку Північна Македонія.

3.1. Збільшення можливостей для виявлення, ідентифікації та експертизи з метою запобігання та припинення торгівлі зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами:

- проведення оцінки потреб прикордонної та кримінальної поліції щодо протидії незаконному обігу зброї;
- розробка належних процедур документування вилучених боєприпасів, ручних гранат і вибухових речовин;
- підготовка аналізу ризиків відповідно до методології CIRAM та WCO;
- подальший розвиток служби K9;
- вжиття заходів щодо виявлення незаконного обігу зброї, її частин і комплектуючих, боєприпасів і вибухових речовин через поштові відправлення;
- збільшення можливостей для онлайн-розслідувань, включно з аналізом Інтернету, DarkNet, використанням криптовалют і зашифрованих платформ, таких як «Телеграм»;
- збільшення можливостей використання електронних доказів у транскордонних розслідуваннях, пов'язаних із вогнепальною зброєю та організованою злочинністю.

3.2. Підвищення спроможності органів юстиції та прокуратури щодо розслідування злочинів, пов'язаних із вогнепальною зброєю.

3.3. Удосконалення національного контролю за імпортом, експортом, торгівлею, посередництвом, транзитом, виробництвом і продажем стрілецької зброї, легкої зброї та вибухових речовин.

3.4. Посилення оперативного співробітництва та участі у Днях спільних дій ЕМРАСТ, спільних слідчих групах³⁵.

³⁴ Національна стратегія за контролю на мало и лесно оружје (мло) и национален акционен план 2022-2024. URL : <http://surl.li/rbkcd>.

ЦІЛЬ 4: До 2024 року зменшити пропозицію, попит на нелегальне володіння вогнепальною зброєю шляхом підвищення обізнаності громадян, освіти, інформаційно-просвітницької діяльності.

4.1. Збільшення кількості вилученої незаконної вогнепальної зброї, боєприпасів і вибухівки.

4.2. Проведення заходів щодо добровільної здачі вогнепальної зброї та її легалізації:

- розробка правової бази щодо добровільної здачі та легалізації зброї, боєприпасів, вибухових речовин;

- реалізація кампаній щодо добровільної здачі та легалізації зброї, боєприпасів, вибухових речовин, зокрема кампаній із підвищення обізнаності населення.

4.3. Підвищення обізнаності громадян про дезактивацію як спосіб легалізації вогнепальної зброї.

4.4. Підвищення адміністративної спроможності та здійснення повної перереєстрації зброї, перевірка виявленої та успадкованої вогнепальної зброї.

4.5. Підвищення обізнаності громадян щодо небезпеки використання вогнепальної зброї та вибухових речовин.

4.6. Підвищення обізнаності серед фізичних та юридичних осіб щодо небезпеки неправомірного використання та незаконного продажу вогнепальної зброї³⁶.

ЦІЛЬ 5: Систематичне зменшення надлишків та знищення вилученої вогнепальної зброї та боєприпасів. Зменшення ризиків розповсюдження вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин

5.1. Систематичне та публічне знищення знайденої та вилученої зброї і боєприпасів.

5.2. Покращення управління запасами та зменшення надлишків стрілецької зброї, легкої зброї і боєприпасів шляхом їх знищення екологічно безпечним способом відповідно до IATG та/або інших міжнародних стандартів.

5.3. Створення безпечних і надійних приміщень для зберігання вогнепальної зброї і боєприпасів³⁷.

³⁵ Там само.

³⁶ Національна стратегія за контрола на мало и лесно оружје (мло) и национален акционен план 2022-2024. URL : <http://surl.li/rbkcd>.

³⁷ Там само.

5. РЕСПУБЛІКА КОСОВО

Рівень володіння вогнепальною зброєю в Республіці Косово залишається досить високим та складає 26.3 одиниці зброї на 100 осіб. Це не є дивним, адже в країні багато років тривала громадянська війна.

Ба більше, навіть за останні 2–3 роки в Косово періодично спалахують протести та зіткнення, пов'язані з невизнанням країни окремими суб'єктами міжнародного права та їхніми спробами дестабілізації обстановки.

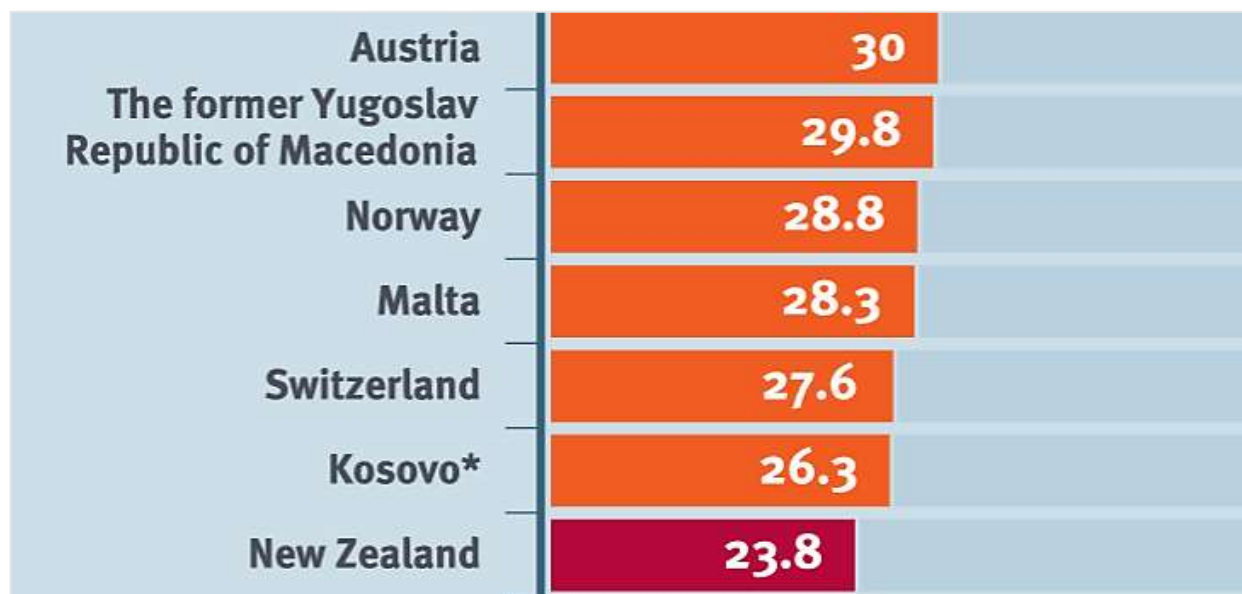

Рис. 11. Кількість вогнепальної зброї у цивільних осіб у Косово, на 100 осіб населення³⁸

23 липня 2015 р. в Республіці Косово був ухвалений інституційний Закон №. 05/L-022 «Про зброю». Вищезазначеним нормативно-правовим актом зброя в цій країні поділяється на такі види:

1. Зброя категорії А – вогнепальна зброя, заборонена для цивільних осіб як кінцевих користувачів (військові вибухові снаряди та пускові системи (A1); автоматична вогнепальна зброя (A2); вогнепальна зброя, закамouflьована під інший пристрій (A3); боєприпаси великої проникаючої здатності (A4); зброя зі встановленими глушниками (A6); нарізна вогнепальна зброя калібру понад 12,7 мм (A7); електрошокова зброя (електрошокери) (A11); ADE енергокерована зброя (A15) та ін.);

2. Зброя категорії В – зброя, на носіння та користування якою потрібен дозвіл (короткоствольна напівавтоматична зброя (B1); короткоствольна однозарядна зброя (B2); однозарядна короткоствольна вогнепальна зброя загальною довжиною менше 28 см (B3); напівавтоматична довгоствольна

³⁸ Gun Ownership by Country 2024. World Population Review. URL : <https://tinyurl.com/y6lto4dt>.

вогнепальна зброя із магазином, здатним вміщувати не більше трьох патронів (B4); гладкоствольна напівавтоматична зброя зі стволом до 60 см (B6));

3. Зброя категорії С – зброя з обмеженими технічними характеристиками, для носіння та користування якою потрібен дозвіл (вогнепальна зброя, не включена до пункту 1.2.6 категорії В (C1); однозарядна гладкоствольна зброя (C2); однозарядна короткоствольна вогнепальна зброя, загальна довжина якої не менше 28 см (C4); однозарядна довгоствольна вогнепальна зброя (C5); пневматична зброя калібру понад 4,5 мм (C6); вогнепальна світло-акустична та сигнальна зброя (C7) тощо);

4. Зброя категорії D – зброя, про придбання якої необхідно повідомляти уповноважений орган МВС та на яку видається спеціальний дозвіл (старовинна вогнепальна зброя (D1); пневматична зброя калібру до 4,5 мм (D2); луки, арбалети (D3); холодна зброя (D4)).

Фізична або юридична особа, яка володіє зброєю категорій А, В, С і D і на яку компетентним органом видано реєстраційну картку на зброю або дозвіл на зброю чи будь-який інший документ, але володіння якою заборонено, відповідно до положень цього закону, повинна протягом шести місяців зі дня набрання чинності цим законом доставити цю зброю до уповноваженого органу МВС з метою виведення її з обігу та подальшої передачі для знищення чи тимчасового зберігання.

У разі смерті власника зброї повнолітні члени його сім'ї або інші повнолітні особи, які проживали з ним спільно, зобов'язані протягом тридцяти днів зі дня смерті власника зброї доставити її та боєприпаси до неї до органів МВС чи найближчого відділення поліції, про що особі видається спеціальна довідка.

У випадках, коли члени сім'ї не знають місця знаходження зброї, але впевнені, що зброя була у померлого, вони повинні повідомити про це органи поліції. До вирішення питання про спадщину зброя та боєприпаси повинні зберігатися в органах поліції.

Якщо особа, яка успадкувала зброю, відповідає вимогам, що пред'являються до її власників, то протягом 60 днів після вступу у спадщину вона може подати заяву про видачу дозволу на зброю.

Особа, яка успадкувала зброю і не відповідає умовам для власників такої зброї або не бажає отримувати дозвіл, повідомляє про це компетентний орган поліції для початку процедури її вилучення. У разі відсутності у померлого спадкоємців зброя та боєприпаси вилучаються уповноваженими органами поліції³⁹.

³⁹ Për armë: Ligji nr. 05/L-022. *Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës*. URL : <https://gzk.rks-gov.net/Act DocumentDetail.aspx?ActID=11018>.

Крім вищезгаданого закону, парламентом країни був ухвалений окремий Закон № 05/L-134 «Про легалізацію та здачу зброї, боєприпасів і вибухових пристроїв» від 21.04.2017⁴⁰.

У цьому законі терміни, вирази та скорочення вживаються у такому значенні:

- 1) компетентний орган – МВС;
- 2) буклет – документ, що видається особі, яка заявила про незаконне володіння зброєю та почала процедуру її легалізації. Цей документ також буде використовуватися як дозвіл на перевезення зброї з місця проживання до ліцензованої юридичної особи і навпаки;
- 3) запит на легалізацію – форма, що заповнюється фізичною або юридичною особою, містить дані зброї для її подальшої легалізації;
- 4) ліцензована юридична особа – юридична особа, яка має ліцензію на торгівлю, ремонт, деактивацію та виробництво вогнепальної зброї.

Термін легалізації зброї становить від 6 місяців до 1 року, а добровільної здачі зброї, боєприпасів і вибухових пристроїв – від 3 місяців до 2 років після набрання чинності цим законом. Вказані строки можуть бути продовжені або поновлені МВС Косово з метою забезпечення публічного порядку та безпеки в країні.

Протягом періоду легалізації зброї фізична особа або відповідальна особа юридичної особи зобов'язані з'явитися до найближчого відділу поліції за місцем проживання або за місцем реєстрації та заявити про наявність зброї, що раніше не була зареєстрована. У цьому випадку їм видаються буклет та заява на легалізацію зброї.

Фізична особа повинна досягти двадцяти одного року та надати докази того, що вона не становить небезпеки для суспільства, відповідно до положень Закону «Про зброю». Юридична особа має відповідати критеріям, визначеним ст. 13 Закону «Про зброю». Заява на легалізацію зброї приймається, якщо вона має категорію В, С або D. У випадку виявлення зброї категорії А вона має бути зданою для подальшої деактивації.

Фізична особа або відповідальна особа юридичної особи зобов'язана протягом п'ятнадцяти днів після отримання буклету передати зброю ліцензованій юридичній особі.

Відповідна ліцензована юридична особа зобов'язана зберігати цю зброю, провести випробувальний відстріл, перевірити наявність на зброї маркування, оглянути її технічний стан. Після цього вона зобов'язана заповнити та поставити штамп у буклеті легалізації та повідомити про це уповноважений підрозділ поліції протягом двох днів.

Фізична особа або відповідальна особа юридичної особи має пред'явити у відділі поліції відповідну відмітку та продовжити процес

⁴⁰ Për legalizimin dhe dorëzimin e armëve, municionit dhe mjeteve eksplozive: Ligji nr. 05/L-134. *Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës*. URL : <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=14605>.

легалізації. Додатково органи поліції перевіряють, чи не належить зброя іншій фізичній або юридичній особі. Якщо всі попередні умови виконані, органи поліції приймають рішення про схвалення заяви і така зброя буде визначена як легалізована відповідно до ст. 56 Закону «Про зброю».

Згідно зі ст. 5 цього закону перед отриманням згоди органів поліції на легалізацію заявник повинен підписати відповідний договір. Умовами підписання договору є такі:

- протягом одного року заявник повинен відповідати всім критеріям, визначеним Законом «Про зброю», щоб отримати відповідний дозвіл;
- протягом одного року зброя перевіряється у відповідних криміналістичних базах даних, і якщо буде виявлено, що ця зброя не має законного статусу, компетентний орган інформує власника про необхідність її здачі.

У період добровільної здачі фізичні особи можуть добровільно здати зброю, бойові припаси та вибухові пристрої без надання персональних даних та притягнення до відповідальності⁴¹.

На виконання Закону «Про легалізацію та здачу зброї, боєприпасів та вибухових пристроїв» МВС Республіки Косово 08.11.2018 ухвалило відомчу нормативну Інструкцію № 09/2018 «Про легалізацію зброї».

Основні нормативні положення цієї Інструкції подібні до вищезгаданого закону, проте деякі з них деталізують норми основного інституційного акта, а саме:

1. Кінцевий термін легалізації зброї оголошується МВС і триває до 6 місяців. Цей термін, згаданий у параграфі, може бути продовжений або поновлений залежно від потреб громадської безпеки. Згадане продовження або поновлення здійснюється рішенням уряду за поданням Міністра внутрішніх справ;
2. Зброя, що може бути легалізована, має належати до категорій В, С або D. Зброя категорії А легалізується тільки з метою її виведення з ладу;
3. Зброя не повинна становити ризику для громадської безпеки та має бути промаркована відповідно до ст. 56 Закону «Про зброю»;
4. Протягом строку легалізації фізична особа або уповноважена особа юридичної особи зобов'язана з'явитися до найближчого відділу поліції за місцем свого проживання чи тимчасового проживання та заявити про володіння зброєю, що раніше не була зареєстрована, після чого їй видається картка та заява про легалізацію зброї;
5. Фізична особа або уповноважена особа юридичної особи повинна надати картку та протягом 15 днів направити зброю ліцензованій юридичній особі;

⁴¹ Për legalizimin dhe dorëzimin e armëve, municionit dhe mjeteve eksplozive: Ligji nr. 05/l-134. *Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës*. URL : <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=14605>.

6. Ліцензована юридична особа повинна протягом двох днів після отримання зброї перевірити, що зброя не становить ризику для громадської безпеки, її маркування, провести пробні стрільби та перевірити, чи має зброя маркування відповідно до статті 56 Закону «Про зброю»;

7. Якщо ліцензована юридична особа встановить, що умови, передбачені для власників зброї, виконано, компетентний орган погоджує заяву, а особі надається згода поліції на завершення процесу легалізації зброї;

8. Фізична особа, яка подає заяву про легалізацію зброї або легалізацію зброї з метою її знешкодження, повинна відповідати таким критеріям:

- бути громадянином Республіки Косово або іноземцем із посвідкою на постійне проживання;
- бути не молодше двадцяти одного року, вік підтверджується за посвідченням особи або іншим документом із фотографією, виданим МВС;
- мати довідку про відсутність судимості;
- свідоцтво про повну дієздатність;
- довідку про фізичну та розумову дієздатність;
- свідоцтво про проходження теоретичного та практичного іспиту з користування зброєю;

9. Запит на легалізацію затверджується компетентним органом протягом 30 робочих днів, якщо критерії для заявника та зброї відповідають чинному законодавству;

10. Заявник повинен зберігати зброю в надійному місці відповідно до Закону «Про зброю»;

11. Заява на легалізацію має бути відхилена компетентним органом протягом 30 робочих днів, якщо критерії для заявника та зброї не відповідають Закону «Про зброю»⁴².

⁴² Për legalizimin e armëve: udhëzim administrativ (mpb) nr. 09/2018. *Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës*. URL : <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=18097>.

6. ДЕРЖАВА ІЗРАЇЛЬ

Ізраїль є однією з тих країн, що перебувають у постійному стані збройного конфлікту, а отже, питання контролю за обігом зброї для неї є вельми актуальним. Згідно з даними Міністерства національної безпеки Ізраїлю менш як 2 % населення має дозвіл на зброю.

Водночас із початком широкомасштабного збройного конфлікту із бойовиками ХАМАС уряд Ізраїлю дещо пом'якшив умови отримання дозволів на вогнепальну зброю, обґрунтовуючи це тим, що громадяни мають право на захист власного життя та здоров'я в умовах збройного конфлікту⁴³.

Отже, станом на кінець 2023 р. до Відділу ліцензування вогнепальної зброї Міністерства національної безпеки надійшло 265 000 заяв на видачу дозволів на зброю. З них уже задоволено 33 000 заяв, відхилено 20 000 заяв і надано 53 000 умовних дозволів. Із відхилених заяв приблизно 8500 було відхилено після того, як поліція визнала заявника кримінально небезпечним, 2129 заяв було відхилено через стан здоров'я особи та 57 – рішенням суду. Крім того, ще 28 000 заяв було відхилено через те, що особи не відповідали встановленим критеріям для власників вогнепальної зброї.

6.1. Нормативно-правове регулювання

Основним нормативно-правовим актом, що регулює обіг зброї в Ізраїлі, є Закон «Про вогнепальну зброю» 1949 р. (з наступними змінами та доповненнями)⁴⁴.

Згідно з цим нормативним актом вогнепальна зброя – це зброя зі стволом, здатним стріляти кулею, снарядом, розривним боєприпасом тощо, яка здатна вбити людину і включає частини, аксесуари та боєприпаси до такої зброї, а також зброя, здатна вистрілювати речовини чи об'єкти, призначені для нанесення шкоди людині, включно з частинами, аксесуарами та боєприпасами для такої зброї та включно з будь-яким контейнером, що утримує або здатний утримувати ці матеріали (за винятком балончиків зі сльозогінним газом).

В країні дуже цікава процедура отримання дозволу на вогнепальну зброю. Особа може отримати дозвіл на носіння зброї, якщо вона відповідає таким умовам:

1) є громадянином або постійним мешканцем Ізраїлю, який проживає в країні безперервно протягом 3 років до подання заяви. Новий репатріант

⁴³ В Ізраїлі полегшують правила видачі дозволів на носіння особистої зброї. *ZBROYA.info*. URL : https://zbroya.info/uk/blog/23530_v-izrayili-polegshuiut-pravila-vidachi-dozvoliv-na-nosinnia-osobistoyi-zbroyi/.

⁴⁴ תש"ט-1949. היריה כלי חוק. URL : <https://tinyurl.com/2chqfsy5>.

може отримати дозвіл, навіть якщо він ще не прожив в Ізраїлі 3 роки, за умови, що він проживає в місцевості, де поліція Ізраїлю рекомендує носити зброю, і отримав у поліції довідку про те, що він придатний для носіння зброї;

2) володіє базовим рівнем івриту;

3) має позитивну декларацію про стан здоров'я, яка свідчить, що особа придатна для носіння вогнепальної зброї;

4) відповідає віковим критеріям. Встановлено мінімальний вік:

– для тих, хто пройшов строкову службу – 18 років;

– для громадян, які не пройшли строкову службу, – 27 років;

– для постійних жителів Ізраїлю, які не є громадянами та не пройшли строкову службу, – 45 років;

5) пройшла програму первинної підготовки.

Дозвіл видається строком на 3 роки. Протягом 3 років слід двічі пройти повторне навчання – один раз протягом другого року дії ліцензії та один раз перед закінченням терміну дії з метою її продовження⁴⁵.

Особа, яка законно володіла вогнепальною зброєю і термін дії дозволу якої закінчився, повинна здати цю зброю в органи поліції за місцем проживання або за місцем своєї роботи та отримати письмове підтвердження щодо здачі зброї.

Вогнепальна зброя, що потрапила (була здана, знайдена) до органів поліції після трьох місяців її зберігання, передається ліцензованому продавцеві для подальшого продажу, якщо власник вогнепальної зброї не вчинив жодної з таких дій:

– отримав дозвіл на володіння вогнепальною зброєю;

– довів органам поліції, де зберігається зброя, що він є власником зброї та має право володіти нею відповідно до закону;

– передав право володіння зброєю особі, якій дозволено це відповідно до закону;

– звернувся до суду з позовом про визнання його власником вогнепальної зброї, та такий позов знаходиться на розгляді;

– отримав рішення суду про те, що він є власником вогнепальної зброї та може володіти нею відповідно до закону⁴⁶.

Якщо вогнепальна зброя потрапила до органів поліції за вищезазначених обставин, але її власник невідомий, поліція вживає розшукових заходів, щоб виявити власника, і якщо він не буде знайдений протягом трьох місяців, то органи поліції приймають рішення щодо розпорядження нею в інтересах держави або знищення.

Якщо особа, яка володіє вогнепальною зброєю, допустить її втрату, знищення або викрадення, вона повинна повідомити про це поліцію не пізніше сорока восьми годин після втрати, знищення або крадіжки, залежно

⁴⁵ הידיה כלי חוק. נבו. 1949-ט"ש. URL : <https://tinyurl.com/2chqfsy5>.

⁴⁶ Там само.

від обставин. Ця особа не буде притягнута до кримінальної відповідальності, якщо доведе, що:

- повідомила про втрату, знищення або крадіжку вогнепальної зброї протягом сорока восьми годин із моменту, коли їй стало відомо про таку втрату, знищення або крадіжку;

- вона володіла вогнепальною зброєю за умов, які є розумними за обставин справи.

Якщо в певному місці виявлено вогнепальну зброю або зброю, подібну до вогнепальної, особа, у володінні якої знаходиться це місце, вважається такою, що володіє вогнепальною зброєю, якщо не буде доведено протилежне.

У перехідних положеннях закону Республіки Ізраїль зазначено, що якщо особа володіла вогнепальною зброєю до набрання чинності цим законом без ліцензії незалежно від того, як само вогнепальна зброя потрапила до неї, вона не буде притягнута до кримінальної відповідальності, якщо протягом 60 днів:

- отримає дозвіл відповідно до вимог цього закону;

- доставить вогнепальну зброю до відділу поліції за місцем проживання або місцезнаходженням.

Особа, яка здала вогнепальну зброю у зазначений спосіб, отримує від органів поліції підтвердження про передачу такої вогнепальної зброї⁴⁷.

Не буде зайвим зазначити, що у 2023 р. з початком бойових дій на території Ізраїлю в Закон «Про кримінальний процес (арешт і обшук)» № 5779-1969 були внесені зміни, відповідно до яких починаючи з 15 травня 2023 р. поліцейський може без ордеру на обшук увійти і обшукати будь-який будинок або місце, якщо в нього виникла обґрунтована підозра, що в будинку чи в місці є зброя або частини зброї (боєприпаси), які можуть бути використані як доказ у вчиненні злочину, і якщо не провести негайний обшук, то відповідні речові докази можуть бути втрачені або знищені. Також під час дії комендантської години уповноважена особа (військовий, поліцейський) може відібрати у затриманого будь-яку зброю нападу, яку він має при собі, і передати її до суду чи органів поліції⁴⁸.

6.2. Національні кампанії зі здачі зброї

В Ізраїлі поки що немає окремого нормативного акта, що встановлює порядок легалізації або здачі зброї. Проте в країні систематично за ініціативою Міністерства національної безпеки проводяться відповідні акції з добровільної здачі зброї, насамперед в арабських поселеннях.

⁴⁷ היריה כלי חוק ט"ש-1949. גבו. URL : <https://tinyurl.com/2chqfsy5>.

⁴⁸ הפלילי הדין סדר פקודת (וחיפוש מעצר) -1969. [חדש נוסח] גבו. URL : https://www.nevo.co.il/law_html/law00/74918.htm.

Наприклад, така акція проходила з 17 до 28 листопада 2019 р. Протягом її дії у багатьох містах та селищах були відкриті пункти прийому нелегальної зброї, куди її міг принести будь-який громадянин. Перелік таких пунктів був також розміщений на офіційному сайті уряду та Міністерства Національної безпеки Ізраїлю⁴⁹.

Подібна акція була проведена також і в 2021 р., проте, як зазначило керівництво Міністерства національної безпеки, ефективність цих пунктів була невеликою, оскільки влада арабських поселень та безпосередньо населення не йшли на співпрацю з органами влади Ізраїлю. Крім того, в арабських поселеннях існує сильний вплив екстремістських груп, що розглядають зброю як засіб вчинення опору владі Республіки Ізраїль.

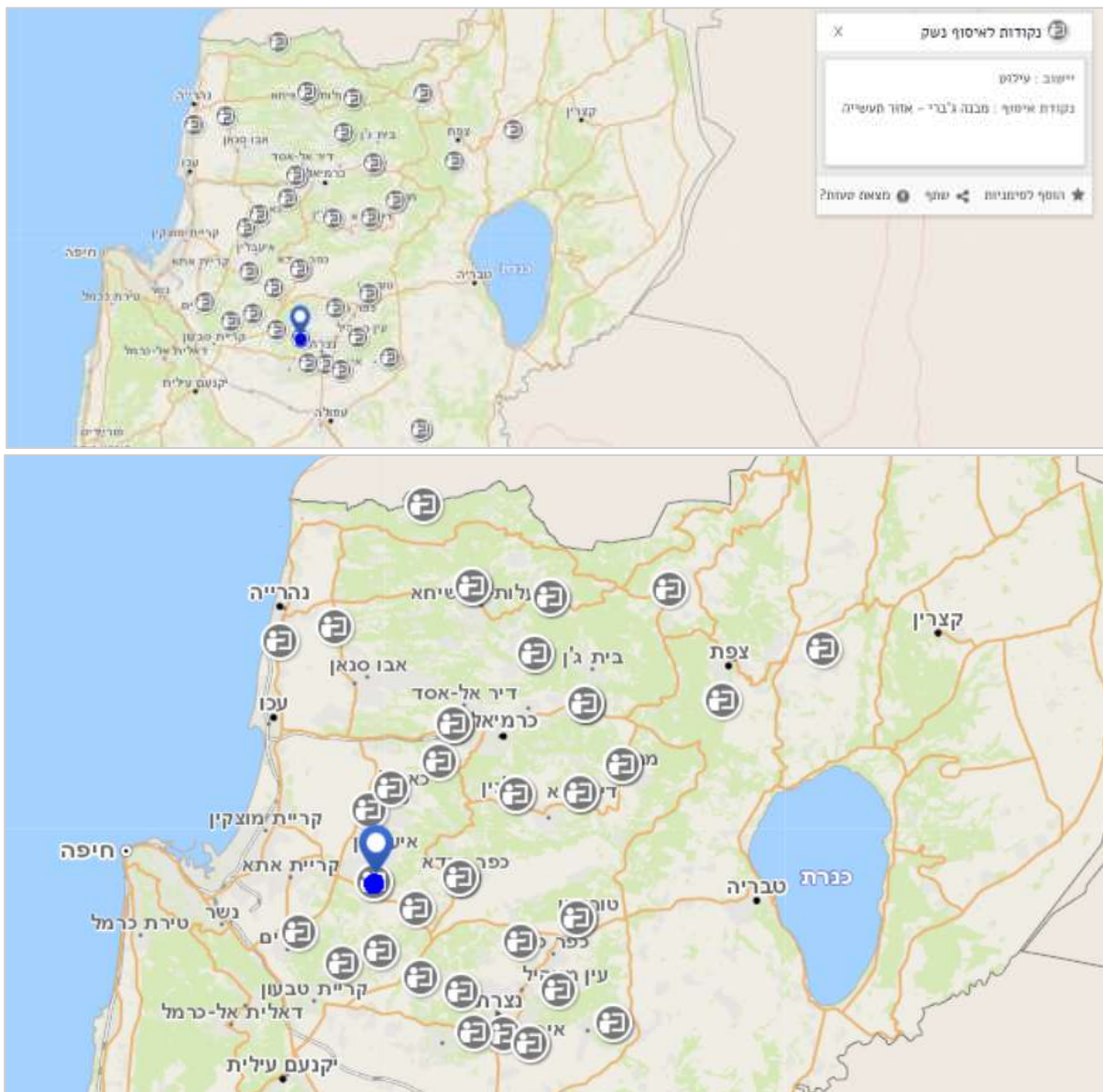

Рис. 12. Фрагменти інтерактивної карти пунктів прийому нелегальної зброї в Ізраїлі

⁴⁹ Див. повну інтерактивну карту за посиланням: <https://tinyurl.com/2akutd2x>.

7. СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ

7.1. Діяльність Бюро алкоголю, тютюну, вогнепальної зброї і вибухових речовин США

Бюро алкоголю, тютюну, вогнепальної зброї і вибухових речовин (Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives (ATF)) США (далі – Бюро) є ключовим федеральним органом, відповідальним за регулювання та контроль за виробництвом, розповсюдженням та споживанням алкоголю, тютюну, вогнепальної зброї та вибухових матеріалів у Сполучених Штатах Америки. Засноване у 2002 р., воно виконує широкий спектр функцій, спрямованих на забезпечення безпеки та захисту громадян від незаконного обігу та недбалого використання зазначених матеріалів.

Одна з основних сфер діяльності Бюро – регулювання порядку виробництва, торгівлі та використання вогнепальної зброї та вибухових матеріалів. Це передбачає видачу ліцензій на виробництво та продаж зброї, а також контроль за дотриманням вимог безпеки та зберігання⁵⁰.

Поза зазначеними основними функціями Бюро також здійснює широкий спектр ініціатив та програм, спрямованих на попередження та боротьбу зі зловживанням алкоголем, тютюном, вогнепальною зброєю та вибуховими речовинами. Ці програми охоплюють освітні кампанії про ризики споживання алкоголю та куріння, ініціативи з профілактики зловживання наркотиками поміж молоді, а також заходи з підвищення свідомості щодо безпеки володіння та використання вогнепальної зброї.

Крім того, Бюро здійснює активну роботу у сфері розробки та впровадження нових технологій та методів контролю за обігом алкоголю, тютюну та зброї, що сприяє підвищенню ефективності їх моніторингу та запобіганню незаконним діям.

Значна увага також приділяється міжнародному співробітництву, оскільки багато з окреслених проблем мають глобальний характер. Бюро співпрацює з міжнародними організаціями та іншими країнами для обміну інформацією, розробки спільних стратегій та координації заходів у сфері контролю за алкоголем, тютюном, вогнепальною зброєю та вибуховими матеріалами.

Усі ці заходи й стратегії, прийняті Бюро, спрямовані на забезпечення безпеки громадян та дотримання закону у сфері володіння та обігу вогнепальної зброї. Ба більше, такі заходи у сукупності створюють невласливе для незаконного обігу зброї середовище, що сприяє зниженню рівня злочинності та забезпечує безпеку громадян.

⁵⁰ About the Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives. ATF. URL: <https://www.atf.gov>.

У своїй роботі Бюро активно використовує методологію відстеження зброї «Comprehensive Crime Gun Tracing Initiative». Національний центр розшуку ATF (NTC) є єдиною організацією, уповноваженою відстежувати вогнепальну зброю, виготовлену в США та за кордоном, для міжнародних, федеральних, державних і місцевих правоохоронних органів. Його мета полягає в тому, щоб забезпечити ефективне розслідування насильницьких злочинів та тероризму.

Під час роботи з відстеження зброї Бюро використовує вебдодаток «eTrace». Він доступний англійською та іспанською мовами. «eTrace» використовується для відстеження зброї від її оригінального виробника чи імпортера, через оптову/роздрібну дистрибуцію, до першої особи, яка її придбала. Вогнепальну зброю відстежують місцеві, державні, федеральні та міжнародні правоохоронні органи. Авторизовані користувачі можуть здійснювати пошук в «eTrace» за різними критеріями, зокрема за серійним номером зброї, типом злочину, датою вилучення. Крім того, правоохоронні органи можуть надати доступ до даних про відстеження вогнепальної зброї всім іншим користувачам «eTrace» у своєму штаті.

У 2022 р. за допомогою додатку «eTrace» Національним центром розшуку ATF було оброблено понад 623 000 запитів на відстеження вогнепальної зброї⁵¹.

7.2. Нормативно-правове регулювання обігу та здачі вогнепальної зброї у Сполучених Штатах Америки

Федеральне законодавство США визначає вогнепальну зброю, зокрема як:

1) будь-яку зброю (включно зі стартовим пістолетом), що буде призначена або вже призначена або може бути легко переобладнана для викидання снаряда шляхом дії вибуху;

2) раму або ствольну коробку будь-якої такої зброї⁵².

Визначено такі основні види вогнепальної зброї:

1. Пістолет – призначений для тримання в одній руці, короткий приклад нижче лінії ствола, патронник єдиний зі стволом, подвійної або одинарної дії, напівавтоматичний або одиночний;

2. Револьвер – призначений для тримання в одній руці, короткий приклад нижче лінії ствола, подвійної або одинарної дії, затворно-завантажувальний циліндр (верхній розрив, зарядний затвор, поворотний циліндр або знімні механізми заряджання циліндра);

3. Гвинтівка – призначена для стрільби з плеча, нарізний ствол, різного типу дії (напівавтоматична, затворна, помпова, автоматична);

⁵¹ Fact Sheet – eTrace: Internet-Based Firearms Tracing and Analysis. ATF. URL : <https://tinyurl.com/2nuo8whx>.

⁵² Properly Identify a Firearm for the Purpose of Tracing. ATF. URL : <https://www.atf.gov/firearms/properly-identify-firearm-purpose-tracing>.

4. Рушниця – призначена для стрільби з плеча, гладкоствольна, різного типу дії (затворна, помпова або напівавтоматична), різні типи стволів (одинарні, подвійні, бокові)⁵³.

Згідно із федеральним законодавством США вогнепальна зброя повинна мати обов'язкове маркування:

1. Серійний номер: має бути на рамі або приймачі, виробник не може дублювати його;

2. Назва виробника, місто та штат (або країна виробника, якщо імпортовано до США) або назва виробника та скорочений номер федерального ліцензіата на вогнепальну зброю (FFL) (перші три та останні п'ять цифр без тире), потім унікальний серійний номер;

3. Позначення моделі;

4. Калібр;

5. Назва імпортера, місто та штат (для вогнепальної зброї, виробленої за межами США)⁵⁴.

Федеральний закон США (18 USC) забороняє продаж вогнепальної зброї особам, які не мають права на її володіння, наприклад, неповнолітнім, нелегальним іммігрантам, засудженим та особам, які мають обмежувальні приписи щодо домашнього насильства. Однак федеральне законодавство не передбачає процедури вилучення вогнепальної зброї у цих категорій осіб, яким заборонено володіти зброєю, або перевірки наявності у них зброї на момент, коли вони стали особами, яким заборонено володіти зброєю.

Станом на 01 січня 2021 р. дев'ять штатів мали закони, які встановлюють обов'язок щодо здачі вогнепальної зброї особами, які мають її у незаконному володінні (Каліфорнія, Коннектикут, Гаваї, Іллінойс, Массачусетс, Невада, Нью-Йорк, Пенсильванія та Вашингтон). У цих штатах визначено низку процедур, за якими особи можуть позбутися своєї зброї, та часові межі для цього. Крім того, 29 штатів вимагають, щоб здача вогнепальної зброї відповідно тривала протягом усього терміну дії цього закону; ще 17 штатів вимагають, щоб особи, засуджені за домашнє насильство або за конкретні злочини, пов'язані з домашнім насильством, здавали свою вогнепальну зброю.

Каліфорнія. Кримінальний кодекс штату, § 29810. Суд повинен повідомити обвинуваченого про заборону на володіння вогнепальною зброєю та надати форму для полегшення передачі вогнепальної зброї. Ця форма, в якій зазначається, що заборона набуває чинності негайно, дозволяє особі вказати іншу особу, яка матиме довіреність на розпорядження або передачу вогнепальної зброї. Довіреність діє протягом 30 днів. Особа також може передати зброю на зберігання ліцензованому продавцю зброї⁵⁵.

⁵³ Там само.

⁵⁴ Properly Identify a Firearm for the Purpose of Tracing. ATF. URL : <https://www.atf.gov/firearms/properly-identify-firearm-purpose-tracing>.

⁵⁵ Penal Code. California Legislative Information. URL : <https://tinyurl.com/2yelu3ns>.

Штат Коннектикут. Генеральний статут штату, § 29036k. Особа, яка незаконно володіє зброєю, має два робочі дні, щоб здати зброю державі або передати її особі, яка має на це право.

Негайно, але у жодному разі не пізніше ніж через 24 години після того, як щодо особи винесено обмежувальний або захисний припис, вона:

1) має передати вогнепальну зброю чи боєприпаси, якими володіє, офіційному продавцю зброї, що має федеральну ліцензію;

2) доставити чи здати таку вогнепальну зброю та боєприпаси до Уповноваженого з надзвичайних ситуацій та громадського захисту, за умови, що місцевий відділ поліції може прийняти таку зброю від імені зазначеного Уповноваженого⁵⁶.

Штат Гаваї. Генеральний статут Гаваїв, § 134. Якщо особі відмовлено у видачі дозволу на зброю, керівники поліції відповідних округів повинні надіслати рекомендованим листом повідомлення із зазначенням причин відмови та можуть вимагати, щоб заявник добровільно здав усю вогнепальну зброю та боєприпаси до неї начальнику поліції, або утилізувати всю вогнепальну зброю та боєприпаси.

Якщо заявник добровільно не здасть або не позбавиться усієї вогнепальної зброї та боєприпасів протягом 30 днів із дати відправлення повідомлення, начальник поліції може вилучити всю вогнепальну зброю та боєприпаси.

Будь-яка особа, позбавлена права володіння вогнепальною зброєю та боєприпасами, протягом 48 годин після позбавлення такого права повинна добровільно здати всю вогнепальну зброю та боєприпаси начальнику поліції за місцем проживання або утилізувати всю наявну вогнепальну зброю та боєприпаси. Якщо будь-яка особа не здасть добровільно або не утилізує всю вогнепальну зброю та боєприпаси протягом 48 годин із дати позбавлення її права, начальник поліції може конфіскувати всю вогнепальну зброю та боєприпаси.

«Утилізація» означає продаж вогнепальної зброї юридичній особі, яка має ліцензію на торгівлю зброєю, передачу права власності на вогнепальну зброю будь-якій особі, яка відповідає вимогам розділу 134-2, або здачу всієї вогнепальної зброї начальнику поліції за місцем проживання.

Кожна особа повинна повідомити про втрату, крадіжку або знищення вогнепальної зброї, якою вона володіє, протягом 24 годин після виявлення такої втрати, крадіжки чи знищення⁵⁷.

⁵⁶ 2023 Connecticut General Statutes. Title 29 Public Safety and State Police. 29-36k. Transfer, delivery or surrender of firearms or ammunition by persons ineligible to possess firearms or ammunition. Request for return of firearms or ammunition. Destruction of firearms or ammunition. Penalty. *Justia*. URL : <https://law.justia.com/codes/connecticut/title-29/chapter-529/section-29-36k>.

⁵⁷ Chapter 134. Firearms, Ammunition and Dangerous Weapons. *Hawai'i State Legislature*. URL : https://www.capitol.hawaii.gov/hrscurrent/Vol03_Ch0121-0200D/HRS0134/HRS_0134-.htm.

Штат Іллінойс. Статут штату Іллінойс. Розділ 65/9.5. Особа, яка отримує повідомлення про відкликання дозволу на володіння зброєю, протягом 48 годин після отримання повідомлення зобов'язана:

- передати свою ідентифікаційну картку власника вогнепальної зброї до місцевого правоохоронного органу за місцем проживання або до поліції штату Іллінойс;
- заповнити протокол утилізації вогнепальної зброї за формою, встановленою поліцією штату Іллінойс, і залишити свою вогнепальну зброю в місці або в особи, зазначеної в протоколі утилізації;
- зазначити в протоколі марку, модель і серійний номер вогнепальної зброї, місце, де вогнепальна зброя зберігатиметься протягом дії періоду заборони. Якщо вогнепальна зброя буде передана на зберігання іншій особі, то слід вказати ім'я, адресу та номер ідентифікаційної картки майбутнього власника такої зброї.

Якщо суд виносить рішення про здачу ідентифікаційної картки власника зброї, то він приймає її під розписку, а потім знищує цю картку. На порталі, створеному відповідно до розділу 2605-304 Закону «Про поліцію штату Іллінойс», Цивільного адміністративного кодексу штату Іллінойс, має бути зроблено відмітку про те, що анульовану ідентифікаційну картку власника вогнепальної зброї було знищено⁵⁸.

Штат Массачусетс. Звід законів штату Массачусетс. Глава 140, § 129B, 129D. У разі відкликання, призупинення або відмови в отриманні дозволу на зброю особа або її законний представник має право в будь-який час протягом одного року після такого рішення передати вогнепальну зброю та боєприпаси будь-якому ліцензованому продавцю зброї або будь-якій іншій особі, якій на законних підставах дозволено купувати або володіти вогнепальною зброєю та боєприпасами.

Після письмового повідомлення покупця або одержувача та колишнього власника ліцензований орган повинен протягом 10 днів доставити вогнепальну зброю та боєприпаси одержувачу або покупцеві та дотримуватися правил зберігання і перевезення такої зброї і боєприпасів.

Вогнепальна зброя та боєприпаси, що не були утилізовані після доставки або здачі відповідно до положень цього розділу, повинні бути продані на публічному аукціоні особі, яка запропонувала найвищу ціну і якій за законом дозволено купувати та володіти зазначеною вогнепальною зброєю⁵⁹.

Штат Невада. Звід законів штату Невада, § 202.361. Якщо особі заборонено володіти вогнепальною зброєю, вона зобов'язана здати цю зброю

⁵⁸ Illinois Statutes Chapter 430. Public Safety § 65/9.5. Revocation of Firearm Owner's Identification Card. *FindLaw*. URL : <https://tinyurl.com/2dlu6o6k>.

⁵⁹ Section 129D: Surrender of firearms and ammunition to licensing authority upon denial of application for, or revocation of, identification card or license; right to transfer; sale by colonel of state police; rules and regulations. *Commonwealth of Massachusetts*. URL : <https://tinyurl.com/29lh4qkn>.

до уповноваженого правоохоронного органу, особі, визначеній рішенням суду, або ліцензованому продавцю не пізніше ніж через 24 години після прийняття такого рішення.

Якщо суд зобов'язує особу здати вогнепальну зброю до місцевого правоохоронного органу, то цей орган повинен надати особі квитанцію, яка містить опис кожної зданої одиниці вогнепальної зброї та її серійний номер. Особа повинна не пізніше ніж через 72 години після здачі такої вогнепальної зброї надати суду отриману квитанцію.

Якщо особа передає вогнепальну зброю іншій особі, призначеній судом, то вона надає суду та відповідному місцевому правоохоронному органу ім'я та адресу особи, зазначеної в рішенні суду, а також письмовий опис кожної переданої одиниці вогнепальної зброї із зазначенням її серійного номера.

Якщо особа продає або передає вогнепальну зброю ліцензованому продавцю, то такий продавець повинен надати особі квитанцію, що містить опис кожної проданої або переданої одиниці вогнепальної зброї та її серійний номер. Особа повинна не пізніше ніж через 72 години після здачі або продажу вогнепальної зброї надати суду отриману від продавця квитанцію.

Якщо є достатні підстави вважати, що особа не здала, не продала або не передала вогнепальну зброю, якою вона володіє, протягом 24 годин після рішення суду, то суд може видати будь-якому офіцеру правоохоронного органу ордер на обшук, котрий дозволяє йому обшукати будь-яке місце, де ймовірно знаходиться вогнепальна зброя, та вилучити її⁶⁰.

Штат Нью-Йорк. Кримінальний кодекс, § 265.20, 400.05. Будь-яка зброя, якою особа володіє незаконно, має бути здана до уповноваженого підрозділу поліції. Добровільна здача зброї звільняє особу від кримінального переслідування. Особа, яка стала незаконним власником такої зброї, може розпоряджатися нею протягом 15 днів, після чого передати її відповідній посадовій особі або суперінтенданту державної поліції. Вогнепальна зброя, яка здана добровільно і яка не є предметом кримінального правопорушення, зберігається у посадовій особі, якій вона була передана, протягом не більш ніж один рік. До закінчення цього терміну особа, яка здала цю вогнепальну зброю, має право здійснити її продаж або передачу ліцензованому продавцю. Якщо зброя була вкрадена або загублена, то власник вогнепальної зброї має протягом 24 годин після виявлення втрати або крадіжки звернутися до поліції⁶¹.

⁶⁰ Chapter 202 – Crimes against Public Health and Safety. NRS 202.361 Surrender, sale or transfer of firearm by person prohibited from owning or possessing firearm; fee for collection of firearm by local law enforcement agency. *Nevada Legislature*. URL : <https://www.leg.state.nv.us/nrs/NRS-202.html#NRS202Sec25305>.

⁶¹ Licensing and other provisions relating to firearms. *New York State Law*. URL : <https://ypdcrime.com/penal.law/article400.php#p400.05>.

8. КАНАДА

Канада відома своїм унікальним підходом до боротьби з незаконним обігом зброї, який базується на комбінації суворих законодавчих механізмів, ефективного контролю за кордонами, співпраці з міжнародними партнерами, дії програм знищення зброї та акценту на превентивні заходи⁶². Так, уряд Канади активно працює над реалізацією національних превентивних заходів, таких як програми з виховання та свідомості, що спрямовані на зменшення попиту на незаконну зброю. Ці заходи є частиною ширшої стратегії забезпечення громадської безпеки та запобігання злочинності в державі.

8.1. Особливості нормативно-правового регулювання

Основними нормативними актами Канади в частині врегулювання обігу вогнепальної зброї та відповідальності за порушення його порядку є Закон Канади «Про зброю» (Canada Firearms Act) та Кримінальний кодекс Канади (Criminal Code of Canada)⁶³⁻⁶⁴.

Відповідні нормативні акти встановлюють порядок видачі дозволів на вогнепальну зброю, порядок її носіння, перевезення, зберігання, продажу тощо.

Згідно з положеннями Кримінального кодексу Канади законодавством цієї країни визнаються такі види вогнепальної зброї:

1. Антикварна зброя – будь-яка вогнепальна зброя, виготовлена до 1898 р., яка не була призначена для стрільби центровим вогнем і яка не була перероблена для стрільби такими боєприпасами;
2. Автоматична вогнепальна зброя – вогнепальна зброя, яка здатна, або зібрана, або розроблена та виготовлена з можливістю випускати снаряди у швидкій послідовності під час одного натискання спускового гачка;
3. Пістолет – вогнепальна зброя, яка розроблена, змінена або призначена для здійснення пострілу однією рукою незалежно від того, чи була вона перероблена чи згодом змінена для здійснення пострілу двома руками;
4. Імітація вогнепальної зброї – будь-який предмет, що імітує вогнепальну зброю, включно з копією вогнепальної зброї.

Заборонена вогнепальна зброя:

– пістолет, який має ствол довжиною до 105 мм або розроблений чи пристосований для вистрілу патронів 25 або 32 калібру;

⁶² Firearms policy in Canada. URL : https://www.ofah.org/insider/wp-content/uploads/2021/05/FULL_Firearms_Fact_Sheets_May2021_FINALVersion.pdf.

⁶³ Criminal Code (R.S.C., 1985, c. C-46). *Justice Laws Website*. URL : <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46>.

⁶⁴ Firearms Act (S.C. 1995, C. 39). *Justice Laws Website*. URL : <https://tinyurl.com/22hwru93>.

- вогнепальна зброя, яка була перероблена з гвинтівки чи дробовика шляхом розпилу, розрізання чи будь-якої іншої зміни і яка має довжину до 660 мм або має довжину понад 660 мм та ствол довжиною до 457 мм;
- автоматична вогнепальна зброя;
- будь-яка незаконно виготовлена вогнепальна зброя, незалежно від засобів або методу виробництва.

Копія вогнепальної зброї – будь-який пристрій, який розроблений або призначений для того, щоб нагадувати вогнепальну зброю з високою точністю, і пристосований для пострілу кулями чи іншими снарядами зі швидкістю, що перевищує 152,4 м/с.

Зброя, що не вважається вогнепальною:

- 1) антикварна зброя (в окремих випадках);
- 2) будь-який пристрій, що призначений для подання сигналів чи сповіщень або для стрільби холостими патронами чи промисловими патронами;
- 3) будь-який стріляючий пристрій, що призначений для забою свійських тварин або знешкодження (зупинки) тварин⁶⁵.

З 01 травня 2020 р. до Кримінального кодексу Канади були внесені зміни про визнання додаткових видів вогнепальної зброї, її комплектуючих і частин забороненими.

Наприклад, були заборонені 9 видів автоматичної вогнепальної зброї, вогнепальна зброя калібром 20 мм і більше, вогнепальна зброя, здатна вистрілити снарядом з дуловою енергією понад 10 000 Дж, вогнепальна зброя, що має верхню ствольну коробку (M16, AR-10, AR-15 та M4). Детальна інформація про заборонені види зброї доступна на сайті Міністерства громадської безпеки Канади. Перелік нової забороненої зброї та пристроїв доступний онлайн у «Канадському віснику» (Canada Gazette), частина II.

Деякі заборонені види вогнепальної зброї:

1. Гвинтівки M16, AR-10, AR-15 та карабін M4;
2. Гвинтівка Ruger Mini-14;
3. Гвинтівка M14;
4. Гвинтівка Vz58;
5. Гвинтівка Robinson Armament XCR;
6. Карабін та пістолет CZ Scorpion EVO 3;
7. Карабін Beretta CX4 Storm;
8. Карабін і пістолет SIG Sauer SIG MCX та SIG Sauer SIG MPX;
9. Swiss Arms серії Classic Green та Four Seasons.

У зв'язку з прийняттям вищезазначених обмежень фізичним та юридичним особам, які мали таку зброю, було розіслано лист із повідомленням про те, що їхня вогнепальна зброя тепер заборонена, а реєстраційні свідоцтва на неї анульовані.

⁶⁵ Criminal Code (R.S.C., 1985, с. C-46). *Justice Laws Website*. URL : <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46>.

Підкреслимо, що з дати ухвалення відповідних законодавчих змін у Канаді і до 30 жовтня 2025 р. діє спеціальний нормативний акт про амністію для законних власників вогнепальної зброї, яка була заборонена.

Згідно з його положеннями власники вогнепальної зброї, що була заборонена, повинні зберігати її у безпечному місці.

Власник також може перевозити нещодавно заборонену вогнепальну зброю лише за певних обставин, як-от:

- безоплатна здача до органів поліції;
- проведення дезактивації в легального представника;
- повернення власнику;
- перевезення зброї додому з інших місць її знаходження (для фізичних осіб);
- експорт вогнепальної зброї (для юридичних осіб);
- повернення вогнепальної зброї виробнику (для юридичних осіб).

У межах запровадження більш жорстких обмежень щодо обігу вогнепальної зброї, про які надано інформацію вище, уряд Канади має намір запровадити програму обов'язкового викупу вогнепальної зброї та її частин, що стали забороненими для обігу. Якщо особа прийняла рішення здати вогнепальну зброю до впровадження програми викупу, вона не матиме права на компенсацію після оголошення реалізації цієї програми⁶⁶⁻⁶⁷.

8.2. Програми добровільної здачі зброї

У межах зменшення обігу нелегальної зброї місцева та державна поліція Канади щороку проводить акції добровільної здачі вогнепальної та холодної зброї, а також боєприпасів до них.

Програма «Безпека та безпечна зброя»

Королівська канадська кінна поліція в окрузі Йорк реалізує програму «Безпека та безпечна зброя» (Safe and Secure Gun Program), що призначена для осіб, які володіють вогнепальною зброєю та не бажають її зберігати або не мають законної підстави для її зберігання.

Якщо у особи є вогнепальна зброя, яку вона бажає здати, то їй не потрібно йти до місцевого відділення поліції. Ця особа має зателефонувати на спеціальний номер 1-866-876-5423 та зробити відповідну заявку. Після цього до неї приїдуть співробітники поліції в цивільному одязі та заберуть таку зброю із відповідною розпискою.

⁶⁶ Changes to prohibited firearms. *Public Safety Canada*. URL : <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/cntrng-crm/frms/pafqa-afaqa-en.aspx>.

⁶⁷ Assault-Style Firearms Compensation Program. *Government of Canada*. URL : <https://www.canada.ca/en/public-safety-canada/campaigns/firearms-buyback.html>.

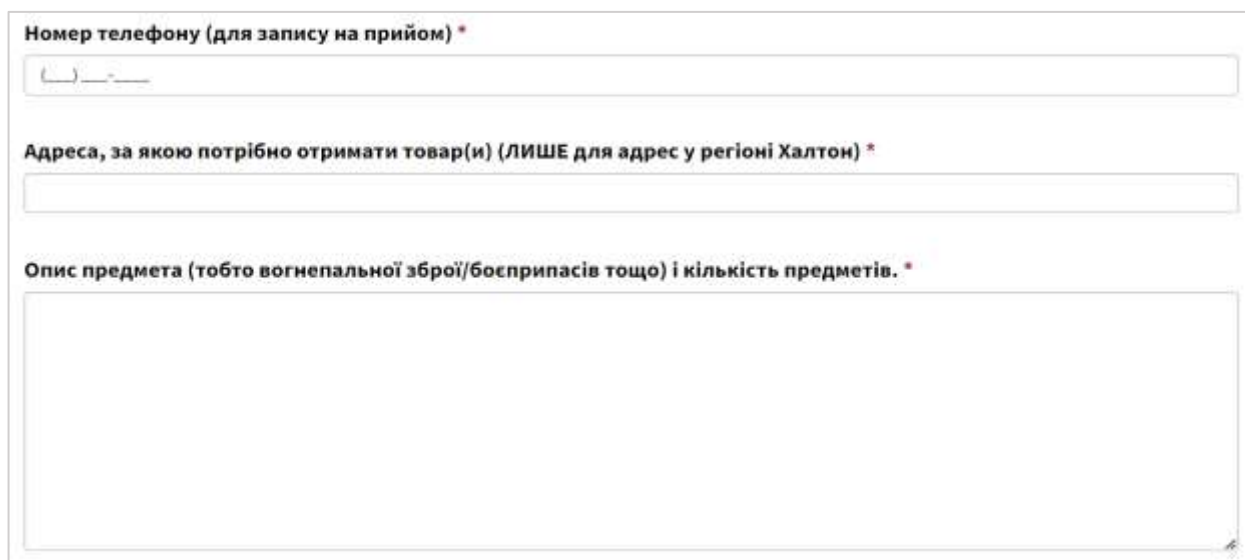
Якщо особа отримала вогнепальну зброю у спадок, то співробітники поліції можуть запропонувати та допомогти реалізувати декілька варіантів її легалізації:

- 1) подати заявку на отримання дозволу на володіння;
- 2) здійснити її передачу або продаж до музею, фізичній та юридичній особам, що мають дозволи;
- 3) вивести її з ладу⁶⁸.

Добровільна здача зброї в окрузі Халтон

Особа, яка бажає добровільно здати зброю, має заповнити електронну форму на сайті поліції. Після цього співробітник регіональної поліції зв'язується з такою особою телефоном протягом трьох робочих днів, щоб підтвердити дату і час отримання відповідних заборонених предметів. Після узгодження вказаних даних офіцер поліції у цивільному одязі та на машині без розпізнавальних знаків прибуває до заявника і забирає вказані ним у заяві речі.

Цікавим є те, що поліція приймає не тільки вогнепальну зброю, але й інші заборонені предмети: викидні ножі, перцеві балончики, нунчаки, сюрікени та інші металеві зірки, кастети, електрошокери, замасковані ножі, кільця з виступаючими лезами, арбалети, духові рушниці, одяг із прикріпленими шипами та лезами, ножі та леза з поясами та пряжками, мечі⁶⁹.

Номер телефону (для запису на прийом) *

Адреса, за якою потрібно отримати товар(и) (ЛИШЕ для адрес у регіоні Халтон) *

Опис предмета (тобто вогнепальної зброї/боєприпасів тощо) і кількість предметів. *

Рис. 13. Фрагмент анкети для добровільної здачі зброї в окрузі Халтон

⁶⁸ Safe and Secure Gun Program. York Regional Police. URL : <https://www.yrp.ca/en/crime-prevention/Safe-and-Secure-Gun-Program.asp>.

⁶⁹ Firearms and Weapons Amnesty Program. Halton Regional Police. URL : <https://twtr.to/p-vG->.

Рис. 14. Фото зданих заборонених предметів в окрузі Халтон

Добровільна здача зброї в окрузі Саскачеван

Щорічно в окрузі поліція проводить місяць добровільної здачі зброї. Інформація про відповідний захід та порядок здачі зброї публікується в мережі Інтернет та в усіх місцевих ЗМІ.

Так, із 21 березня до 10 квітня 2022 р. до органів поліції було здано 241 одиницю зброї (поліція Сасктауну – 81; поліція Реджани – 48; Королівська кінна поліція округу – 79; поліція Мус-Джо – 11; поліція Альберти – 13; поліція Вейберна – 1; управління виконання покарань Саскачевану – 8)⁷⁰.

У період з 20 березня до 9 квітня 2023 р. в окрузі було здано вже 260 одиниць зброї (поліція Сасктауну – 114; поліція Реджани – 40; Королівська кінна поліція округу – 81; поліція Мус-Джо – 24; поліція Альберти – 13; поліція Вейберна – 3; управління виконання покарань Саскачевану – 6)⁷¹.

Рис. 15. Фото зданої зброї в окрузі Саскачеван

⁷⁰ Saskatchewan collected 241 guns during gun amnesty program. *Global News*. URL : <https://globalnews.ca/news/8759070/saskatchewan-gun-amnesty-program-2022/>.

⁷¹ Over 260 firearms surrendered in 2023 Firearm Amnesty Program. *DiscoverEsteran*. URL : <https://discoverestevan.com/articles/over-260-firearms-surrendered-in-2023-firearm-amnesty-program>.

9. ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

9.1. Нормативно-правове регулювання

Законодавство Великої Британії детально регулює сферу протидії незаконному обігу зброї і є одним із найсуворіших. Основні закони у цій сфері:

1. Закон «Про зброю» 1968 р.: встановлює основні правила та вимоги стосовно володіння, перевезення, продажу та використання зброї. Він визначає, які види зброї є легальними для цивільного населення, а також встановлює процедури отримання ліцензій на володіння та носіння зброї⁷²;

2. Закон «Про боротьбу з тероризмом» 2000 р.: містить положення щодо боротьби з незаконним обігом зброї, що може бути використаний для здійснення терористичних актів. Він надає поліції та правоохоронним органам розширені повноваження для боротьби з цим явищем⁷³.

Термін «вогнепальна зброя», відповідно до законодавства Великої Британії, означає: летальну ствольну зброю, заборонену зброю, складову частину летальної ствольної зброї або забороненої зброї, боеприпаси до цих видів зброї, а також глушники чи інші пристрої, пристосовані для зменшення шуму чи спалаху від вистрілу.

Відповідно до Закону «Про зброю» забороненою визнається:

- будь-яка вогнепальна зброя, яка сконструйована або пристосована так, що два чи більше патрони можуть бути випущені послідовно без повторного натискання на спусковий гачок;
- будь-яка самозарядна або помпова (нарізна) рушниця, окрім такої, що має патрон менше 22 калібру;
- будь-яка вогнепальна зброя, довжина ствола якої менше 30 см або загальна довжина якої менше 60 см, крім пневматичної зброї або сигнальної вогнепальної зброї;
- будь-яка самозарядна або помпова гладкоствольна рушниця, що стріляє патронами більше 22 калібру і має ствол менше 24 дюймів у довжину або має загальну довжину менше 40 дюймів;
- будь-яка гладкоствольна револьверна рушниця, крім тих, що використовують патрони калібром 9 мм;

⁷² Firearms Act 1968. *legislation.gov.uk*. URL : <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/27/contents>.

⁷³ Terrorism Act 2000. *legislation.gov.uk*. URL : <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/contents>.

- будь-яка ракетна пускова установка або будь-який міномет, крім пускової установки або міномета, призначеного для метання піротехнічних зарядів або снарядів для подання сигналу;
- будь-яка пневматична гвинтівка, пневматична зброя чи пневматичний пістолет, у якому використовується автономна газова патронна система;
- будь-яка гвинтівка з патронником, з якого порожні гільзи витягуються за допомогою енергії газу, енергії, що передається пружині чи іншому накопичувачу енергії;
- будь-яка зброя, призначена або пристосована для викиду будь-якої шкідливої рідини, газу чи іншого предмета;
- будь-який пристрій, який розроблений або адаптований так, щоб бути частиною самозарядної летальної ствольної зброї;
- будь-який патрон із кулею, призначений для вибуху під час або безпосередньо перед ударом, будь-які боєприпаси, що розроблені або пристосовані для утримання будь-яких шкідливих предметів;
- будь-яка вогнепальна зброя, що замаскована під інший предмет;
- будь-які боєприпаси військового зразка⁷⁴.

Згідно з рекомендаціями правоохоронної практики та кодексу прокурорів Великої Британії органи поліції можуть ініціювати добровільну здачу вогнепальної зброї, за умови позбавлення кримінального переслідування осіб, які володіли такою зброєю. Відповідні заходи зазвичай тривають короткий проміжок часу і мають на меті допомогти зменшити злочинне використання вогнепальної зброї або сприяти впровадженню нового законодавства (наприклад, коли є потреба забезпечити, щоб вогнепальна зброя, що раніше не була заборонена, була передана до органів поліції до того, як володіння нею стане злочином).

Органи поліції також можуть запроваджувати викуп відповідної вогнепальної зброї, якою особа володіє незаконно. У цих випадках органам прокуратури також рекомендується не порушувати справу проти таких осіб, за винятком, коли відповідна вогнепальна зброя стала предметом злочину⁷⁵.

9.2. Інформаційно-просвітницькі програми

Кампанія «Word 4 Weapons»

Word 4 Weapons – провідна благодійна організація, заснована у 2007 р., що допомагає проводити здачу зброї у Великій Британії. Вона встановлює контейнери для здачі ножів та інших небезпечних предметів і зброї у церквах

⁷⁴ Firearms Act 1968. *legislation.gov.uk*. URL : <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/27/contents>.

⁷⁵ Firearms. The Code for Crown Prosecutors. *Crown Prosecution Service*. URL : <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/firearms>.

та інших легкодоступних місцях, а також влаштовує тренінги для практиків і волонтерів із підвищення обізнаності щодо попередження злочинів, вчинених за допомогою холодної та вогнепальної зброї⁷⁶.

Подібні ініціативи реалізуються у різних містах країни. Так, поліція графства Лінкольншир розмістила контейнери для здачі ножів у кількох містах для анонімної здачі. За її даними, загалом було здано 315 одиниць зброї, зокрема різні ножі, мачете, кастети, імітація вогнепальної зброї, арбалет, дві рушниці та пневматична гвинтівка⁷⁷.

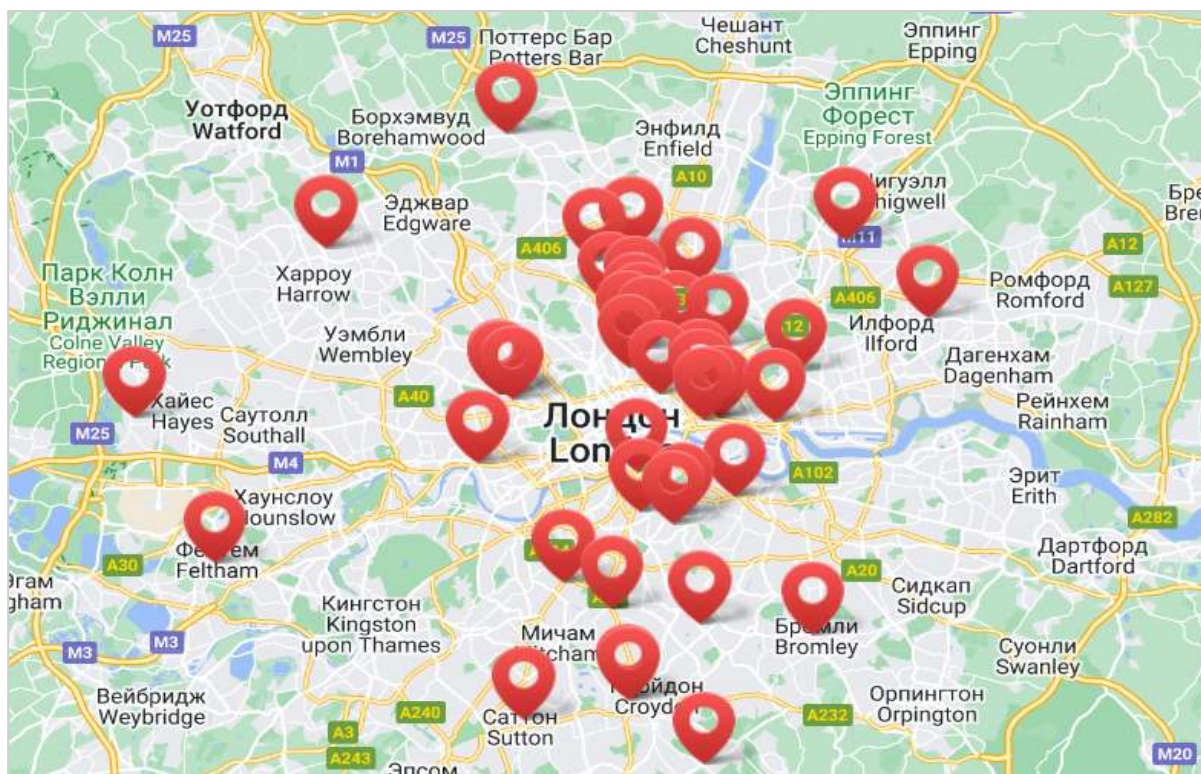

Рис. 16. Мапа розміщення контейнерів для здачі зброї в Лондоні (Word 4 Weapons)

Кампанії Національної служби балістичної розвідки

Національна служба балістичної розвідки (NABIS) збирає, аналізує та надає інформацію про злочинне використання вогнепальної зброї до органів поліції та інших правоохоронних органів. Однією з її основних функцій є виявлення зброї, що незаконно використовується на території Великої Британії, та координація діяльності з вилучення цієї зброї з обігу. Вона формує та веде національний реєстр вилученої вогнепальної зброї та боєприпасів, які використовувалися при вчиненні злочинів. NABIS також виконує функції центру судово-медичної експертизи.

⁷⁶ Word 4 Weapons. URL : <https://www.word4weapons.co.uk/about>.

⁷⁷ Knife surrender schemes. Youth Endowment Fund. URL : <https://youthendowmentfund.org.uk/toolkit/knife-surrender-schemes>.

Служба активно займається просвітницькими кампаніями, а також організовує національні кампанії з добровільної здачі вогнепальної зброї. Прикладом такого заходу є акція, що тривала з 12 до 29 травня 2022 р. Протягом вказаного терміну громадяни мали можливість добровільно принести таку зброю до відділів поліції і здати її без ризиків притягнення до кримінальної відповідальності за її зберігання та носіння. Деякі поліцейські сили країни надавали можливість не приносити таку зброю до їхніх установ, а організовували самостійне збирання зброї та боєприпасів із помешкань громадян. Крім того, зацікавлені особи мали змогу за спеціальними телефонами повідомити органи поліції про осіб, які незаконно зберігають таку зброю і боєприпаси⁷⁸.

Рис. 17. Інформаційний плакат щодо добровільної здачі вогнепальної зброї

За даними NABIS, протягом зазначеної кампанії до органів поліції Англії, Шотландії та Уельсу було передано понад 3500 одиниць вогнепальної зброї (гвинтівок, дробовиків, револьверів, пістолетів).

Місцеві управління поліції також наводять власну статистику. Зокрема, до поліції Західного Мерсісайду було передано понад 50 одиниць вогнепальної

⁷⁸ Firearms Surrender 2022. NABIS. URL : <https://www.nabis.police.uk/news/2022/2022/Firearms-Surrender-2022>.

зброї⁷⁹, поліція Великого Манчестера вилучила 130 одиниць⁸⁰, а поліцейські сили Лестерширу – 74 одиниці незаконної вогнепальної зброї⁸¹.

Рис. 18. Фото зброї, що була добровільно здана до поліції Великого Манчестера

⁷⁹ Over 50 guns handed in as firearms surrender continues. *West Mercia Police*. URL : <https://tinyurl.com/2bscn2p>.

⁸⁰ Over 130 lethal weapons taken off streets following Firearm Surrender. *Greater Manchester Police*. URL : <https://tinyurl.com/2y3ufbo4>.

⁸¹ Firearms Surrender comes to an end. *Leicestershire Police*. URL : <https://tinyurl.com/2xt78kqu>.

10. АЗЕРБАЙДЖАНСЬКА РЕСПУБЛІКА

Основним нормативно-правовим актом, що регулює обіг зброї в Азербайджанській Республіці, є Закон № 422-IQ від 30.12.1997 «Про службову та цивільну зброю»⁸².

Цей закон регулює правові відносини, що виникають в Азербайджанській Республіці у зв'язку з обігом службової та цивільної зброї та її боеприпасів, а також її застосування у виняткових випадках.

Порядок виробництва, продажу, придбання, обліку, зберігання, використання, ремонту та знищення бойової зброї, а також вимоги, що стосуються навчальної та нагородної зброї, правила її зберігання та використання за призначенням визначаються відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки.

У п. 1 ч. 1 ст. 2 вищевказаного закону визначено поняття зброї: «зброя – установка та засіб, передбачені для знищення живої сили та інших об'єктів, у тому числі техніки та споруд, або передбачені для подачі сигналу, але які можуть бути використані для знищення живої сили та інших об'єктів».

Також у ст. 2 наводяться дефініції понять «службова зброя» та «цивільна зброя», а саме:

- службова зброя – зброя, передбачена для використання особами, які виконують обов'язки, пов'язані із захистом життя та здоров'я людей, з охороною природи, природних ресурсів, власності, цінних та небезпечних вантажів, спеціальних відправлень;

- цивільна зброя – зброя, передбачена для самооборони, полювання та заняття спортом.

Вогнепальна зброя в розумінні нормативного акта – це зброя, здатна завдати на певній відстані механічне пошкодження або вивести з ладу ціль снарядом, що приводиться в спрямований рух за рахунок енергії займання пороху або інших займистих речовин.

В Азербайджанській Республіці у зв'язку з обігом службової та цивільної зброї забороняється:

- 1) придбання, носіння та використання зброї особами, які не мають відповідного спеціального дозволу, передбаченого цим законом;
- 2) відкрите носіння зброї у громадських місцях;
- 3) обіг вогнепальної мисливської зброї, що має загальну довжину менше 800 мм, а також конструкцію, що дає можливість її скласти, розбирати або збирати і не виключає при цьому можливості відкриття вогню;
- 4) обіг вогнепальної зброї, підробленої під форму інших предметів;

⁸² Xidməti və mülki silah haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qanunu. *Daxili İşlər Nazirliyi*. URL : [mia.gov.az/ ru/legislation/1/view/6](http://mia.gov.az/ru/legislation/1/view/6).

5) обіг кинджалів, фінських ножів, мисливських ножів, рукояток, палиць, нунчаків, кастетів та інших предметів ударно-руйнівної дії (за винятком спортивних знарядь);

6) обіг бронебійних, що запалюють або мають руйнівну дію, бойових припасів для пістолетів і револьверів, а також бойових припасів із дробильними кулями;

7) обіг зброї та інших предметів, вплив яких ґрунтується на електричній енергії, використанні радіоактивного випромінювання та біологічних факторів;

8) заподіяння пошкодження середнього ступеня за рахунок впливу сльозогінних, дратівливих, отруйних, нервово-паралітичних та інших сильнодіючих речовин газової зброї, користування якою не дозволено відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки;

9) обіг газового пістолета, зарядженого з метою самооборони кулями спеціального призначення (зі сталевим ядром, бронебійними, що висвітлюють, руйнують, експансивного типу), а також забезпеченого задушливими газами всіх видів та нічним оптичним приладом.

10) монтування у службовій та цивільній зброї установок безшумної стрільби та нічного прицілювання;

11) зберігання та використання поза спортивними об'єктами та придбання громадянами пневматичної зброї калібром понад 4,5 мм та зі швидкістю польоту кулі понад 150 метрів на секунду, а також вогнепальної та холодної зброї;

12) постачання зброї фізичними особами, а також юридичними особами, які не мають на це спеціального дозволу відповідного органу виконавчої влади Азербайджанської Республіки;

13) носіння зброї громадянами під час проведення мітингів, вуличних походів, демонстрацій, пікетів та інших масових заходів.

В Азербайджанській Республіці контроль за обігом службової та цивільної зброї здійснює відповідний орган виконавчої влади Азербайджанської Республіки, тобто Міністерство внутрішніх справ Азербайджанської Республіки.

Орган, уповноважений здійснювати контроль за обігом службової та цивільної зброї, може:

1) проводити перевірку зброї та місця її виробництва, продажу, зберігання та знищення;

2) вимагати від юридичних та фізичних осіб відповідні документи, письмові чи усні відомості для здійснення функцій контролю;

3) при виявленні допущених порушень давати обов'язкові для громадян та посадових осіб вказівки щодо усунення цих порушень;

4) здійснювати інші передбачені законодавством заходи.

Усі моделі виробленої в Азербайджанській Республіці та ввезеної в Азербайджанську Республіку з інших країн службової та цивільної зброї підлягають сертифікації.

У разі відсутності з країною, яка виготовляє службову та цивільну зброю, угоди про взаємне визнання сертифікації зброї сертифікація зброї

проводиться в установленому законодавством Азербайджанської Республіки порядку на основі заяв виробників, які ввозять до Азербайджанської Республіки зброю, а також заяв громадян та юридичних осіб.

Організація роботи, пов'язана із сертифікацією службової та цивільної зброї, а також технічні вимоги до сертифікації та порядок проведення випробування зброї визначаються відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки, тобто Міністерством внутрішніх справ Азербайджанської Республіки.

Організації, що оцінюють відповідність, акредитовані у порядку, встановленому Законом Азербайджанської Республіки «Про акредитацію в галузі оцінки відповідності»⁸³, видають сертифікат відповідності на службову та цивільну зброю, що відповідає встановленим у результаті сертифікації вимогам. Цей сертифікат є підставою для обігу службової та цивільної зброї на території Азербайджанської Республіки.

Відповідно до вимог Закону «Про службову та цивільну зброю» право на придбання службової зброї в Азербайджанській Республіці мають:

- 1) державні органи та юридичні особи, що виконують спеціальні статутні обов'язки;
- 2) підприємства, що займаються розробкою, випробуванням, виробництвом службової та цивільної зброї або продажем зброї;
- 3) спортивні та мисливські товариства;
- 4) навчальні заклади⁸⁴.

Відповідно до вимог цього закону громадяни Азербайджанської Республіки, які досягли віку 18 років, мають право на придбання цивільної зброї⁸⁵.

Депутатам Міллі Меджлісу Азербайджанської Республіки, суддям Конституційного Суду Азербайджанської Республіки, суддям інших судів та іншим посадовим особам, список яких визначається відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки, видається службова зброя. Вони мають право на зберігання та носіння службової зброї протягом усього терміну виконання ними своїх повноважень.

Громадянину забороняється купувати службову чи цивільну зброю у таких випадках:

- 1) якщо у його власності є понад сім одиниць вогнепальної мисливської або спортивної зброї, за винятком предметів колекціонування;
- 2) якщо щодо нього є протипоказання, встановлене відповідним медичним органом, пов'язане з алкоголізмом, наркоманією, душевною хворобою, а також із порушенням зорової здатності;

⁸³ Uyğunluğun qiymətləndirilməsi sahəsində akkreditasiya haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qanunu. *Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi Qanunvericilik baş idarəsi*. URL : <https://e-qanun.az/framework/28108>.

⁸⁴ Xidməti və mülki silah haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qanunu. *Daxili İşlər Nazirliyi*. URL : [mia.gov.az/ ru/legislation/1/view/6](http://mia.gov.az/ru/legislation/1/view/6).

⁸⁵ Там само.

3) якщо його засуджено за тяжкі злочини, а також злочини, скоєні з використанням зброї, бойових припасів або вибухових речовин;

4) якщо до нього застосовані заходи адміністративного стягнення за порушення правил полювання, лову риби та інших водних біоресурсів, правил придбання, зберігання та застосування вогнепальної зброї або бойових припасів, громадського порядку та встановлених правил управління, а також за скоєні правопорушення з використанням вогнепальної зброї або бойових запасів (протягом одного року після застосування цього адміністративного стягнення);

5) якщо він перебуває на профілактичному та оперативному обліку в органах поліції;

6) при підтвердженні рішенням суду, що набрало законної сили, його недієздатності або обмеженої дієздатності;

7) при проживанні в одній квартирі з особою, передбаченою підпунктами 2-5;

8) при встановленні незнання ним правил безпечного поводження зі зброєю.

Громадянин, який є членом товариства мисливців протягом не менш як п'ять років і не порушує правил, пов'язаних із поводженням зі зброєю, а також співробітник збройних з'єднань, який має дозвіл на зберігання та носіння вогнепальної зброї, має право на придбання, зберігання та використання за призначенням вогнепальної мисливської рушниці з нарізним стволом.

Правила придбання, зберігання та використання за призначенням службової чи цивільної зброї юридичними особами іноземних держав, іноземцями та особами без громадянства на території Азербайджанської Республіки визначаються відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки на основі міжнародних договорів, що підтримуються Азербайджанською Республікою.

Придбання службової зброї та її передача для використання за призначенням

Право власності на службову зброю набувається лише державними органами та юридичними особами на основі спеціального дозволу відповідного органу виконавчої влади Азербайджанської Республіки. Юридичні особи, які мають такий спеціальний дозвіл, можуть купувати вогнепальну зброю, бойові припаси до неї та холодну зброю. У спеціальному дозволі зазначаються вид, тип службової зброї, її кількість, дата видачі дозволу та строк його дії. За видачу такого спеціального дозволу утримується державне мито.

Державні органи та юридичні особи повинні протягом двох тижнів зареєструвати придбану службову зброю на основі документів, що підтверджують її законність, у відповідному органі виконавчої влади Азербайджанської Республіки. Відповідний орган виконавчої влади Азербайджанської Республіки видає державним органам та юридичним особам свідоцтво, що підтверджує

право на зберігання та використання за призначенням зареєстрованої службової зброї. Термін дії цього свідоцтва становить три роки.

Державним органам та юридичним особам, які мають спеціальні статутні обов'язки, а також здійснюють функції охорони мисливських, рибних та інших водних біоресурсів, у порядку, встановленому відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки, видається спеціальний дозвіл на придбання вогнепальної мисливської зброї з нарізною та свідоцтво, що підтверджує право користування нею для виконання службових обов'язків.

На основі клопотання керівника державного органу та юридичної особи та доданої до нього медичної довідки відповідний орган виконавчої влади Азербайджанської Республіки, за відсутності зазначених у ч. 4 ст. 7 Закону «Про службову та цивільну зброю» підстав⁸⁶, видає працівнику зазначеного державного органу та юридичної особи, який пройшов підготовку щодо правил зберігання, носіння службової зброї та використання її за призначенням, свідоцтво, що підтверджує його право на зберігання та використання за призначенням службової зброї.

Термін дії свідоцтва, що підтверджує право на зберігання та використання за призначенням службової зброї, – три роки. Після закінчення терміну дії спеціального дозволу він продовжується ще на три роки. При втраті цього документа власнику службової зброї може бути видано його дублікат.

Службова зброя видається за рішенням керівника державного органу та юридичної особи лише особам, які мають свідоцтво, що підтверджує їхнє право на зберігання та носіння для використання за призначенням службової зброї.

Підготовча програма щодо правил зберігання, носіння та використання за призначенням службової зброї, порядок періодичної перевірки придатності користувача вогнепальної зброї в умовах застосування цієї зброї, а також правила придбання службової зброї та передачі її фізичним особам визначаються на основі вимог Закону «Про службову та цивільну зброю»⁸⁷ відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки .

Придбання цивільної зброї.

Державні органи та юридичні особи при придбанні цивільної зброї повинні дотримуватися вимог, встановлених ст. 8 Закону «Про службову та цивільну зброю»⁸⁸.

Громадянин, який бажає придбати цивільну зброю, повинен звернутися із заявою до відповідного органу виконавчої влади Азербайджанської Республіки та подати медичну довідку про здоров'я та посвідчення особи громадянина Азербайджанської Республіки.

⁸⁶ Xidməti və mülki silah haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qanunu. *Daxili İşlər Nazirliyi*. URL : [mia.gov.az/ ru/legislation/1/view/6](http://mia.gov.az/ru/legislation/1/view/6).

⁸⁷ Там само.

⁸⁸ Там само.

Після цього звернення громадянина відповідний орган виконавчої влади Азербайджанської Республіки відмовляє йому у видачі спеціального дозволу на придбання цивільної зброї лише за наявності підстав, зазначених у ч. 4 ст. 7 Закону «Про службову та цивільну зброю»⁸⁹.

У разі відмови видати громадянину спеціальний дозвіл на придбання цивільної зброї або при порушенні терміну розгляду заяви про придбання цивільної зброї громадянин може подати скаргу в адміністративному порядку та (або) до суду.

Термін дії спеціального дозволу на придбання громадянином цивільної зброї – шість місяців. У спеціальному дозволі зазначаються такі відомості: прізвище, ім'я та по батькові особи, яка придбає цивільну зброю, вид зброї, її кількість, дата видачі спеціального дозволу та строк його дії.

Громадянин, який придбав за спеціальним дозволом вогнепальну мисливську або спортивну зброю, протягом двох тижнів повинен її зареєструвати у відповідному органі виконавчої влади Азербайджанської Республіки. Власнику зареєстрованої зброї видається свідоцтво, що підтверджує право громадянина на зберігання та використання за призначенням вогнепальної мисливської чи спортивної зброї. При видачі цього свідоцтва справляється державне мито.

Термін дії свідоцтва, що підтверджує право громадянина на зберігання та використання за призначенням спортивної зброї, становить три роки. Після закінчення строку дії свідоцтва на основі заяви громадянина та документа про сплату державного мита свідоцтво продовжується ще на три роки. Мисливська зброя, дозволена до використання на території Азербайджанської Республіки для здійснення мисливської діяльності (вогнепальна або холодна), один раз проходить реєстрацію у відповідному органі виконавчої влади, про що проводиться запис у мисливському квитку. Дозвіл на нарізну мисливську зброю видається таким мисливцям, які мають не менш як 5 років у використанні нарізну мисливську зброю. Заява про продовження строку дії свідоцтва подається за три місяці до закінчення строку його дії та розглядається відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки у місячний строк зі дня подання заяви.

Особа, яка має спеціальний дозвіл на придбання цивільної зброї, а також свідоцтво, що підтверджує право на зберігання та використання за призначенням вогнепальної мисливської або спортивної зброї, може придбати холодну мисливську зброю без отримання додаткового спеціального дозволу.

Наявність в особи спеціального дозволу на придбання цивільної зброї одночасно визнається спеціальним дозволом на зберігання та носіння зброї самооборони (крім аерозольних установок).

Свідоцтво громадянина, яке підтверджує його право на зберігання та використання за призначенням вогнепальної мисливської або спортивної

⁸⁹ Там само.

зброї, надає йому право на придбання, зберігання та використання за призначенням бойових припасів до цієї зброї.

Для придбання пневматичної зброї чи аерозольних установок спеціального дозволу не потрібно. Пневматична зброя та зброя самооборони (включно з аерозольними установками) продається торговими підприємствами, що мають спеціальний дозвіл відповідного органу виконавчої влади Азербайджанської Республіки, лише громадянам, які досягли віку вісімнадцяти років, на основі їхнього посвідчення особи з проведенням торговим підприємством відповідних записів. Правила проведення таких записів встановлюються відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки.

Іноземці можуть придбати цивільну зброю за спеціальним дозволом відповідного органу виконавчої влади Азербайджанської Республіки на основі клопотання представництва країни, громадянами якої вони є, за умови вивезення її з Азербайджанської Республіки не пізніше п'ятиденного терміну з часу придбання. За порушення терміну вивезення зброї з Азербайджанської Республіки ця зброя конфіскується.

Відповідно до ст. 13 «Продаж службової та цивільної зброї» Закону «Про службову та цивільну зброю» забороняється продаж вогнепальної зброї суб'єктам, які не мають спеціального дозволу на придбання службової та цивільної зброї⁹⁰. Суб'єктам, які не мають спеціального дозволу на придбання службової зброї, забороняється продаж бойових припасів для вогнепальної зброї. Забороняється продаж бойових припасів для вогнепальної зброї громадянину, який не має свідоцтва, що підтверджує його право на зберігання та використання за призначенням вогнепальної мисливської або спортивної зброї.

Протягом терміну дії надзвичайного чи військового стану продаж зброї та бойових припасів на території її застосування може бути обмежений або заборонений відповідним органом виконавчої влади.

Громадянин, який має у своїй власності на законних підставах цивільну зброю, може подарувати її або заповідати у спадок особі, яка має спеціальний дозвіл на придбання цивільної зброї, попередньо повідомивши відповідний орган виконавчої влади Азербайджанської Республіки.

У разі якщо спадкоємець, який законно успадкував цивільну зброю, не має спеціального дозволу на придбання цивільної зброї, він протягом трьох місяців повинен отримати цей спеціальний дозвіл. Якщо спадкоємець не захоче отримати спеціальний дозвіл на придбання успадкованої ним цивільної зброї або такий спеціальний дозвіл йому не буде видано, він протягом одного місяця повинен або подарувати цю зброю, або здати чи продати її відповідному органу виконавчої влади.

⁹⁰ Xidməti və mülki silah haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qanunu. *Daxili İşlər Nazirliyi*. URL : [mia.gov.az/ ru/legislation/1/view/6](http://mia.gov.az/ru/legislation/1/view/6).

Забороняється передача вогнепальної зброї та боєприпасів іншим особам без спеціального дозволу відповідного виконавчого органу влади Азербайджанської Республіки.

Застосування службової та цивільної зброї.

Службову та цивільну зброю можуть застосовувати особи, які мають свідоцтво, що підтверджує право на зберігання та використання за призначенням службової зброї або підтверджує право громадянина на зберігання та використання за призначенням вогнепальної мисливської чи спортивної зброї.

Службова зброя може бути застосована у зв'язку з виконанням службових обов'язків у порядку, встановленому відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки.

Правила полювання, а також правила зайняття спортом, пов'язані із застосуванням вогнепальної зброї, встановлюються відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки.

Користувач службової або цивільної зброї може застосовувати видану йому зброю в порядку, встановленому Законом «Про службову та цивільну зброю»⁹¹, з метою усунення небезпеки, що загрожує інтересам Азербайджанської Республіки, громадським інтересам, особи та правам оборонної або іншої особи, у стані вимушеної оборони або крайньої необхідності:

- 1) для охорони життя, здоров'я, власності чи недоторканності житла від злочинних замахів;
- 2) для запобігання захопленню зброї іншою особою;
- 3) для знищення тварини, яка напала на людину або створює загрозу населенню;
- 4) для виклику допомоги;
- 5) в інших виняткових випадках, передбачених законодавством Азербайджанської Республіки.

У виняткових випадках, передбачених у ч. 4 ст. 16 Закону «Про службову та цивільну зброю»⁹², застосування службової та цивільної зброї допускається лише з метою запобігання реальній загрозі. Застосування зброї не повинно завдати шкоди третім особам.

До застосування вогнепальної зброї слід зробити усне попередження або здійснити попереджувальний постріл. Зброя може бути застосована без попередження лише у таких випадках:

- 1) при раптовому, тобто несподіваному нападі;
- 2) якщо при нападі буде використана вогнепальна зброя, механічний транспортний засіб, а також хижа, дика або інша тварина, що створює загрозу.

Забороняється застосування вогнепальної зброї в місцях скупчення людей або в місцях, де можуть постраждати сторонні особи, проти жінок, осіб із малолітніми дітьми, а також проти осіб, які мають явні ознаки

⁹¹ Xidməti və mülki silah haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qanunu. *Daxili İşlər Nazirliyi*. URL : [mia.gov.az/ ru/legislation/1/view/6](http://mia.gov.az/ru/legislation/1/view/6).

⁹² Там само.

інвалідності, осіб, малоліття яких явно видно або відомо, крім випадків збройного чи групового нападу з їхнього боку.

У кожному разі застосування службової та цивільної зброї проти людини особа, яка застосувала зброю, повинна повідомити про це органи прокуратури, намагатися, щоб місце події залишалося без змін; за наявності постраждалих надати їм медичну допомогу.

Порядок застосування службової та цивільної зброї не може бути змінено в умовах надзвичайного стану.

Анулювання документів про придбання, зберігання, носіння та використання за призначенням службової та цивільної зброї.

Зазначені у ст. ст. 8 та 9 Закону «Про службову та цивільну зброю»⁹³ документи про придбання, зберігання, носіння та використання службової або цивільної зброї анулюються відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки у таких випадках:

- 1) при добровільній відмові власника від спеціального дозволу чи свідоцтва;
- 2) при смерті власника чи ліквідації юридичної особи;
- 3) при встановленні мотивів, передбачених у частині третій статті 7 Закону «Про службову та цивільну зброю»⁹⁴, для обмеження права власника на придбання, зберігання та використання за призначенням службової чи цивільної зброї;
- 4) при систематичному порушенні чи невиконанні власником передбачених зазначеним законом та іншими нормативно-правовими актами вимог щодо обігу зброї.

До анулювання спеціального дозволу або свідоцтва на підставах, передбачених ст. 18 Закону «Про службову та цивільну зброю»⁹⁵, орган, що видав такий спеціальний дозвіл або свідоцтво, попередньо повідомляє про це власника відповідно до спеціального дозволу або свідоцтва. У повідомленні має бути зазначено, які саме юридичні норми чи правила було порушено чи не виконано, та призначено час для усунення допущених порушень.

Власник службової чи цивільної зброї може оскаржити в адміністративному порядку та (або) в суді рішення про анулювання відповідного спеціального дозволу або свідоцтва.

Після закінчення п'яти років зі дня анулювання спеціального дозволу або свідоцтва громадяни в установленому Законом порядку можуть звернутися до відповідного органу виконавчої влади Азербайджанської Республіки для отримання нового спеціального дозволу або свідоцтва відповідно.

⁹³ Xidməti və mülki silah haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qanunu. *Daxili İşlər Nazirliyi*. URL : [mia.gov.az/ ru/legislation/1/view/6](http://mia.gov.az/ru/legislation/1/view/6).

⁹⁴ Там само.

⁹⁵ Там само.

При добровільній відмові від спеціального дозволу чи свідоцтва строк для повторного звернення за їх отриманням не визначається.

Відкликання службової чи цивільної зброї.

Службова чи цивільна зброя відкликається (дозвіл на зброю анулюється – *прим. авт.*) відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки у таких випадках:

- 1) за відсутності у власника службової чи цивільної зброї права на виробництво чи продаж зброї, а також спеціального дозволу на її придбання;
- 2) за відсутності свідоцтва, що підтверджує відповідне право на зберігання та використання за призначенням службової зброї або право громадянина на зберігання та використання за призначенням вогнепальної мисливської чи спортивної зброї;
- 3) при анулюванні в установленому порядку виданого права на виробництво, продаж або спеціального дозволу на придбання службової чи цивільної зброї;
- 4) при анулюванні свідоцтва, що підтверджує відповідне право на зберігання та використання за призначенням службової зброї або право громадянина на зберігання та використання за призначенням вогнепальної мисливської чи спортивної зброї;
- 5) у разі порушення фізичними та юридичними особами встановлених вищезазначеним законом та іншими нормативно-юридичними актами правил придбання, реєстрації, зберігання, носіння та використання зброї, до прийняття остаточного рішення, у порядку, визначеному законодавством Азербайджанської Республіки;
- 6) у разі смерті власника цивільної зброї, до вирішення спадкоємцями питань, пов'язаних зі спадковим майном.

Відкликана та конфіскована, технічно придатна для користування службова або цивільна зброя має бути продана за допомогою підприємств, які відповідно до законодавства Азербайджанської Республіки мають право продавати зброю.

Вогнепальна зброя, що не піддається ремонту і не відповідає технічним умовам, та її бойові запаси у встановленому відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки порядку безоплатно відзиваються та знищуються.

Рис. 19. Фото зброї, що була добровільно здана до поліції Азербайджану (січень 2024 р.)

Якщо свідоцтво, що підтверджує відповідне право на зберігання та використання за призначенням службової зброї або право громадянина на зберігання та використання за призначенням вогнепальної мисливської чи спортивної зброї, буде анульовано або термін дії цих документів не буде продовжено, відповідний орган виконавчої влади Азербайджанської Республіки відкликає зброю зі вжиттям заходів, визначених законодавством Азербайджанської Республіки.

Порядок відкликання зброї встановлюється відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки.

Крім того, відповідно до ст. 21 «Права та обов'язки власника цивільної зброї» вищезгаданого закону⁹⁶:

«Власник цивільної зброї має такі права:

1) володіти, користуватися та розпоряджатися цивільною зброєю та бойовими припасами, набутими у порядку, встановленому відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки на основі вимог цього Закону;

2) отримати компенсацію при добровільній здачі цивільної зброї або здачі цієї зброї за реквізицією.

Особа, яка має свідоцтво, що підтверджує право громадянина на зберігання та використання за призначенням вогнепальної мисливської або спортивної зброї, може виготовляти бойові припаси до цієї зброї без спеціального дозволу.

Власник цивільної зброї повинен виконувати такі обов'язки:

1) зареєструвати зброю, придбану на основі вимог цього Закону;

⁹⁶ Xidməti və mülki silah haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Daxili İşlər Nazirliyi. URL : [mia.gov.az/ ru/legislation/1/view/6](http://mia.gov.az/ru/legislation/1/view/6).

2) дотримуватися правил використання щодо призначення та перевезення зброї, встановлених відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки на основі вимог цього Закону;

3) забезпечити зберігання зброї або бойових припасів в умовах, що виключають їх захоплення або використання іншою особою;

4) у порядку, встановленому відповідним органом виконавчої влади Азербайджанської Республіки на основі вимог цього Закону, допускати працівників, які отримали на те повноваження, до місць зберігання зброї та надавати їм необхідні документи – відповідно спеціальний дозвіл на придбання цивільної зброї або свідоцтво, що підтверджує право громадянина на зберігання та використання за призначенням вогнепальної мисливської або спортивної зброї;

5) негайно повідомити відповідний орган виконавчої влади Азербайджанської Республіки про втрату зброї та бойових припасів».

Підприємства, що мають право займатися продажем службової та цивільної зброї, повинні виконувати такі обов'язки:

1) володіти сертифікатом на наявну у продажу службову та цивільну зброю;

2) забезпечити облік придбаної і проданої службової та цивільної зброї, а також зберігання облікових документів протягом 10 років;

3) представляти зразки гільз та куль, вистріляних із наявної у продажу службової або цивільної зброї, у кулігільзотеку при відповідному органі виконавчої влади Азербайджанської Республіки;

4) забезпечити охорону та безпечне зберігання наявної у продажу зброї;

5) вимагати від покупця пред'явити спеціальний дозвіл на придбання службової або цивільної зброї, за винятком зброї, на яку не потрібний спеціальний дозвіл;

6) протягом трьох днів подавати до відповідного органу виконавчої влади Азербайджанської Республіки відомості про продану службову або цивільну зброю, а також про її покупця за встановленою цим органом формою та робити відмітку у спеціальному дозволі покупця про придбання ним зброї самозахисту (крім аерозольних установок).

Забороняється продаж фізичним та юридичним особам, які не надали спеціального дозволу на придбання відповідного виду службової чи цивільної зброї, такої зброї, а також продаж зброї чи патронів без номера та тавра, які не мають знаку відповідності стандартам.

У ст. 19 «Відкликання службової чи цивільної зброї» Закону «Про службову та цивільну зброю» зазначено: «На території застосування надзвичайного чи військового стану протягом терміну його дії допускається тимчасове вилучення у фізичних осіб бойової та холодної зброї, боєприпасів відповідно до законів Азербайджанської Республіки «Про надзвичайний стан» та «Про воєнний стан».

Так, відповідно до ст. 10 «Заходи щодо забезпечення воєнного стану» Закону Азербайджанської Республіки «Про воєнний стан» від 14.02.2017 під час воєнного стану можуть бути вжиті такі заходи⁹⁷:

1. Використання виділених (зарезервованих) державних матеріальних ресурсів;

2. Охорона громадського порядку та громадської безпеки, військових та важливих державних об'єктів, об'єктів, що забезпечують безпечні умови життя населення, транспорту, телекомунікаційних мереж, об'єктів та споруд, поштових об'єктів, систем водопостачання та каналізації, підприємств енергопостачання, магістральних енерготранспортних систем, людей та посилення захисту спеціальних об'єктів, які є джерелом підвищеної небезпеки для довкілля;

3. Переведення підрозділів, підприємств та організацій на особливий режим роботи незалежно від форми власності та організаційно-правової форми;

4. Евакуація (переселення) населення, економічних та соціальних об'єктів, матеріальних та культурних ресурсів у безпечні райони за умови заселення до стаціонарних чи тимчасових поселень;

5. Огляд будівель та приміщень, транспортних засобів, що належать відомствам, підприємствам та організаціям, незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, підозрюваних у порушенні режиму воєнного стану;

6. Призупинення діяльності політичних партій, профспілок, громадських об'єднань, фондів та інших неурядових організацій, що перешкоджають усуненню обставин, що призвели до запровадження воєнного стану та застосування певних заходів;

7. Дотримання особливих правил користування зв'язком, посилення контролю за стабільністю роботи телекомунікаційних мереж, споруд, поштових відділень;

8. Зміна режиму роботи чи зупинення діяльності освітніх установ;

9. Застосування карантинних, примусових санітарно-гігієнічних, протиепідемічних та ветеринарних заходів;

10. Реалізація заходів, спрямованих на посилення режиму конфіденційності під час воєнного стану;

11. Обмеження або заборона продажу зброї, боєприпасів, спеціальних засобів, токсичних або вибухових речовин, встановлення особливого режиму обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх прекурсорів або речовин, що містять сильнодіючі речовини, алкоголь, фізичним особам. Тимчасове вилучення у юридичних осіб вогнепальної зброї та боєприпасів, отруйних чи вибухових речовин, а також навчальної військової техніки та радіоактивних речовин;

12. Застосування спеціальних правил для придбання (продажу) товарів повсякденного попиту, зокрема продуктів харчування та промислових товарів;

13. Стажування відповідних осіб;

⁹⁷ Hərbi vəziyyət haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qanunu. *Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi Qanunvericilik baş idarəsi*. URL : <https://e-qanun.az/framework/35170>.

14. Заборона або обмеження проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій та пікетів, а також інших масових заходів;
 15. Застосування та забезпечення особливого режиму в'їзду-виїзду на територію (території), де оголошено воєнний стан;
 16. Застосування спеціальних правил в'їзду до Азербайджанської Республіки та виїзду з Азербайджанської Республіки;
 17. Обмеження права вибору місця проживання чи місцезнаходження;
 18. Обмеження руху;
 19. Заборона особам перебувати на вулицях або в інших громадських місцях у певний час доби без спеціальних дозволів та документів, що засвідчують особу, із запровадженням комендантської години;
 20. Перевірка спеціальних дозволів та документів, що засвідчують особу, осіб, огляд їхніх особистих речей, квартир та транспортних засобів на підставах, передбачених законом, затримання осіб та транспортних засобів;
 21. Видворення осіб, які порушили режим воєнного стану та не проживають на території, де діє воєнний стан;
 22. Військова цензура інформації та матеріалів ЗМІ;
 23. Застосування особливого режиму роботи ЗМІ на території (територіях) дії воєнного стану, внесення до відповідних органів пропозицій щодо обмеження або зупинення їхньої діяльності за наявності законних підстав;
 24. Регулювання діяльності ЗМІ у прифронтовій зоні;
 25. Реконструкція об'єктів, які забезпечують безпечні умови проживання населення у повній відповідності до норм та правил охорони праці, залучення фізичних та юридичних осіб до ліквідації наслідків пожеж, природних та техногенних катастроф;
 26. Заборона призупинення діяльності відомств, підприємств та організацій незалежно від форми власності та організаційно-правової форми страйком чи в інший спосіб;
 27. Мобілізація сил та трудових ресурсів відомств, підприємств та організацій незалежно від форм власності та організаційно-правової форми, зміна їхнього виду виробничої діяльності або режиму роботи відповідно до мобілізаційних планів (завдань) для забезпечення виконання оборонних потреб (у тому числі понаднормова робота, невикористання відпустки або перенесення відпустки), спрямована на виробництво продукції військового та важливого цивільного призначення на основі укладених договорів;
 28. Придбання або використання рухомого та нерухомого майна, що використовується та належить фізичним та юридичним особам, у порядку, встановленому законом, із компенсацією, а також рухомого та нерухомого майна, що перебуває у державній власності, із оборонною метою безкоштовно.
- Результати планування організації цивільної оборони та територіальної оборони у районі дії воєнного стану враховуються під час розробки заходів забезпечення режиму воєнного стану.

Заходи, спрямовані на забезпечення воєнного стану, встановленого вищезазначеним законом, здійснюються відповідно до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року та Другого протоколу до цієї конвенції.

Крім того, відповідно до ст. 15 «Обов'язки військової влади щодо забезпечення воєнного стану» Закону Азербайджанської Республіки «Про воєнний стан» від 14.02.2017 у зв'язку з підтриманням воєнного стану військова влада виконує такі обов'язки⁹⁸:

1. Застосування та забезпечення особливого режиму доступу на територію (території) дії воєнного стану;

2. Застосування та забезпечення особливого режиму доступу до військових та важливих державних об'єктів, об'єктів, що забезпечують безпечні умови життя населення, транспорту, телекомунікаційних мереж, об'єктів та споруд, поштових об'єктів, підприємств енергопостачання, водопостачання та каналізації, резервуарів, спеціальних об'єктів, що є джерелом підвищеної небезпеки для людей та довкілля;

3. Відновлення об'єктів, що забезпечують безпечні умови проживання населення, ліквідацію наслідків пожеж, природних та техногенних катастроф;

4. Охорона громадського порядку та громадської безпеки;

5. Запобігання сторонам конфліктів, пов'язаних із насильницькими діями, з конфлікту за допомогою зброї, військової та спеціальної техніки, фізичної сили та спеціальних засобів;

6. Запобігання діяльності незаконних збройних формувань, тероризму, шпигунству, провокаціям та іншим протиправним діям, спрямованим проти Азербайджанської Республіки;

7. Вжиття інших заходів, встановлених цим законом, для забезпечення воєнного стану.

*Рис. 20. Фото зброї, що була добровільно здана до поліції
Азербайджану (листопад 2024 р.)*

⁹⁸ Hərbi vəziyyət haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qanunu. *Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi Qanunvericilik baş idarəsi*. URL : <https://e-qanun.az/framework/35170>.

11. ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА

На сьогодні Чеська Республіка здійснює певні зміни у законодавстві щодо обігу зброї та боєприпасів. Так, досі нормативно-правове регулювання цієї сфери у Чехії здійснював Закон «Про вогнепальну зброю та боєприпаси» № 119/2002 Зб. Проте Чеською Республікою видано Акт № 90/2024 Зб. Закон «Про зброю та боєприпаси», що набирає чинності 01.01.2026, відповідно вищезазначений закон скасовується 01.01.2026.

Подальше дослідження буде спиратися на нормативно-правовий документ, що почне діяти після 01.01.2026, а саме Закон «Про зброю та боєприпаси» № 90/2024 (далі – Закон), прийнятий Парламентом Чеської Республіки 06.03.2024, із зазначенням деяких елементів Закону «Про вогнепальну зброю та боєприпаси» № 119/2002 Зб.

Так, у параграфі 2 частини першої Закону визначено поняття зброї: «зброя – це вогнепальна, газова зброя та інший пристрій чи пристрій, які входять до однієї з категорій зброї або до яких застосовуються положення про поводження зі зброєю певної категорії відповідно до розділу 9»⁹⁹.

У Законі «Про вогнепальну зброю та боєприпаси» № 119/2002 Зб. зброя поділялася на такі групи:

- «а) заборонена зброя та заборонені боєприпаси, які є зброєю категорії А та зброєю категорії АІ,
- б) зброя, що підлягає дозволу, яка є зброєю категорії В,
- с) зброя, що підлягає нотифікації, яка є зброєю категорії С та зброєю категорії СІ,
- д) інша зброя, яка належить до зброї категорії D»¹⁰⁰.

У Законі зброя поділяється на такі групи:

- «а) категорії R1, R2, R3 і R4, які підлягають реєстрації; зброя категорії R1 і R2 є забороненою зброєю,
- б) категорії PO, які підлягають сповіщенню,
- с) категорії NO, які не підлягають сповіщенню».¹⁰¹

⁹⁹ Zákon č. 90/2024 Sb. Zákon o zbraních a střelivu. *Zákony pro lidi*. URL : https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-90/zneni-20260101#p151_p151-1-1.

¹⁰⁰ Zákon č. 119/2002 Sb. Zákon o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o zbraních). *Zákony pro lidi*. URL : <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-119>.

¹⁰¹ Zákon č. 90/2024 Sb. Zákon o zbraních a střelivu. *Zákony pro lidi*. URL : https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-90/zneni-20260101#p151_p151-1-1.

Регіональне управління поліції може, з міркувань охорони внутрішнього порядку або безпеки, своїм рішенням призупинити дію зареєстрованого дозволу на період, протягом якого його власнику буде надано підстави вилучити зброю, боєприпаси або відповідний документ.

Так у ст. 117 (розділ XI) Закону зазначено: «(1) Зброя, що підлягає реєстрації, або зброя категорії РО може бути знищена лише у формі офіційного знищення зброї, якщо інше не встановлено. Офіційне знищення зброї забезпечується державою.

(2) Зброя або боєприпаси передаються для службового знищення через обласне управління поліції. Зброя або боєприпаси, передані для службового знищення шляхом передачі до райвідділу поліції, переходять у власність держави.

(3) Зброя або боєприпаси здаються та приймаються для службового знищення безоплатно.

(4) Міністерство може прийняти рішення про те, що зброя чи боєприпаси, передані для офіційного знищення, будуть використані для колекційних, музейних, культурних, наукових і дослідницьких цілей або для подібних цілей чи для подальшого використання в інший спосіб.

(5) Регіональне управління поліції може дозволити власнику ліцензії на зброю групи ZL1 знищити зброю, зазначену в параграфі 1, якщо це необхідно для цілей розробки чи дослідження, для цілей технічних випробувань або для цілей опрацювання експертного висновку. У дозволі регіональне управління поліції визначає максимальну кількість зброї, яку власник ліцензії на зброю групи ZL1 має право знищити для конкретно визначеної мети згідно з першим реченням, а також спосіб, за допомогою якого власник ліцензії на зброю групи ZL1 доводить, що кожна зброя фактично знищена. § 92 застосовується відповідно до процедури подання заявки на дозвіл згідно з першим реченням»¹⁰².

Щодо вилучення зброї у ст. 122 Закону зазначено: «(1) Співробітник поліції може вилучити зброю, боєприпаси або пов'язаний із ними документ, якщо це необхідно для того, щоб запобігти діям їх власника під час роботи зі зброєю чи боєприпасами, якими він порушує зобов'язання або не виконує заборону, встановлену цим чи іншим законом або яка може становити небезпеку для життя чи здоров'я.

(2) Якщо зброя або боєприпаси, які підлягають вилученню, не здаються негайно на вимогу поліцейського і якщо це необхідно для захисту життя чи здоров'я, поліцейський може увійти до житла, іншого приміщення чи на земельну ділянку з метою їх вилучення, якщо є обґрунтована підозра, що тут знаходиться зброя або боєприпаси»¹⁰³.

¹⁰² Zákon č. 90/2024 Sb. Zákon o zbraních a střelivu. *Zákony pro lidi*. URL : https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-90/zneni-20260101#p151_p151-1-1.

¹⁰³ Там само.

Крім того, деякі положення про вилучення закріплені і у ст. 123 Закону: «(1) Регіональне управління поліції може прийняти рішення про вилучення зброї, яка підлягає реєстрації, або зброї категорії РО, боєприпасів категорії S1, S2 або S3 або відповідного документа,

а) якщо щодо особи, яка їх обслуговує, розпочато кримінальне переслідування за вчинення умисного злочину або якщо існує загроза їх неправомірного використання у зв'язку з кримінальним переслідуванням і якщо в кримінальному провадженні не було прийнято рішення про їх забезпечення, запобігання чи конфіскацію; регіональне управління поліції запитує висновок органу, який здійснює кримінальне провадження, перш ніж винести рішення про затримання;

б) якщо особа, яка ними займається, знаходиться в розшуку як безвісти зникла;

с) якщо є підозра, що стан здоров'я особи, яка ними оперує, становить загрозу життю або здоров'ю у зв'язку з цим поведженням;

д) якщо особа, яка розпоряджається ними, підлягає процедурі анулювання дозволу відповідно до цього Закону;

е) якщо охорона необхідна для виконання мети контролю, який здійснює поліція відповідно до цього Закону;

ф) якщо ними займається іноземець, якому може бути відмовлено у в'їзді на територію ЧР відповідно до Закону про проживання іноземців на території ЧР;

г) якщо санкції застосовуються до особи, яка їх застосовує, відповідно до Закону про виконання міжнародних санкцій або відповідно до Закону про санкції, або;

h) якщо з висновку чи інформації державного органу випливає, що особа, яка ними оперує, становить серйозну небезпеку для внутрішнього порядку чи безпеки»¹⁰⁴.

Ст. 125 Закону встановлює: «Особа, дозвіл на поведження зі зброєю чи боєприпасами якої призупинено або термін дії якого закінчився, зобов'язана протягом 10 робочих днів повідомити про це питання

а) здати зброю та боєприпаси до регіонального управління поліції, або,
б) дозволити обласному управлінню поліції взяти їх або захистити від доступу сторонніх осіб на місці їх попереднього зберігання.

(2) Власник зброї чи боєприпасів, який втратив дозвіл на поведження з ними або не отримав такого дозволу, має право вимагати від регіонального управління поліції передачу зброї чи боєприпасів

¹⁰⁴ Zákon č. 90/2024 Sb. Zákon o zbraních a střelivu. *Zákony pro lidi*. URL : https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-90/zneni-20260101#p151_p151-1-1.

а) іншій особі, уповноваженій обробляти їх, з метою їх зберігання, передачі, постійного транскордонного переміщення або незворотної зміни, або,

б) для офіційного знищення.

(3) Якщо власник не утилізує зброю чи боєприпаси у спосіб, зазначений у частині 2, протягом 12 місяців зі дня анулювання ліцензії або зі дня, коли стався інший вирішальний факт, або якщо він сам не придбає відповідні ліцензії протягом цього періоду, а зброю або боєприпаси з обласного управління поліція не забере, така зброя чи боєприпаси переходять у власність держави»¹⁰⁵.

Якщо звернутися до Закону № 119/2002 Зб. та до визначеної у ньому класифікації зброї, зброю категорій А, А-I, В, С чи С-I дозволяється знищувати лише у формі офіційного знищення зброї. Здійснювати офіційне знищення зброї уповноважена лише держава. Зброя або боєприпаси передаються для службового знищення через відповідний відділ поліції. Зброя або боєприпаси здаються та приймаються для службового знищення безоплатно. При здачі зброї чи боєприпасів подавати окрему заяву чи заповнювати бланк не потрібно. Про вилучення зброї або боєприпасів для службового знищення відповідний відділ поліції видає акт. Зброя або боєприпаси, передані для службового знищення шляхом передачі до спеціалізованого підрозділу поліції, переходять у власність держави¹⁰⁶.

Безкарна здача зброї у Чехії

У 2009 р. в Чехії було проведено кампанію з безкарної здачі зброї¹⁰⁷.

Поліція Чеської Республіки у зв'язку з поправкою до Закону про зброю № 119/2002 Coll. повідомила громадянам, що частиною цієї поправки до закону є також положення про скасування злочинності незаконної зброї, тобто про амністію зброї. Йдеться про осіб, які без відповідного дозволу зберігали зброю категорій А, В чи С або основну частину цієї зброї та добровільно здали її до поліції протягом строку припинення злочинності незаконного володіння зброєю.

Зброя категорії А – це, наприклад, бойова зброя, зброя категорії В – це, наприклад, короткозарядні пістолети, револьвери, категорії С – зокрема, рушниці-кулемети довжиною ствола понад 280 мм.

Кінцевий термін скасування кримінальної відповідальності за незаконне володіння зброєю встановлювався на період із 01 лютого 2009 р. до 31 липня 2009 р. Зброю можна було передати на зберігання до будь-якого місцевого відділу поліції ЧР або до Інспекції зі зброї, боєприпасів, вибухових

¹⁰⁵ Там само.

¹⁰⁶ Úřední zničení zbraně a střeliva. *Ministerstvo vnitra České republiky*. URL : <https://www.mvcr.cz/clanek/uredni-zniceni-zbrane-a-streliva.aspx>.

¹⁰⁷ Beztrestné odevzdání zbraně. *Praha 11*. URL : <https://www.praha11.cz/cs/jizni-mesto-zije/aktuality-z-prahy-11/beztrestne-odevzdani-zbrane.html>.

речовин і наркотиків у четвертому поліцейському окрузі, що знаходиться на вулиці Яблорова 3000 у Празі 10 та на вулиці Соукалова № 3408 у Празі 4.

Особі, яка здала зброю на відповідальне зберігання, поліція видавала підтвердження про отримання зброї. При отриманні зброї не вимагалось надання пояснень про спосіб придбання зброї.

Після отримання зброї міська влада Праги перевіряла, чи проходить зброя через інформаційні системи поліції, щоб з'ясувати можливого власника зброї, і оголошувала пошук походження зданої зброї. Потім зброя передавалася судово-медичному експерту, щоб виключити підозри щодо вчинення злочину чи правопорушення з використанням цієї зброї в минулому.

Якщо результати розслідування були негативними, особа, яка здала зброю, вважалася її власником. Особа, яка здала зброю, могла відповідно до закону протягом двох місяців зі дня її передачі на зберігання вимагати видачі відповідних документів, що підтверджують право володіння нею.

Водночас громадян попередили, що набула чинності обов'язковість подання відповідної ліцензії на вогнепальну зброю або ліцензії на сигнальну зброю для використання патронів калібру понад 16 мм.

Амністія зброї раніше вже довела свою ефективність – у 1996 та 2003 роках. В обох випадках громадяни Чехії здали понад 3 тис. одиниць зброї. У попередні роки ця подія не супроводжувалася значними проблемами. Термін зберігання зброї в поліції залежав від проведення судово-медичної експертизи.

Метою цієї норми поправки до Закону про зброю було зменшення кількості зброї, що незаконно зберігається.

Хоча реальну кількість зброї, що незаконно зберігається, в Чеській Республіці визначити, звичайно, неможливо, згідно зі статистикою поліції, щорічно вчиняється понад 300 випадків злочинів із використанням незаконної зброї. Але за допомогою амністії зброї можна уникнути кримінального переслідування. У Чехії періодично визначається термін, протягом якого можна здати до поліції зброю або боєприпаси, які незаконно зберігаються.

У ході проведення заходів збройової амністії, що може тривати півроку, громадяни Чехії мають можливість здати або подати заяви на реєстрацію зброї та боєприпасів. Громадяни можуть здати зброю, що незаконно зберігається, в поліцію без будь-яких пояснень або покарання, а також подати заяву на реєстрацію зброї, що незаконно зберігається, яку вони згодом можуть законно залишити собі, якщо вона відповідає всім вимогам. У 2021 р. під час такої амністії було здано 3687 одиниць зброї та 132 987 одиниць боєприпасів¹⁰⁸.

¹⁰⁸ Czechs hand over 3,700 weapons including tanks, APCs, and Semtex in latest arms amnesty. *Expats.cz*. URL: <https://www.expats.cz/czech-news/article/czechs-hand-over-3-700-weapons-including-a-t34-tank-in-latest-arms-amnesty>.

Із-поміж переданих поліції предметів можуть бути пістолети, танки, артилерійські гармати, пластична вибухівка, автоматичні гвинтівки часів Другої світової війни, старовинні рушніці з важільним механізмом заряджання тощо. Наприклад, під час амністії у 2021 р. поліції було передано кейс із чеською пластиковою вибухівкою Semtex, а також проводами та детонаторами. Чоловік, у якого він був, сказав, що знайшов його, прибираючи в маєтку.

Рис. 21. Фото зброї, що була добровільно здана до поліції Чехії

Ще одним предметом, переданим поліції Чехії, виявилася несправна протитанкова гармата французького виробництва, що використовується для оборони бетонного бункера, – напіваавтоматична протитанкова гармата «Фортеця» моделі 36 калібру 47 мм.

Але переважно поліції Чехії передають вогнепальну зброю, зокрема німецькі багатозарядні гвинтівки часів Другої світової війни.

Крім того, органам поліції Чехії також передавали дрібні вибухові пристрої, зокрема зенітну гармату, російську дистанційно керовану протитанкову ракету та понад 2 кг промислової гірничодобувної вибухівки «Данубіт» із детонаторами. З великого озброєння можна виділити рятувальний танк чи бронетранспортер, так званий вертлюг.

Рис. 22. Фото зброї, що була добровільно здана до поліції Чехії

12. СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА

У Словаччині зброя поділяється на такі види:

- «а) зброя категорії А,
- б) зброя категорії В,
- в) зброя категорії С,
- г) зброя категорії D,
- д) боєприпаси до зброї категорій А-D, що не є забороненою»¹⁰⁹.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює нормативне закріплення зброї, є Закон від 04.06.2003 «Про вогнепальну зброю та боєприпаси» № 190/2003 Зб. (далі – Закон), прийнятий Національною радою Словацької Республіки, що структурно дещо схожий на Закон Чеської Республіки. Він дає визначення поняттю «зброя»: це портативний пристрій, який стріляє, розроблений або може бути модифікований для стрільби снарядом, принцип дії якого полягає у негайному вивільненні енергії під час пострілу; зброєю вважаються також її основна частина – глушник пострілу, копія зброї та імітація зброї¹¹⁰.

Зброя категорії А – це заборонена зброя, заборонені боєприпаси та заборонені аксесуари до зброї. Заборонена зброя:

- а) бойова зброя, пусковий пристрій для бойових ракет,
- б) автоматична зброя,
- с) зброя, в якій її оригінальний характер або форма була змінена так, що її використання може спричинити більш тяжкі наслідки, ніж до її модифікації, або зброя, яка має вигляд іншого предмета,
- д) вогнепальна зброя, виготовлена з неметалічного матеріалу, яка не ідентифікується за допомогою засобів виявлення та рентгенівських приладів,
- е) зброя, оснащена забороненим аксесуаром для зброї,
- ф) зброя, яка використовує електричну напругу або електричний струм для влучення в людину або тварину,
- г) виготовлена зброя або модифікована зброя, якщо вона не є дозволеним виробництвом або дозволеною модифікацією,
- h) зброя з модифікаціями, які ускладнюють її криміналістичну ідентифікацію,
- і) зброя зі зміненим або видаленим серійним номером,
- j) зброя розширення, яка була модифікована зі зброї категорії А,
- к) зброя, яка була модифікована зі зброї категорії А на зброю категорії D, за винятком зброї, зазначеної в літері j), § 7 абз. 1 лист і), j) або літера л),

¹⁰⁹ Úřední zničení zbraně a střeliva. *Ministerstvo vnitra České republiky*. URL : <https://www.mvcr.cz/clanek/uredni-zniceni-zbrane-a-streliva.aspx>.

¹¹⁰ Zákon č. 190/2003 Z. z. Zákon o střelných zbraních a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov. *Zákony pre ľudí*. URL : https://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-190#google_vignette.

- l) самозарядна зброя, модифікована з автоматичної зброї,
 - m) коротка самозарядна зброя для боєприпасів з центральним запалюванням, що дозволяє стріляти більше 21 пострілу без перезаряджання, якщо в ньому є пристрій живлення або в нього вставлено пристрій живлення ємністю понад 20 патронів,
 - n) довгострокова самозарядна зброя для боєприпасів з центральним запалюванням, яка дозволяє стріляти більше 11 пострілів без перезаряджання, якщо в ній є пристрій живлення або в нього вставлено пристрій живлення місткістю понад 10 патронів,
 - o) коротка багаторазова зброя для боєприпасів з центральним запалюванням, що дозволяє стріляти більше 21 пострілу без перезаряджання, якщо в нього вставлено пристрій живлення ємністю понад 20 патронів,
 - p) зброя багаторазова для боєприпасів з центральним запалюванням, що дозволяє стріляти більше 11 пострілів без перезаряджання, якщо в нього вставлено пристрій живлення ємністю понад 10 пострілів,
 - q) довга самозарядна вогнепальна зброя, яка може бути вкорочена до довжини менше 600 мм без втрати функціональності за допомогою складаного, телескопічного приклада або іншого приклада, що знімається без використання технічних засобів,
 - r) зброя категорії А з незнімним глушником пострілу, що відповідає умовам спеціального положення 8b)¹¹¹.
- Зброя категорії В:
- a) короткозарядна вогнепальна зброя або коротка самозарядна зброя, не зазначена в категорії А або в літері f),
 - b) коротка однозарядна або багатозарядна зброя з патронами центрального пострілу, не зазначена в літері f),
 - c) однозарядна або багатозарядна зброя з боєприпасами з круговим вогнем, загальна довжина яких менше 280 мм,
 - d) довгомірна самозарядна зброя,
 - e) довготривала багаторазова зброя з гладким каналом ствола, довжина ствола якої менше або дорівнює 600 мм,
 - f) короткозарядна вогнепальна зброя для боєприпасів із центральним запаленням із гладким каналом ствола,
 - g) сигнальна зброя,
 - h) зброя розширення, яка була модифікована зі зброї категорії В,
 - i) зброя, яка була модифікована зі зброї категорії В на зброю категорії D, за винятком зброї, зазначеної в літері h), § 7 абз. 1 лист i), j) або літера л),
 - j) знімний глушник пострілу, що відповідає умовам спеціального положення 8b),

¹¹¹ Zákon č. 190/2003 Z. z. Zákon o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov. *Zákony pre ľudí*. URL : https://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-190#google_vignette.

к) зброя категорії В або С із незнімним глушником пострілу, що відповідає умовам спеціального положення 8b).

Зброя категорії В підлягає процедурі дозволу та обов'язковій реєстрації¹¹².

Зброя категорії С:

а) однозарядна або багатозарядна вогнепальна зброя з боєприпасами кільцевого вогню, загальна довжина яких становить не менше 280 мм,

б) багаторазова вогнепальна зброя, не зазначена в категорії А або в § 5 абз. 1 лист д),

с) довга однозарядна або багатозарядна зброя,

д) газова зброя, у якої кінетична енергія снаряда на дуловому зрізі ствола перевищує 17 Дж,

е) вогнепальна зброя, призначена для стрільби флоберівським патроном, з енергією снаряда в дульному зрізі ствола понад 7,5 Дж,

ф) багаторазова вогнепальна зброя, сконструйована за принципом ударної системи замка,

г) зброя розширення, яка була модифікована зі зброї категорії С,

h) зброя, яка була модифікована зі зброї категорії С на зброю категорії D, за винятком зброї, зазначеної в літері g), § 7 абз. 1 лист i), j) або літера л).

Зброя категорії С підлягає звітності та реєстрації¹¹³.

Зброя категорії D:

а) вогнепальна зброя, призначена для стрільби флоберовими патронами, з енергією снаряда на дуловому зрізі ствола не більше 7,5 Дж,

б) газова зброя, у якої кінетична енергія снаряда на дуловому зрізі ствола досягає не більше 17 Дж,

с) розширювальний пристрій,

д) зброя розширення, за винятком зброї, зазначеної в § 4 абз. 2 літери j), § 5 абз. 1 лист h) або § 6 абз. 1 лист (g),

е) механічна зброя, сила натягу якої перевищує 150 Н,

ф) історична зброя,

г) пейнтбольна та страйкбольна рушниці,

h) наркотична зброя,

i) деградована зброя категорії А, категорії В, категорії С або категорії D, зазначена в літері k), відповідно до спеціального положення 3a),

j) зіпсована зброя, не згадана в літері i),

к) вогнепальна зброя, сконструйована за принципом ударного, кремневого замка, колісної або казенної системи, за винятком зброї, зазначеної в § 6 абз. 1 лист (f),

l) обріз зброї,

m) неактивні боєприпаси та неактивна тулубна зброя,

¹¹² Zákon č. 190/2003 Z. z. Zákon o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákony pre ľudí. URL : https://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-190#google_vignette.

¹¹³ Там само.

п) інша зброя, не зазначена в категоріях А-С.

Модифікація зброї не призводить до зміни підкатегорії на іншу зброю категорії D. Зброя категорії D із незнімним глушником пострілу, що відповідає умовам спеціального положення, класифікується в тій самій підкатегорії, що й ця зброя без глушника пострілу.

Власник зброї категорії D зобов'язаний мати при собі документ, що посвідчує особу, під час поводження з цією зброєю, і ліцензію на зброю, якщо він є власником зброї категорії D. Власник зброї категорії D не має права носити зброю відкрито у громадських місцях, за винятком участі в культурних заходах або транспорті¹¹⁴.

Співробітник поліції має право попередньо вилучити зброю, боєприпаси, ліцензію на вогнепальну зброю або документ, що супроводжує вогнепальну зброю, щоб запобігти вчиненню їх власником дій, які порушують обов'язки, встановлені цим законом, або від якого, за встановленими фактами, можна очікувати посягання на життя, здоров'я, свободу або особливо тяжке – посягання на людську гідність особи, якій погрожують.

Співробітник поліції повинен негайно передати предмет, тимчасово конфіскований відповідно до параграфа 1, із зазначенням причини конфіскації, до відділу поліції, який приймає рішення про його конфіскацію відповідно до параграфа 54, про скасування рішення щодо ліцензії на вогнепальну зброю згідно з § 26 або про анулювання супровідного листа на вогнепальну зброю згідно з § 45; якщо немає причини для такої процедури або причини згідно з пунктом 3, відділ поліції негайно повертає тимчасово вилучений предмет власнику, тоді як тимчасове вилучення предмета може тривати не більше ніж 60 днів у такому випадку, а якщо йдеться про конфіскацію предмета згідно з § 54 – то не більше ніж 90 днів.

Співробітник поліції також має право тимчасово вилучити зброю, боєприпаси, ліцензію на вогнепальну зброю або супровідний лист на вогнепальну зброю у власника ліцензії на вогнепальну зброю,

а) якого попросили надати новий медичний висновок або новий психологічний огляд,

б) якому видано рішення про перевірку професійної компетентності,

с) щодо якого було розпочато процедуру анулювання ліцензії на вогнепальну зброю.

Співробітник поліції повинен надати підтвердження про попереднє вилучення предмета відповідно до параграфів 1 і 3 особі, у якої було вилучено предмет¹¹⁵.

Департамент поліції приймає рішення про конфіскацію зброї, боєприпасів, ліцензії на вогнепальну зброю чи супровідного документа на вогнепальну зброю, якщо власника ліцензії на вогнепальну зброю

¹¹⁴ Zákon č. 190/2003 Z. z. Zákon o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákony pre ľudí. URL : https://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-190#google_vignette.

¹¹⁵ Там само.

чи супровідного документа на вогнепальну зброю було звинувачено у кримінальному правопорушенні, зазначеному в § 19 пар. 1.

Апеляція на рішення згідно з пунктом 1 не має призупиняючої дії.

Кожен, хто зберігає зброю, боєприпаси, ліцензію на зброю або супровідний документ на зброю, про вилучення яких було прийнято рішення згідно з параграфом 1, зобов'язаний негайно передати зазначені предмети на відповідальне зберігання (§ 39) до відділу поліції, який прийняв рішення про їх вилучення. Відділ поліції видасть підтвердження про отримання вилучених речей.

Якщо обов'язок, зазначений у параграфі 3, не виконується добровільно, відділ поліції вилучає зброю, боєприпаси, ліцензію на зброю або документ, що супроводжує зброю 34), з метою конфіскації.

Якщо причин, що призвели до конфіскації зброї, боєприпасів, ліцензії на вогнепальну зброю чи супровідного листа на вогнепальну зброю, більше не існує, поліцейський відділ, у якому зберігаються ці предмети, повертає їх без зайвої затримки після пред'явлення виданого підтвердження про вилучення предмета у того, на кому вони закріплені; якщо особа, у якої вилучено річ, не є її власником, ця річ підлягає поверненню своєму власнику.

Департамент поліції приймає рішення про конфіскацію зброї, зазначеної в § 7 абз. 1 лист а), г), і) або літері к), та ліцензії на зброю, якщо проти її власника висунуто звинувачення у кримінальному злочині, зазначеному в § 19 абз. 1 або їх власник перестав відповідати умовам цілісності чи надійності згідно з § 19 пар. 2 літери а), г) або літерою е); параграфи 2-5 застосовуються *mutatis mutandis* до цього положення.¹¹⁶

Знецінити, знищити, порізати зброю категорії А, зброю категорії В, зброю категорії С та боєприпаси до цієї зброї можна на підставі дозволу, виданого відділом поліції, який реєструє або зберігає зброю, на підставі за письмовою заявою власника.

Заявка на видачу дозволу відповідно до пункту 1 повинна містити:

а) персональні дані власника, для фізичної особи – підприємця – найменування, місце провадження діяльності, ідентифікаційний номер, а для юридичної особи – найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний номер,

б) дані про причину знецінення, знищення, порізання зброї чи боєприпасів,

с) відомості про зброю згідно з § 9 абз. 2 літери с) або дані про боєприпаси згідно з § 40 абз. 2 літери е).

Якщо заява про видачу дозволу згідно з пунктом 1 не містить вимог, перелічених у пункті 2, поліцейський відділ запрошує власника усунути недоліки протягом зазначеного періоду; при цьому йому буде проведено

¹¹⁶ Zákon č. 190/2003 Z. z. Zákon o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákony pre ľudí. URL : https://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-190#google_vignette.

інструктаж про наслідки неусунення недоліків. Якщо у зазначений строк власник не усуне недоліки, відділ поліції зупиняє провадження.

Власник зброї, зазначеної в абзаці 1, зобов'язаний подати зброю до відділу поліції, який реєструє зброю або зберігає її (§ 39), для судово-медичної експертизи та експертної оцінки перед знеціненням, знищенням або порізанням зброї. Для проведення експертизи власник подає зброю, дозвіл на зброю, якщо вона є зареєстрованою, та письмову згоду відповідного органу державної адміністрації з питань охорони пам'ятного фонду на пошкодження, знищення або порізання зброї, якщо ця зброя є пам'яткою культури. Департамент поліції видасть підтвердження про отримання зброї за затвердженою формою, деталі якої будуть встановлені загальнообов'язковим правовим актом, виданим Міністерством.

Департамент поліції своїм рішенням відхиляє запит на видачу дозволу відповідно до пункту 1, якщо судово-медичною експертизою буде встановлено, що злочин чи проступок було вчинено з використанням цієї зброї або що компетентний орган державної адміністрації з питань охорони пам'ятного фонду подав апеляційну скаргу.

Власник ліцензії на вогнепальну зброю групи В може на підставі запиту власника, якому було видано дозвіл відповідно до пункту 1, протягом 60 днів з моменту вручення дозволу отримати зброю у відділі поліції, що реєструє зброю або зберігає її для пошкодження, знищення чи виробництва, а також забирає у власника боєприпаси для знецінення, знищення чи розрізання. При прийнятті зброї або боєприпасів власник посвідчення на зброю групи В зобов'язаний видати власнику підтвердження та протягом 30 днів з моменту отримання зброї або боєприпасів знецінити, знищити або порізати їх. Якщо власник ліцензії на вогнепальну зброю групи В не приймає зброю протягом періоду, зазначеного в першому реченні, термін дії дозволу, виданого відповідно до пункту 1, втрачає силу.

Власник ліцензії на вогнепальну зброю групи В зобов'язаний надати пошкоджену зброю перевіряючому органу протягом семи робочих днів після пошкодження зброї, на пошкодження якої було видано дозвіл відповідно до пункту 1.29с). Після видачі свідоцтва згідно зі спеціальним положенням 29с) власник ліцензії на зброю групи В зобов'язаний передати знецінену зброю та сертифікат згідно зі спеціальним положенням протягом семи робочих днів. Власник зіпсованої зброї зобов'язаний подати цю зброю разом із сертифікатом згідно зі спеціальним положенням 29с) протягом семи робочих днів після отримання зброї до відділу поліції, який видав дозвіл, згідно з пунктом 1.

Орган, що проводить перевірку, надсилає Міністерству до десятого числа місяця список зброї, наданої йому згідно з параграфом 7 за минулий місяць; у повідомленні зазначаються вид зброї, марка зброї, вид зброї, калібр зброї та серійний номер зброї, результат перевірки зброї та персональні дані власника зброї, для фізичної особи – підприємця – найменування, місце

провадження діяльності, ідентифікаційний номер, а для юридичної особи – найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний номер.

Суб'єктом перевірки, згідно з параграфом 7, є міністерство, уповноважена ним юридична особа або орган перевірки іншої держави-члена на основі отриманого запиту про допомогу відповідно до спеціального положення 34а).

Власник, якому видано дозвіл згідно з частиною 1, зобов'язаний подати до відділу поліції, який видав дозвіл, протягом семи робочих днів після псування боєприпасів, знищення, виготовлення обрізу зброї або боєприпасів підтвердження. Таке саме підтвердження має надати власник зброї, яку було знищено або з якої зроблено надріз зброї. Також подається дозвіл на зброю.

Процедура, згідно з параграфом 7, за винятком видачі дозволу згідно з параграфом 1, також застосовується до пошкодження зброї категорії D, зазначеної в пункті § 7 1 лист а), г) або літері к), а її власник зобов'язаний надати зброю до відділу поліції для проведення криміналістичної експертизи, а власник зброї категорії D, зазначеної в § 7 абз. 1 лист а) або літері г), зобов'язаний здати дозвіл на зброю до відділу поліції після визнання його недійсним. Власник зброї категорії D, зазначеної в § 7 абз. 1 лист а), г), і) або літері к), зобов'язаний надати підтвердження згідно з § 35 абз. 3 літери в) і передати дозвіл на зброю.

При перевезенні зіпсованої або рубаної зброї власник зобов'язаний мати при собі:

а) сертифікат відповідно до спеціального положення 29с), якщо це зброя, згадана в § 7 абз. 1 лист я),

б) підтвердження її пошкодження, якщо це зброя, згадана в § 7 абз. 1 лист j),

с) підтвердження виробництва порізу, якщо це зброя, згадана в § 7 абз. 1 лист k)¹¹⁷.

У разі смерті або оголошення померлим власника зброї категорії A, зброї категорії B, зброї категорії C або боєприпасів для цієї зброї чи зброї категорії D, зазначених у § 7 абз. 1 лист а), г), і) або літері l) особа, яка проживала з ним на момент його смерті або оголошення померлим у спільному господарстві, зобов'язана негайно повідомити про цей факт відділ поліції та дозволити відділу поліції прийняти зброю та боєприпаси на зберігання.

Відомості про померлого власника зброї та його рушницю чи боєприпаси поліцейський відділ повідомляє суду, який веде спадщину¹¹⁸.

Збройова амністія в Словаччині проводиться поліцейськими не так часто, як в інших державах, приблизно раз на чотири роки, але, як і в інших країнах, має позитивні результати. Під час таких заходів словаки передають поліції історичні гвинтівки та цінну зброю, аналогічний новий зразок

¹¹⁷ Zákon č. 190/2003 Z. z. Zákon o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákony pre ľudí. URL : https://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-190#google_vignette.

¹¹⁸ Там само.

якої продають за десятки тисяч доларів. Про це повідомило Міністерство внутрішніх справ Словаччини, згідно з яким жодну з 2857 досліджених одиниць зброї не було задіяно у вчиненні злочину.

Рис. 23. Фото зброї, що була добровільно здана до поліції Словаччини (2017 р.)

Відповідно, це і є особливістю словацьких акцій щодо здачі зброї. Переважна більшість переданої в поліцію зброї є історичною, знайденою або успадкованою.

Рис. 24. Фото зброї, що була добровільно здана до поліції Словаччини (2024 р.)

13. РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА

У Молдові добровільна видача та знищення зброї регулюється національними законами та міжнародними ініціативами. Основу правового регулювання обігу зброї складає Закон № 130 від 06.08.2012 «Щодо режиму зброї та боєприпасів цивільного призначення», який містить правила отримання, реєстрації та добровільної передачі зброї до органів поліції. Власники нелегальної зброї можуть передати її без кримінальної відповідальності, а поліція організовує її подальше знищення¹¹⁹.

Також у Молдові діють міжнародні програми з контролю за легкими озброєннями, такі як ініціативи, фінансовані ЄС і реалізовані за підтримки ПРООН через SEESAC (Центр контролю за озброєнням у Південно-Східній Європі). Ці проєкти сприяють збору та знищенню незаконної зброї, підвищенню безпеки сховищ та інформуванню населення про ризики незаконного обігу зброї. Наприклад, у 2023 р. в Молдові знищили понад 1300 одиниць зброї під час акцій за участю ЄС та ПРООН, щоб зменшити ризики її розповсюдження та підвищити безпеку в регіонах¹²⁰.

За останні 10 років через урядову комісію з оцінки ліквідації зброї знищено 20 473 одиниці зброї, з яких понад 6,3 тис. придбано незаконним шляхом, а також змінено їхні технічні характеристики. За незаконне зберігання зброї передбачено покарання до семи років позбавлення років¹²¹.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює обіг зброї в Республіці Молдова, є вищезгаданий Закон «Щодо режиму зброї та боєприпасів цивільного призначення», до якого декілька разів було внесено зміни і доповнення. Цей закон встановлює категорії зброї та боєприпасів для цивільного використання, а також умови, за яких придбання, відчуження, володіння, транспортування, використання цієї зброї та боєприпасів та операції з ними дозволяються на території Республіки Молдови.

Згідно зі згаданим нормативним актом зброя – це предмет або пристрій, зазначений у категоріях у додатку № 1, призначені або пристосовані, за допомогою яких зброї, кулі чи інші снаряди або шкідливі речовини, незалежно від агрегатного стану, можуть викидатися під впливом вибухового,

¹¹⁹ Privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă: Lege Nr. 130 din 08-06-2012. *Ministerul Justiției*. URL : https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142512.

¹²⁰ The Republic of Moldova destroys small arms and light weapons with the support of the EU and UNDP. *UNDP*. URL : <https://www.undp.org/moldova/press-releases/republic-moldova-destroys-small-arms-and-light-weapons-support-eu-and-undp>.

¹²¹ O campanie de predare voluntară a armelor ilegale are loc în R. Moldova. *Stiri.MD*. URL : <https://stiri.md/article/social/o-campanie-de-predare-voluntara-a-armelor-ilegale-are-loc-in-r-moldova>.

газоподібного чи атмосферного тиску або за допомогою інших паливних речовин.

Декриміналізована зброя – зброя, що знаходилася в незаконному обігу, конфіскована або яка зберігалася без дозволу і була добровільно здана органу поліції, компетентному для її огляду та авторизації в установленому порядку, а також зброя, що втратила статус речового доказу¹²².

В законі наведено декілька класифікацій зброї. Зброя поділяється на вогнепальну та холодну. Класифікація зброї та боєприпасів:

- заборонена зброя та боєприпаси;
- летальна зброя та боєприпаси;
- зброя та боєприпаси не смертельного характеру.

Класифікації зброї за призначенням:

- бойова зброя;
- цивільна зброя;
- зброя подвійного призначення;
- декриміналізована.

Класифікація цивільної зброї з точки зору призначення:

оборонна та охоронна зброя – короткоствольна вогнепальна зброя, визнана на умовах, передбачених законом, призначена для захисту життя, недоторканості та свободи фізичних осіб, а також майна, що належить фізичним або юридичним особам;

- зброя самооборони;
- метальна зброя;
- електрошокер;
- колекційна зброя;
- реквізитна зброя;
- бойова зброя;
- сигнальна зброя;
- стрілецька зброя (спортивна);
- мисливська зброя;
- виведена з ладу зброя;
- зброя промислового призначення;
- зброя з транквілізаторами;
- непридатна до використання зброя;
- універсальна зброя;
- стара зброя;
- електрошоковий пристрій;

¹²² Pentru modificarea Legii nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă: Lege Nr. 181 din 18-11-2021. *Ministerul Justiției*. URL : https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128926.

- балончик зі сльозогінним газом або дратівливими засобами.

Класифікація зброї з точки зору конструкції:

- пістолет зі стисненим повітрям або газами під тиском (пневматичний);
- копії страйкбольної зброї;
- газова зброя;
- рушниця з патронами типу Флобера;
- зброя із загостреним стволом;
- зброя з гладким стволом;
- автоматична вогнепальна зброя;
- однозарядна вогнепальна зброя;
- багаторазова вогнепальна зброя;
- довгомірна вогнепальна зброя;
- коротка вогнепальна зброя;
- напівавтоматична вогнепальна зброя¹²³.

У розділі 2 вищевказаного закону регулюються питання виготовлення, знищення, володіння, носіння та використання смертельної та нелегальної зброї та відповідних боєприпасів за допомогою дозволу фізичним особам – громадянам Республіка Молдова.

Дозвіл на придбання летальної короткоствольної зброї видається особі тільки при виконанні певних умов:

- 1) досягнення 21-річного віку;
- 2) придатність із психологічної та медичної точки зору володіти та використовувати зброю та боєприпаси;
- 3) наявність пройденої підготовки зі знання заходів особистої безпеки при поводженні зі зброєю, знання підстав застосування зброї і дій після застосування її зі здачею заліків із теорії і практичної стрільби.

Особі, яка відповідає цим умовам, може бути дозволено придбати та зберігати зброю:

- а) не більше 12 одиниць вогнепальної зброї;
- б) необмежену кількість зброї для колекціонерів зброї з дотриманням правил безпеки, передбачених цим законом.

Особи, які володіють зброєю для самооборони, можуть мати при собі поза будинком, де зберігаються боєприпаси, не більше 2 зарядних пристроїв із патронами для пістолетів або 2 пристроїв із швидкозарядними патронами для револьверів¹²⁴.

Відносини здачі та знищення зброї у Молдові регулюються не тільки законами, а й іншими нормативно-правовими актами уряду Республіки Молдова та відомчими актами.

¹²³ Privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă: Lege Nr. 130 din 08-06-2012. *Ministerul Justiției*. URL : https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142512.

¹²⁴ Там само.

Після конфлікту у Придністров'ї в Молдові значно збільшилася кількість зброї, в тому числі незареєстрованої. Державою було прийнято закон про амністію: якщо особа добровільно здасть зброю, яку має на руках, після проходження певних процедур вона зможе цю зброю зареєструвати. Це вплинуло на свідомих осіб, і вони скористалися такою можливістю.

Рис. 25. Фото зброї, що була добровільно здана до поліції Молдови

У Кишиніві за підтримки Європейського Союзу та ПРООН періодично відбувається знищення зброї, патронів, приладдя та компонентів зброї. Це зброя, що не відповідає основним вимогам безпеки, була пошкоджена, непридатна для використання, з несанкціонованими структурними змінами, незаконно зберігалася, покинута, конфіскована або здана добровільно на утилізацію.

14. РЕСПУБЛІКА ГРУЗІЯ (САКАРТВЕЛО)

14.1. Нормативно-правове регулювання обігу зброї та боєприпасів у Грузії

За оцінками Дослідження малої зброї (The Small Arms Survey) асоційованої програми Женевського Вищого інституту міжнародних досліджень та розвитку (IHEID), станом на 2017 р. населення Грузії складало 3 973 000 осіб, кількість вогнепальної зброї на руках у цивільного населення – 402 000 одиниць, кількість вогнепальної зброї у цивільного населення на 100 осіб – 10,1, зареєстрованої вогнепальної зброї – 159 000 одиниць, незареєстрованої вогнепальної зброї – 243 000 одиниць¹²⁵.

Обіг зброї в Республіці Грузія регламентовано як національним законами та підзаконними нормативно-правовими актами, так і нормами міжнародного права. Основним нормативно-правовим актом, що регулює обіг зброї, є Закон Грузії № 2264-ІІ від 08.05.2003 «Про зброю» з більш ніж 70 змінами. Цей закон визначає види зброї, регулює відносини, пов'язані з обігом зброї та контролем за ним, права та обов'язки учасників обігу зброї.

Зброєю можуть вважатися будь-які технічні та інші засоби, знаряддя, пристрої, що призначені для наступальної стрільби, оборони, спорту та полювання, а також снаряди та інші види боєприпасів, що можуть бути використані як боєприпаси. Зазначений закон поділяє зброю на такі види:

- а) цивільна зброя;
- б) табельна зброя;
- в) військова зброя;
- г) нагородна цивільна або службова зброя;
- д) холодна або холодно-стрілецька зброя (ст. 3 закону)¹²⁶.

14.2. Придбання, зберігання та носіння зброї

На підставі дозволу, який видає сервісний орган МВС Грузії, юридичні та фізичні особи можуть набувати право володіння, придбання мисливської, спортивної та колекційної зброї, а також короткоствольної зброї, придбання якої дозволяється протягом 1 року після отримання дозволу. Власник зобов'язаний протягом 10 днів зареєструватися в сервісному органі МВС.

¹²⁵ Civilian Firearms Holdings, 2017. *Small Arms Survey*. URL : smallarmssurvey.org/sites/default/files/resources/SAS-BP-Civilian-held-firearms-annexe.pdf.

¹²⁶ იარაღის შესახებ: საქართველოს კანონი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : matsne.gov.ge/ka/document/view/14944.

Заборонено придбання зброї підліткам до 18 років; недієздатний; особам, що перебувають на наркологічному чи психіатричному обліку; засудженим, якщо судимість не погашена або не знята. Не може купувати зброю особа, стосовно якої органами МВС порушено кримінальну справу або провадження щодо сімейного чи сусідського конфлікту. Громадянин іноземної держави або юридична особа, особа без громадянства має право придбати зброю на території Грузії, якщо це передбачено міжнародним договором, учасником якого є Грузія. Ввезення та вивезення зброї з території Грузії громадянином Грузії здійснюється на підставі відповідного дозволу, виданого службовим органом Міністерства внутрішніх справ Грузії. Під час візиту представників іноземних держав та міжнародних організацій ввезення та вивезення зброї здійснюється супроводжуваними особами на підставі дозволу Спецслужби державної охорони Грузії. Такий дозвіл видається Управлінням МВС України одночасно у разі ввезення та вивезення не більше 5 одиниць цивільної вогнепальної або газової зброї та не більше 1000 одиниць боєприпасів (патронів). Реєстрація цивільної зброї повинна бути здійснена протягом 10 робочих днів після її ввезення до Грузії (час проведення відповідної операції митного оформлення не включається до зазначеного терміну)¹²⁷.

Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ Грузії № 164 від 28.02.2014 особа може передавати зброю з місця придбання до місця зберігання; місцем зберігання зброї є місце проживання особи, зазначене в реєстраційному записі та реєстраційному посвідченні¹²⁸. Також особа, яка має на обліку зброю категорії Б (мисливська; спортивна; самооборона; на фізичну особу), має право зберігати свою зброю, крім основного місця зберігання, за її фактичним місцезнаходженням, але вона повинна забезпечити дотримання норм відповідного закону. Згідно з указом президента Грузії № 750 від 18.12.2006 особи, які мають дозвіл на зберігання і носіння зброї, зобов'язані кожні три роки проходити перереєстрацію в МВС і здавати зброю на технічну експертизу¹²⁹. Зброя і боєприпаси повинні зберігатися в житловому приміщенні в таких умовах, щоб забезпечити їх захист і збереження, виключити випадковий постріл і можливість доступу сторонніх осіб.

¹²⁷ იარაღის შემოტანა-გატანა. მომსახურების სააგენტო. URL : sa.gov.ge/p/weapon/import-export.

¹²⁸ სარგებლობაში ან საკუთრებაში არსებული იარაღისა და საბრძოლო მასალის ტარების, შენახვის, გადატანა-გადაზიდვის, გადაგზავნისა და რეგისტრაციის წესის დამტკიცების შესახებ: ბრძანება საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის № 164 2014 წლის 28 თებერვალი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : matsne.gov.ge/ka/document/view/2259890.

¹²⁹ საკუთრებაში ან სარგებლობაში არსებული იარაღის ტარების, გადაადგილებისა და შენახვის წესისა და რეჟიმის შესახებ: ბრძანებულება საქართველოს პრეზიდენტის № 750 2006 წლის 18 დეკემბერი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/99532?publication=0>.

Крім того, згідно з Кримінальним кодексом Грузії незаконне придбання, зберігання, носіння, перевезення, виготовлення, звільнення, передача вогнепальної зброї караються штрафом, домашнім арештом або позбавленням волі. Також карається недбале зберігання вогнепальної та носіння холодної зброї особою, яка неодноразово піддавалася адміністративному стягненню за вживання наркотичних засобів, до якої застосовано запобіжний захід або яку засуджено за вчинення умисного менш тяжкого злочину¹³⁰.

14.3. Документи, що пред'являються при придбанні зброї особою, яка має ліцензію на придбання зброї та боєприпасів

Згідно із законодавством Грузії під час придбання зброї особою, яка має ліцензію на придбання зброї та боєприпасів, пред'являються такі документи:

- заява;
- посвідчення особи;
- документ, що підтверджує місце проживання;
- довідка про стан здоров'я за формою, затвердженою Міністерством охорони праці та соціального захисту Грузії;
- документ, що підтверджує сплату збору, визначеного для отримання дозволу на придбання зброї (це 8 ларі для короткоствольної або спортивної гвинтоствольної вогнепальної зброї для захисту будинку та 6 ларі для оборонного типу, наприклад, газової, мисливської спортивної довгоствольної та спортивної короткоствольної вогнепальної зброї);
- документ, що підтверджує сплату встановленого збору за послуги реєстрації; свідоцтво про реєстрацію та ін.

З 01 листопада 2015 р. у Грузії проводиться тестування на знання правил обігу зброї. Екзаменаційні квитки оформляються відповідно до законодавства Грузії. Особа, яка бажає зареєструвати зброю, зможе пройти процедуру реєстрації лише за умови успішного проходження тестування. Сервісний орган МВС Грузії проводить три види іспитів:

- на знання правил обігу оборонної короткоствольної та газової зброї;
- на знання правил обігу спортивної вогнепальної зброї;
- на знання правил обігу мисливської зброї¹³¹.

Іспит складається з 15 запитань і вважається складеним, якщо дано 13 правильних відповідей. Бажаючим придбати зброю дається 20 хвилин на проходження теоретичного тесту.

¹³⁰ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : matsne.gov.ge/ka/document/view/16426.

¹³¹ ნახუცრიშვილი ლ. ვის აქვს ნებართვა შეიძინოს, შეინახოს ან ატაროს ცეცხლსასროლი იარაღი. *myadvokat.ge*. URL : myadvokat.ge/ka/blog/10506/vis-aqvs-nebartva-sheizinos-sheinaxos-an-ataros-cecxl-sasroli-iarari.

Переоформлення/перереєстрація/передача зброї від однієї особи до іншої здійснюється в сервісному агентстві. Документи, що подаються при цьому:

- спільна заява (заповнюється на місці);
- ідентифікаційні картки правонабувача та власника;
- свідоцтво про реєстрацію зброї власника;
- стан здоров'я правонабувача;
- акт огляду балістичної зброї (складається на місці);
- документ, що підтверджує сплату встановленого законодавством збору;
- документ, що підтверджує сплату послуги.

Дозвіл видається протягом одного робочого дня. Після реєстрації зброї в облікових даних відображаються:

- прізвище, ім'я, по батькові, особистий номер власника або користувача зброї;
- місце проживання;
- марка зброї;
- модель, вид, тип, калібр (форма), ідентифікаційний номер зброї;
- вид дозволу на придбання (зберігання та/або носіння) зброї;
- категорія свідоцтва про реєстрацію зброї;
- підстави реєстрації (перереєстрації) зброї;
- ідентифікаційний номер додаткового основного елемента (за наявності)¹³².

До закону Грузії «Про зброю» 01 серпня 2023 р. були внесені зміни, згідно з якими одним із критеріїв поділу зброї на види визначено габаритну довжину зброї. Відповідно, за довжиною знаряддя були поділені на короткі та довгі. Короткою зброєю вважається пістолет, револьвер або зброя, загальна довжина якої не перевищує 55 см.

Згідно з законом власники мисливської затворної (у тому числі комбінованої) зброї зобов'язані до 01 серпня кожного року здати зареєстровану на їхнє ім'я мисливську затворну (у тому числі комбіновану) вогнепальну зброю, а також зареєстровані додаткові елементи зазначеної зброї, які за конструктивного кріплення до зброї змінюють загальну її довжину або впливають на її слідоутворення, та не менше 6 патронів відповідного типу та калібру для проведення дослідної стрільби, до сервісного органу для проведення балістичної перевірки. Зазначені особи звільняються від плати за балістичну експертизу. У разі невиконання зазначеного обов'язку у встановлений законодавством Грузії строк видані в результаті реєстрації дозвіл на придбання (з правом зберігання та носіння), реєстрація та реєстраційне свідоцтво зброї вважатимуться такими, що не

¹³² იარაღის გადაფორმება. მომსახურების სააგენტო. URL : <https://sa.gov.ge/p/weapon/reregistration>.

мають законної сили, а власника зброї буде притягнуто до відповідальності відповідно до Кодексу про адміністративні правопорушення Грузії.

У разі, якщо за результатами перевірки буде встановлено, що зброя належить до короткоствольної зброї, її буде віднесено до категорії самооборонної та буде проведено її перереєстрацію з правом збереження. При зміні категорії власник також звільняється від обов'язку здавати іспит на відповідну категорію.

Юридична особа/фізична особа-підприємець, яка має дозвіл на відкриття закритого та/або напівзакритого тиру та/або стрілецько-мисливського стенду; федерації; спортивної організації та юридичні особи, що займаються промисловим, любительським спортом чи науковим полюванням або надають туристичні послуги зазначеного профілю, зобов'язані зареєструвати зброю, що перебуває у їхній власності/користуванні, в органі обслуговування в порядку, встановленому законодавством Грузії. Невиконання зазначеного обов'язку тягне за собою відповідальність юридичної особи/фізичної особи – підприємця в порядку, встановленому законодавством Грузії.

Крім того, слід враховувати, що внаслідок внесених змін юридичні особи та фізичні особи – підприємці, визначені законом, зобов'язані протягом 10 робочих днів зареєструвати відповідну придбану зброю згідно з порядком, передбаченим законодавством Грузії.

Зазначимо, що власник зареєстрованої зброї тепер має право носити без дозволу чи тимчасового посвідчення до 300 (замість 50) набоїв до гвинтової та газової зброї.

Зміна стосується і спортивного інвентарю. Фізична особа має право носити спортивну вогнепальну та короткоствольну пневматичну зброю для виконання кваліфікаційних нормативів зі спортивної стрільби, участі в змаганнях та для ремонту на підставі тимчасового посвідчення на зброю, виданого органом обслуговування¹³³.

Згідно з наказом Міністерства внутрішніх справ Грузії особам, які мають право зберігати вогнепальну зброю на обліку, на підставі тимчасового посвідчення було надано право виносити зброю в тир або на стрільбище. Зацікавлені особи можуть отримати в сервісному органі МВС тимчасове посвідчення, на підставі якого вони матимуть право здавати зброю в тир чи стрільбище і повертати її за місцем зберігання не частіше одного разу на тиждень.

Досі передати зброю в тир чи стрільбище за чинним законодавством не було можливості, що викликало невдоволення у власників зброї.

Для отримання тимчасового посвідчення на зброю власнику необхідно звернутися до сервісного агентства з письмовою заявою.

¹³³ იარაღის შესახებ : საქართველოს კანონი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : [matsne.gov.ge/ ka/document/view/14944](https://matsne.gov.ge/ka/document/view/14944).

Сервісний орган протягом 3 робочих днів видає тимчасовий талон на зброю, в якому зазначаються терміни транспортування зброї до тиру чи стрільбища та повернення її до місця зберігання.

Після відвідування тиру чи стрільбища власник тиру чи стрільбища зазначає час закінчення відвідування у тимчасовому посвідченні на зброю. Власник зброї зобов'язаний повернути зброю та невикористані набої до місця зберігання не пізніше строку, визначеного посвідченням.

Передача зброї без тимчасового дозволу або порушення інших правил передачі тягне за собою кримінальну відповідальність.

Крім того, сервісне відомство активно працює над розробкою електронної програми, що буде запущена найближчим часом, за допомогою якої можна буде оформити тимчасове посвідчення на зброю в електронному вигляді, а також ефективно контролювати передачу зброї.

Зазначимо, що вже набули чинності зміни до постанови уряду Грузії №162 від 21 вересня 2005 р. «Про встановлення порядку та додаткових умов видачі ліцензій і дозволів органом обслуговування юридичної особи публічного права»¹³⁴. Зазначеними змінами значно спрощено умови та порядок отримання відповідного дозволу на функціонування відкритого тиру, стрільбища та стрілецько-мисливського стенду.

Згідно з прийнятими змінами встановлено більш гнучкі умови та процедури отримання дозволу, адаптовані до інтересів населення.

Зміни передбачають усі механізми, необхідні для впровадження сучасних стандартів профілактики та безпеки. Сервісний орган МВС продовжує удосконалювати та покращувати послуги з метою забезпечення стандартів безпеки та надання гнучких послуг громадянам.

Для передачі зброї, зареєстрованої з правом зберігання, з місця її зберігання до тиру чи стрільбища та повернення її в місце зберігання власнику необхідно отримати тимчасовий сертифікат на зброю в електронному вигляді на сайті або у додатку сервісного агентства МВС Грузії.

Сервісне агентство протягом одного робочого дня після звернення власника видає тимчасове свідоцтво на зброю, в якому вказується термін передачі зброї до тиру чи стрільбища та повернення її до місця зберігання.

Із тимчасовим посвідченням на зброю можна передавати не більше п'яти одиниць зброї, зареєстрованої з правом зберігання, а за згодою власника тиру чи стрільбища – також набої, призначені для переносної зброї (не більше 50 патронів на одиницю зброї).

¹³⁴ საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მომსახურების სააგენტოს მიერ ლიცენზიისა და ნებართვის გაცემის წესისა და დამატებითი პირობების დადგენის შესახებ : დადგენილება საქართველოს მთავრობის №162 2005 წლის 21 სექტემბერი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : matsne.gov.ge/ka/document/view/10426.

При перевезенні зброї особа повинна мати при собі тимчасове посвідчення на зброю (в електронному або друкованому вигляді) та свідоцтво про реєстрацію зброї.

Плата за тимчасову ліцензію на зброю становить 30 ларі за одну зброю, 50 ларі за дві одиниці зброї одночасно, 100 ларі за більш ніж дві одиниці зброї одночасно.

14.4. Відповідальність за порушення законодавства у сфері обігу зброї в Грузії

Підставою для притягнення до кримінальної відповідальності у сфері обігу зброї в Грузії є злочин, тобто протиправне та винне діяння, передбачене Кримінальним кодексом цієї країни, а саме:

1. Стаття 236. Протиправне придбання, зберігання, носіння, виготовлення, перевезення, пересилання або збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської вогнепальної зброї (рушниці)), боєприпасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв;

2. Стаття 237. Протиправне заволодіння з метою присвоєння або вимагання зброї, боєприпасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв;

3. Стаття 238. Недбале зберігання вогнепальної зброї (у тому числі – мисливської гладкоствольної вогнепальної зброї (рушниці));

4. Стаття 238-1. Носіння холодної зброї.

Так, у ст. 236 Кримінального кодексу Грузії зазначається:

1. Протиправне придбання або зберігання мисливської вогнепальної зброї або спортивної вогнепальної зброї або боєприпасів, призначених для такого виду зброї, –

караються штрафом чи домашнім арештом терміном від шести місяців до двох років або позбавленням волі терміном до двох років.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене:

а) групою осіб;

б) неодноразово, –

карається позбавленням волі терміном від двох до п'яти років.

3. Протиправне придбання або зберігання вогнепальної зброї (крім зброї, передбаченої частиною першою цієї статті), боєприпасів (крім передбачених частиною першою цієї статті), вибухових речовин або вибухових пристроїв, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

4. Протиправне носіння вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв, –

карається позбавленням волі терміном від чотирьох до семи років.

5. Протиправне виготовлення, перевезення, пересилання чи збут вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв, –

караються позбавленням волі на строк від шести до дев'яти років.

6. Діяння, передбачені частинами 3, 4 або 5 цієї статті, вчинені:

а) групою осіб;

б) особою, яка має судимість за скоєння злочину, передбаченого частинами 3, 4 або 5 цієї статті, –

караються позбавленням волі терміном від восьми до одинадцяти років.

Примітка. Особи, які добровільно здали предмети, передбачені цією статтею, звільняються від кримінальної відповідальності, якщо їх дії не містять ознак іншого злочину.

У ст. 237 Кримінального кодексу Грузії зазначається:

1. Протиправне заволодіння з метою присвоєння або вимагання вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської вогнепальної зброї (рушниці)), комплектуючих деталей до неї, боєприпасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

2. Протиправне заволодіння з метою присвоєння або вимагання ядерної, хімічної, біологічної чи іншої зброї масової поразки або матеріалів або обладнання для виготовлення такої зброї, –

караються позбавленням волі терміном від восьми до одинадцяти років.

3. Дії, передбачені частиною першою або 2 цієї статті, вчинені:

а) групою осіб за попередньою змовою;

б) неодноразово;

в) із використанням службового становища;

г) із застосуванням насильства, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я, або з загрозою миттєвого застосування такого насильства, –

караються позбавленням волі терміном від дев'яти до тринадцяти років.

4. Дії, передбачені частинами першою, 2 або 3 цієї статті, вчинені:

а) організованою групою;

б) із застосуванням насильства, небезпечного для життя чи здоров'я, або з загрозою негайного застосування такого насильства;

в) особою, дві або більше разів судимою за протиправне присвоєння чи вимагання чужої речі, –

караються позбавленням волі терміном від одинадцяти до п'ятнадцяти років.

Ст. 238 Кримінального кодексу Грузії передбачає:

Недбале зберігання вогнепальної зброї (у тому числі – мисливської гладкоствольної вогнепальної зброї (рушниці)), що створило умови для її використання іншою особою, що спричинило заподіяння смерті або інші тяжкі наслідки, –

карається штрафом, або виправними роботами терміном до одного року, або домашнім арештом терміном від шести місяців до двох років, або позбавленням волі терміном до трьох років.

Ст. 238-1 Кримінального кодексу Грузії визначає:

1. Носіння холодної зброї особою, на яку було накладено адміністративне стягнення за носіння холодної зброї, особою, на яку було

накладено адміністративне стягнення за вживання наркотиків, або особою, щодо якої було видано охоронний або стримуючий ордер (у період дії цього ордера), –

карається штрафом, або домашнім арештом терміном від шести місяців до двох років, або позбавленням волі до двох років.

2. Носіння холодної зброї особою, судимою за умисне вчинення злочину, –

карається штрафом чи позбавленням волі терміном до чотирьох років.

Примітки:

1. Окрім випадку, коли носіння холодної зброї тягне за собою порушення публічного порядку або створює явну загрозу такого порушення, ця стаття не поширюється на осіб, які мають при собі холодну зброю:

а) з метою особистої гігієни;

б) з метою приготування або (і) їжі;

в) з метою здійснення своєї професійної діяльності;

г) з метою полювання, риболовлі або (і) збору рослинних продуктів;

д) з метою здійснення сільськогосподарської або (і) тваринницької діяльності;

е) коли вони носять національний одяг, частиною якого є холодна зброя (кинджал, шабля та інше).

2. Для цілей цього Кодексу «носіння холодної зброї» передбачає наявність обставин, коли особа має при собі холодну зброю – тримає в руках, носить на тілі, ховає в одязі або володіє холодною зброєю таким чином, що може негайно її застосувати.

3. Дія цієї статті поширюється також на осіб, щодо яких видано охоронний або стримуючий ордер (у період дії цього ордера), якщо заборона на носіння холодної зброї була передбачена цим ордером.

4. Особи, які мають право на носіння короткої вогнепальної зброї, також мають право на носіння холодної зброї. (30.06.2023 № 3446, набуті чинності з 1 серпня 2023 року.)

Статтею 521 Кримінального кодексу Грузії передбачено обмеження прав, пов'язаних із зброєю:

1. Обмеження прав, пов'язаних зі зброєю, означає обмеження або (і) заборону на виготовлення, придбання або (і) зберігання, носіння або (і) використання зброї (у тому числі службово-штатної зброї).

2. Обмеження прав, пов'язаних зі зброєю, як додатковий вид покарання може призначатися лише у випадку, коли воно передбачено як покарання за скоєний злочин відповідною статтею цього Кодексу.

3. При призначенні обмеження права, пов'язаних зі зброєю, як додатковий вид покарання не обов'язково, щоб зброя була знаряддям скоєння злочину або призначалася для скоєння злочину.

4. Обмеження прав, пов'язаних зі зброєю, як покарання призначається на строк від одного до п'яти років.

5. Строк обмеження прав, пов'язаних зі зброєю, призначеного як додатковий вид покарання при призначенні як основний вид покарання суспільно корисної праці, виправних робіт або домашнього арешту, а також умовного засудження, обчислюється з моменту набрання законної сили вироком суду. Строк обмеження прав, пов'язаних зі зброєю, призначеного як додатковий вид покарання при призначенні як основний вид покарання позбавлення волі, обчислюється з моменту відбуття основного покарання.

6. У разі обмеження прав, пов'язаних зі зброєю, позбавлення зброї та зберігання вилученої зброї здійснюються у порядку, встановленому законодавством Грузії.

Примітка. Для цілей цього покарання термін «зброя» має значення, передбачене підпунктом «а» статті 2 Закону Грузії «Про зброю».

14.5. Правила користування холодною зброєю

Відповідно до Закону Грузії «Про зброю» холодна зброя – це зброя, дія якої здійснюється фізичною силою людини і яка призначена для пошкодження об'єкта шляхом прямого дотику. Правила застосування холодної зброї регулюються Кодексом про адміністративні правопорушення та Кримінальним кодексом.

Відповідно до статті 181-1 Кодексу про адміністративні правопорушення Грузії носіння холодної зброї на вулиці, у дворі, на стадіоні, площі, в парку, у навчальному закладі, суді, аеропорту, кінотеатрі, театрі, концертному залі, кафе, ресторані, будь-яких видах громадського транспорту, на автовокзалі, залізничному вокзалі та в інших місцях масового скупчення призведе до штрафу в розмірі 500 ларі з конфіскацією холодної зброї. Повторне вчинення подібних дій протягом одного року після накладення адміністративного стягнення (це означає, що особа вже притягувалась до адміністративної відповідальності за носіння холодної зброї) тягне за собою накладення штрафу в розмірі 1000 ларі або адміністративний арешт на строк до 15 діб.

Слід зазначити, що вказана норма не поширюється на особу, засуджену за вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину та/або засуджену до адміністративного стягнення за вживання наркотичних засобів, яка несе відповідальність за носіння холодної зброї відповідно до статті 238-1 Кримінального кодексу Грузії. Крім випадків, коли носіння холодної зброї призводить до порушення громадського порядку або створює явну загрозу для нього, положення не поширюється на особу, яка носить холодну зброю:

- а) з метою регулювання особистої гігієни;
- б) з метою приготування та/або отримання їжі;
- в) для здійснення професійної діяльності;
- г) з метою полювання, рибальства та/або збору продуктів рослинного походження;

д) з метою ведення сільськогосподарської діяльності та/або розведення великої рогатої худоби;

е) при носінні національного одягу і частиною цього одягу є холодна зброя (кинджали, шаблі тощо).

Згідно з Кодексом про адміністративні правопорушення Грузії під носінням холодної зброї розуміється наявність такої обставини, коли особа має при собі холодну зброю – тримає її в руці, прикріплює до тіла, зберігає в одязі або володіє нею в такий спосіб, що може використовувати її негайно.

Слід зазначити, що особа, яка має право на носіння короткої вогнепальної зброї, має право і на носіння холодної зброї.

Що стосується Кримінального кодексу, то згідно з ч. 1 ст. 238-1 носіння холодної зброї особою, на яку було накладено адміністративне стягнення за носіння холодної зброї, особою, на яку було накладено адміністративне стягнення за вживання наркотиків, або особою, щодо якої було видано охоронний або стримуючий ордер (у період дії цього ордера), карається штрафом або домашнім арештом на строк від шести місяців до двох років або позбавленням волі на строк до шести місяців. Відповідно до частини другої зазначеної статті носіння холодної зброї особою, судимою за умисне вчинення злочину, карається штрафом або позбавленням волі на строк до трьох років.

Зазначена стаття не поширюється на особу, яка носить холодну зброю, крім випадків, коли носіння холодної зброї спричиняє порушення громадського порядку або створює явну загрозу для нього, а особа носить її з тією самою метою, що передбачена статтею 181-1 Кодексу про адміністративні правопорушення Грузії¹³⁵.

Так само як і для цілей Кодексу про адміністративні правопорушення, для цілей Кримінального кодексу під носінням холодної зброї розуміється наявність таких обставин, коли особа має при собі холодну зброю – тримає її в руці, прикріплює її до свого тіла або зберігає в одязі.

За вчинення адміністративних правопорушень можуть бути застосовані такі адміністративні стягнення:

- 1) позбавлення права володіння зброєю;
- 2) обмеження прав, пов'язаних зі зброєю.

Позбавлення права носіння зброї – це позбавлення права носіння табельної, короткоствольної захисної та/або спортивної короткоствольної зброї, а у разі вчинення відповідного адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 86 Кодексу про адміністративні правопорушення, – позбавлення права носіння мисливської зброї. Цей вид адміністративного стягнення застосовується до особи, визначеної статтею 9 Закону Грузії «Про зброю», або до особи, якій відповідно до законодавства Грузії надано право на зберігання та носіння мисливської зброї, у разі вчинення відповідного

¹³⁵ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : matsne.gov.ge/ka/document/view/28216.

адміністративного правопорушення, передбаченого особливою частиною цього кодексу. Рішення про позбавлення права володіння зброєю набирає законної сили зі дня, наступного за днем видання відповідного адміністративно-правового акта (ст. 24 кодексу). Позбавлення права володіння зброєю або обмеження прав щодо зброї може застосовуватися лише як додаткове адміністративне стягнення (ст. 25 кодексу).

Вогнепальна зброя та бойові припаси не можуть бути вилучені (конфісковані) за правопорушення в особи, для якої полювання є основним джерелом існування (ст. ст. 28, 29 кодексу).

Конфіскація зброї або накладення конфіскації зброї у вигляді адміністративного штрафу тягне за собою анулювання дозволу, передбаченого Законом Грузії «Про зброю», на зазначену зброю (ст. 29 кодексу).

Постанова про конфіскацію вогнепальної зброї або бойових припасів за хабар виконується органами внутрішніх справ (ст. 294 кодексу).

Реалізація конфіскованих предметів, які були зброєю або безпосереднім предметом вчинення адміністративного правопорушення, здійснюється відповідно до правил, встановлених законодавством Грузії (ст. 297 кодексу)¹³⁶.

Вилучення, роззброєння, демобілізація та реінтеграція

Дослідження свідчать, що припинення збройного конфлікту не є обов'язковою умовою зменшення небезпеки, яку несе зростання доступності стрілецької зброї¹³⁷. У Республіці Грузія безпосередньо в постконфліктний період 1993-1995 рр. спостерігалось зростання беззаконня та злиднів, а також нездатність державних інститутів виконувати свої основні функції. Однак до 1995 р. процес політичної та інституційної консолідації, ініційований Шеварднадзе наприкінці 1993 р., почав приносити перші результати. Ув'язнивши лідерів «Мхедріоні» та інших збройних формувань і розпочавши політику роззброєння, він зміг зменшити вплив польових командирів у політиці. Розширення боротьби з дрібнішими кримінальними групами на всій території Грузії значно зменшило рівень злочинності у містах і сільській місцевості. До 1996 р. склалося враження, що Грузія приходить до тями після конфліктів і повільно відновлює свою економічну та адміністративну інфраструктуру.

Після оголошення надзвичайного стану з вересня 1993 р. до лютого 1994 р. розпочався повномасштабний наступ сил поліції та внутрішніх військ на дрібну злочинність та «місцеву» мафію середнього рівня. Приблизні показники ефективності цієї операції демонструють, що дії держави

¹³⁶ Там само.

¹³⁷ Arms availability and the situation of civilians in armed conflict: a study presented by the ICRC. ICRC. 1999 p. URL : icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/other/icrc_002_0734_arms_availability.pdf.

стали ефективним засобом стримування і сигналом до кінця кричущого беззаконня¹³⁸.

Боротьба зі злочинністю та воєнізованими угрупованнями передбачала не лише руйнування корупційних зв'язків і тюремне ув'язнення їхніх лідерів, а й систематичну політику обов'язкової здачі зброї.

З кінця 1995 р. до кінця 1996 р. Міністерство внутрішніх справ Грузії провело 25 кампаній зі збирання зброї на всій території республіки¹³⁹. За особистими записами Міністра внутрішніх справ Г. Квірая, 60 % зброї було зібрано у колишніх членів «Мхедріоні», 28 % – у колишніх членів Національної гвардії та 12 % було добровільно здано цивільним населенням. Усього було зібрано 9717 одиниць легкої та стрілецької зброї, а також майже 28 000 гранат, ракет та мін. З усієї зброї, зібраної МВС, 25 % (переважно автомати Калашнікова та пістолети) було знищено, а решту розділено між МВС, прикордонною службою та Міністерством державної безпеки. Мисливські рушніці були здебільшого продані через магазини у Тбілісі.

Ретельне вивчення результатів кампаній зі збирання зброї, здійснених МВС, свідчить, що повного роззброєння грузинських воєнізованих угруповань та цивільного населення не сталося. На найбільш загальному рівні приблизна цифра в 10 000 одиниць легкої і стрілецької зброї є лише частиною всієї зброї, що перебуває в обігу та становить приблизно 30 000 одиниць.

Відповідно до законів Міністерство юстиції (в останньому випадку спільно з Постійною міжвідомчою комісією з військово-технічних питань Ради національної безпеки Грузії) здійснює координаційні функції. Безпосереднє проведення різних заходів, що стосуються зброї, здійснюється низкою державних органів, включно з Міністерством внутрішніх справ, Міністерством державної безпеки та оборони та Митним департаментом¹⁴⁰.

На регіональному рівні Грузія бере участь у низці міждержавних об'єднань, що покликані регулювати і гармонізувати системи контролю над поширенням стрілецької зброї. Деякі з них, зокрема ГУУАМ (регіональний союз, що складається з Грузії, Узбекистану, України, Вірменії та Молдови) та ЧЕС (організація Чорноморського економічного співробітництва), заявляють про намір координувати політику з контролю над зброєю та обмінюватися інформацією, але не йдуть далі символічних декларацій про наміри. Інші, як-от організований НАТО РСАП (Рада Євро-Атлантичного партнерства), забезпечують основу для сприяння в сферах управління запасами зброї, розвитку національних механізмів контролю, прикордонного контролю та обміну інформацією. Фінансований ЄС проєкт ТРАСЕКА (TRASECA)

¹³⁸ Incidents of reported criminal offences, for instance, dropped from 3,638 (reportedly an all-time high for Georgia) in December 1993 to approximately 1,000 cases in December 1994 (International Committee of the Red Cross. 1999. Arms Availability and the Situation of Civilians in Armed Conflict. Geneva : ICRC, 1999.

¹³⁹ Там само.

¹⁴⁰ Patarai, T. (1999). Export Control System in Georgia. Army and Society. Tbilisi : Caucasian Institute for Peace, Democracy and Development.

встановлює основу гармонізації та координації процедур із транспортування товарів. Досі конкретна допомога у сфері контролю над поширенням легкої та стрілецької зброї була мізерна. Єдиними організаціями або об'єднаннями, які надають відчутну дію, є двостороння Програма допомоги Грузії з охорони кордонів та забезпечення правопорядку (Georgia Border Security and Law Enforcement (BSLE) Assistance Program), що здійснюється урядом США для підвищення ефективності грузинської митниці, але сильно сфокусована на зброї масового знищення, і сумісні ініціативи ОБСЄ та ЄС з моніторингу та посилення можливостей грузинської митниці на кордоні з Чечнею.

Досвід урегулювання конфліктів засвідчує необхідність створення безпекового середовища, що може бути гарантоване тільки міжнародною миротворчою місією.

Дослідження результативності безпекових (миротворчих) місій виявили, що не всі місії є однаково ефективними. Одним із найбільш ґрунтовних досліджень ефективності миротворчих місій є робота М. Дойля та Н. Самбаніса. Вчені вивчали діяльність місій із чотирма типами мандатів:

1. Моніторингові місії – із мандатом на спостереження за перемир'ям, відведенням військ, демілітаризацією та ситуацією на лінії розмежування. Завжди відряджаються за згодою сторін конфлікту;

2. Традиційні місії – також відряджаються за згодою сторін, але із розширеним мандатом, а саме: поліцейськими повноваженнями у буферній зоні та допомогою у переговорах щодо мирної угоди;

3. Багатовимірні місії – так звані операції другого покоління; їхні мандати визначаються за згодою сторін та стосуються коренів конфлікту, як-от: економічна відбудова, інституційні трансформації (реформа поліції, армії, судової системи, проведення виборів);

4. Місії з примусу – «операції третього покоління», що не потребують згоди сторін конфлікту і спираються на статті 25, 42 і 43 Хартії ООН щодо застосування сили задля гарантування реалізації цілей операції.

Неозброєні або легко озброєні місії з обмеженими мандатами практично не мають ефекту для підтримку миру. Натомість багатовимірні місії або місії з примусу є значно ефективнішими для миротворчого процесу. Особливо це стосується роботи місій тоді, коли конфлікт ще триває. Інші вчені дійшли висновку, що обмежений мандат місії не тільки не сприяє миротворчому процесу, але й може навіть збільшити рівень агресії, наприклад, щодо цивільного населення.

Досвід Грузії засвідчує, що навіть якщо місія має мандат авторитетних міжнародних організацій (ООН та ОБСЄ), але не має військового компоненту та спроможності захистити себе, вона стає вразливою та залежною від сторін конфлікту. У випадку Грузії місія ООН в Абхазії та місія ОБСЄ у Південній Осетії покладалися на «миротворчі сили СНД», які фактично склалися зі Збройних сил рф, як на гарантів власної безпеки, тим самим легітимізуючи їхню присутність у зоні конфлікту. У Грузії миротворчі місії СНД не тільки

не попередили ескалації, а й стали одним із політичних та військових інструментів рф.

Проблема розповсюдження нелегальної вогнепальної зброї у Грузії коріниться в конфліктах і політичній нестабільності, що виникли після розпаду СРСР на початку 1990-х рр. Особливо гостро проблема обігу та контролю зброї постала в окупованих рф регіонах Абхазії та Південної Осетії, де присутність озброєних груп і обіг незаконної зброї негативно впливають на безпеку та сприяють поширенню насильства. Проблема загострилася після повторного вторгнення рф на територію Грузії у 2008 р. Спадщина минулих конфліктів і невирішений статус цих регіонів (їхня фактична військова окупація з боку рф, що підтверджується рішеннями Ради Європи) продовжують створювати додаткові проблеми для ефективних заходів із контролю над обігом вогнепальної зброї.

З-поміж видів легкого озброєння та стрілецької зброї, що поширені в Грузії та не перебувають в обігу серед військових та правоохоронних формувань цієї держави, слід відзначити снайперські гвинтівки СВД, підствольні гранатомети М203, пістолети ПМ, гвинтівки Mauser K98, гвинтівки Мосіна-Наганта зразка 1891 р. та подальших модернізацій, пістолети-кулемети ППШ, кулемети РПД, ручні протитанкові гранатомети РПГ-2, реактивні протитанкові гранати РПГ-22, кулемети РПК, карабіни СКС, ПЗРК «Стріла» та пістолети ТТ¹⁴¹. Як і у випадку з БіГ, чимало видів зброї на озброєнні у військових та правоохоронців цієї країни також перебуває в нелегальному обігу, на кшталт автоматів АК-47, АКМ, АК-74 та ін. Очевидним джерелом поширення більшості видів цієї зброї є рф та окуповані нею території (Абхазія, Південна Осетія).

Для регулювання обігу вогнепальної зброї Грузія створила широку законодавчу базу, до якої слід включити Закон про зброю, прийнятий у 1997 р., що забезпечує правову основу для володіння, використання та торгівлі вогнепальною зброєю. Важливим кроком для унормування обігу вогнепальної зброї став закон «Про ліцензії та дозволи на придбання та носіння зброї», прийнятий у 2012 році, що регулює видачу ліцензій та дозволів на володіння вогнепальною зброєю¹⁴².

Крім того, Грузія розширила спектр законодавчих інструментів для регулювання обігу вогнепальної зброї, зокрема розробила національні плани дій щодо боротьби з розповсюдженням Міжнародних технічних інструкцій ООН щодо боєприпасів (IATG) та посилення заходів контролю над вогнепальною зброєю. Ці плани підкреслюють необхідність комплексних стратегій, координації між відповідними зацікавленими сторонами та

¹⁴¹ Spyros D. Politics from the Barrel of a Gun: Small Arms Proliferation and Conflict in the Republic of Georgia (1989-2001). Small Arms Survey, 2002. 70 p. URL : <https://salw-guide.bicc.de/en/country?id=81>.

¹⁴² Sixteenth Progress Report on the implementation of the EU Strategy to Combat Illicit Accumulation and Trafficking of SALW and their Ammunition – (2013/II) (2014/C 178/03). URL : [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0612\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0612(02)).

співпраці з міжнародними партнерами¹⁴³. Важливу роль у виявленні випадків незаконного поширення вогнепальної зброї відіграють неурядові організації, зокрема Small Arms¹⁴⁴. Постійна взаємодія з міжнародними партнерами, зокрема Європейським Союзом і НАТО, має також вагомe значення для посилення інституційної спроможності, технічної допомоги та підтримки ініціатив із контролю над обігом вогнепальної зброї у Грузії.

Слід зазначити, що в Республіці Грузія мають місце випадки незаконного застосування вогнепальної зброї. Так, у січні 2023 р. військовослужбовець відкрив вогонь із балкона своєї квартири, унаслідок чого п'ять осіб загинуло і ще п'ятеро було поранено, а потім наклав на себе руки. Ще один інцидент стався 09 лютого 2024 р., коли озброєний чоловік убив чотирьох людей і поранив одну, відкривши вогонь на ринку в грузинському місті Руставі, що знаходиться за 20 кілометрів від столиці Тбілісі¹⁴⁵.

Зауважимо, що згідно з підпунктом «а» ч. 1 ст. 105 Кримінально-процесуального кодексу Грузії особи, які добровільно здають вогнепальну зброю до поліції, звільняються від кримінальної відповідальності.

Рис. 26. Фото зброї, що була добровільно здана до поліції Грузії

¹⁴³ Dangerous Supply: Small Arms And Conflict In The Republic Of Georgia. *Small Arms Survey*. URL : <https://smallarmssurvey.org/sites/default/files/resources/Small-Arms-Survey-2003-Chapter-06-EN.pdf>.

¹⁴⁴ Там само.

¹⁴⁵ Four killed in shooting incident at market in Georgia – interior ministry. *Reuters*. URL : [reuters.com/world/europe/four-killed-shooting-incident-market-georgia-interior-ministry-2024-02-09/](https://www.reuters.com/world/europe/four-killed-shooting-incident-market-georgia-interior-ministry-2024-02-09/).

15. РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА

Польське законодавство дозволяє володіння сучасною вогнепальною зброєю на підставі загального дозволу, що видається поліцією, особам, які вказують важливу причину. Полювання, спортивна стрільба, навчання та колекціонування є найбільш популярними причинами та потребують членства у відповідних організаціях. Дозволи на самооборону для цивільних осіб є основними винятками з правила, де потрібен дозвіл, що видається на основі дозволу¹⁴⁶. Старовинна вогнепальна зброя з чорним порохом або її копії, а також більшість пневматичних гвинтівок доступні без дозволу. Власники вогнепальної зброї підпадають під дію законів про конфіскацію у зв'язку зі психічним здоров'ям та домашнім насильством¹⁴⁷.

Володіння цивільною вогнепальною зброєю, її використання та приватна торгівля у Польщі регулюються Законом про зброю та боєприпаси від 21 травня 1999 р. з наступними поправками¹⁴⁸. Закон визначає, що придбання, володіння та продаж чи інше розпорядження зброєю та боєприпасами загалом заборонено, якщо тільки це спеціально не дозволено цим Законом, та потребує дозволу чи іншого офіційного документу на володіння чи володіння вогнепальною зброєю, боєприпасами та деякими іншими видами зброї. Закон не поширюється на збройні сили та різні урядові правоохоронні органи, а також на професійну торгівлю зброєю, що регулюється окремо.

Закон встановлює різні умови та вимоги щодо володіння та використання вогнепальної зброї як громадянами, так і іноземцями, адміністративні процедури видачі та відкликання дозволів та реєстрації вогнепальної зброї, правила переміщення зброї через кордони приватними особами та основні положення щодо стрільбищ. Він також містить кілька положень про покарання.

Водночас положення закону не поширюються на:

1) зброю та боєприпаси, що входять до озброєння Збройних Сил Республіки Польща, поліції, Агентства внутрішньої безпеки, Агентства зовнішньої розвідки, Служби військової контррозвідки, Служби військової розвідки офіцерів, делегованих до Бюро внутрішнього нагляду, Центрального

¹⁴⁶ Pozwolenie na broń dla funkcjonariuszy deklarujących chęć wzmocnienia potencjału obronnego Rzeczypospolitej Polskiej. *Policja Mazowiecka*. URL : <https://mazowiecka.policja.gov.pl/ra/pion-prewencji/wydzial-postepowan-administrac/pozwolenia-na-bron/84123,Pozwolenie-na-bron-dla-funkcjonariuszy-deklarujacych-chec-wzmocnienia-potencjalu.html>.

¹⁴⁷ Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20230000535/O/D20230535.pdf>.

¹⁴⁸ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220002516/U/D20222516Lj.pdf>.

антикорупційного управління Бюро, Служби державної охорони, Прикордонної охорони, Маршалської гвардії, Податкової митної служби, Пенітенціарної служби та інших державних збройних формувань, щодо яких доступ до зброї та боєприпасів регулюється окремими нормативними актами;

2) зброю та боєприпаси, які є на озброєнні солдатів армій іноземних держав, що перебувають на території Республіки Польща у зв'язку з військовими проєктами, що здійснюються спільно із Збройними Силами Республіки Польща, а також на основі міжнародних угод та домовленостей;

2а) зброю та боєприпаси, що є озброєнням офіцерів прикордонної служби держав-членів Європейського Союзу, які перебувають на території Республіки Польща у зв'язку з виконанням, за згодою компетентних органів Республіки Польща, завдань, визначених у правових актах Європейського Союзу;

2б) зброю та боєприпаси, що входять до складу озброєння іноземних офіцерів, які беруть участь у спільній операції, зазначеній у ст. 2 п. 1 Закону від 7 лютого 2014 р. про участь іноземних офіцерів або службовців у спільних операціях або спільних рятувальних заходах на території Республіки Польща (Дюссельник 2018 р., п. 1802);

2с) зброю та боєприпаси або їхні основні частини, зібрані Державним агентством стратегічних резервів із метою створення, підтримки або надання доступних стратегічних резервів або закупівлі, зберігання, розподілу, видачі чи виконання інших завдань, що були покладені на це агентство відповідно до ст. 29 або ст. 32 Закону від 17 грудня 2020 р. про стратегічні резерви (Закон. вісник за 2023 р., ст. 294);

3) зовнішню торгівлю зброєю та боєприпасами, технологіями та послугами, важливими для оборони, безпеки чи важливих інтересів держави, а також виробництво, транспортування територією Республіки Польща, імпорт із-за кордону та експорт за кордон зброї та боєприпасів для промислового чи комерційного призначення, а також торгівлю ними на підставі окремих нормативних актів;

4) переміщення підприємцями та іноземними підприємцями боєприпасів у розумінні Закону від 21 червня 2002 року про вибухові речовини, призначені для цивільного використання (Закон. вісник 2022 р., 2378).

Закон Польщі про зброю та боєприпаси визначає, що зброя – це:

1) вогнепальна зброя, у тому числі бойова, мисливська, спортивна, газова, сигнальна зброя;

2) пневматична зброя;

3) газомети;

4) знаряддя та пристрої, використання яких може становити загрозу життю або здоров'ю:

а) холодна зброя у вигляді: лез, захованих у предметах, які не схожі на зброю, кастетів і нунчак, кийків із кінцями з важкого і твердого матеріалу або зі вставками з такого матеріалу, кийків із дерева або іншого важкого і твердого матеріалу, що імітують бейсбольну біту,

- б) тятивна зброя у вигляді арбалетів,
- в) предмети, призначені для виведення з ладу людей електричним струмом.

Під боєприпасами для вогнепальної зброї в законі розуміються патрони, призначені для стрільби з вогнепальної зброї.

Вогнепальна зброя – це будь-яка портативна ствольна зброя, що викидає, яка призначена для викиду або може бути пристосована для викиду одного чи кількох снарядів чи речовин у результаті дії метального палива.

Сигнальна вогнепальна зброя – це пристрій багаторазового використання, який внаслідок дії стиснених газів, що утворюються при згорянні пороху, здатний вистрілювати зі ствола речовину у вигляді піротехнічного заряду калібру не менше 25 мм для створення візуального або акустичного ефекту. У розумінні Закону сигнальна вогнепальна зброя є пристроєм багаторазового використання, який у результаті дії стиснених газів, що утворюються в результаті згоряння пороху, створює акустичний ефект, а речовина, що вистрілюється зі ствола або елемента, що його замінює, влучає в ціль на відстані не більше 1 метра.

Пневматична зброя – це небезпечний для життя або здоров'я пристрій. Пристрій, здатний в результаті дії стисненого газу вистрілити зі ствола снарядом або елементом, що замінює снаряд, і таким чином отже, має можливість вражати ціль на відстані. Важливо, що кінетична енергія снаряда або елемента, що його замінює, який вистрілюється зі ствола, перевищує 17 Дж.

Європейська перепустка на вогнепальну зброю – це особистий документ, що підтверджує право володіння вогнепальною зброєю, виданий уповноваженим органом держави-члена Європейського Союзу, що дає змогу законно володіти та використовувати вогнепальну зброю в іншій державі-члені Європейського Союзу.

Забороняється здійснювати модифікацію зброї, що змінює її тип, калібр або призначення, зокрема модифікувати зброю, пристосовану лише до боєприпасів, споряджених хімічними дезактиваторами або холостими боєприпасами, пристосовуючи її для стрільби снарядом зі ствола або з елемента, що замінює ствол, в результаті дії стиснених газів, що утворюються в результаті згоряння палива.

Правила та умови видачі та анулювання дозволів на зброю, реєстрації зброї та утилізації зброї та боєприпасів

Стаття 9 вищезгаданого закону визначає обов'язок мати дозвіл на зброю або реєстраційну картку на зброю. Так, вогнепальну зброю та боєприпаси до неї можна мати на підставі дозволу на вогнепальну зброю, виданого комендантом воєводської поліції за місцем постійного проживання заінтересованої особи або місцезнаходженням заінтересованої особи, а щодо професійних військових – на підставі дозволу, виданого уповноваженим начальником підрозділу військової жандармерії.

Знешкоджену вогнепальну зброю можна мати на підставі реєстраційної картки знешкодженої вогнепальної зброї, виданої начальником провінційної поліції за постійним місцем проживання зацікавленої особи або місцезнаходженням зацікавленої особи, а у випадку професійних військових – компетентним начальником підрозділу військової поліції.

Виведення з ладу газометів та засобів і пристроїв, зазначених у п. 3 і 4 ст. 4 (розділ 1), може проводитися на підставі дозволу на вогнепальну зброю, виданого комендантом повітової міліції за постійним місцем проживання відповідної особи або місцезнаходженням заінтересованої особи, а у випадку професійних військових – на підставі дозволу, виданого уповноваженим начальником підрозділу військової поліції.

Пневматичну зброю можна мати на підставі реєстраційної картки пневматичної зброї, виданої дільничним комендантом поліції за постійним місцем проживання заінтересованої особи або місцезнаходженням зацікавленої особи, а щодо професійних військовослужбовців – відповідним начальником підрозділу військової поліції.

Щоразу, коли в наступних положеннях закону йдеться про відповідні поліцейські органи, їх слід розглядати як органи, уповноважені видавати дозволи на вогнепальну зброю або реєстраційні картки на вогнепальну зброю.

Дозвіл на вогнепальну зброю, знята облікова картка на вогнепальну зброю та облікова картка на пневматичну зброю видаються безстроково.

Стаття 10 закону визначає умови видачі дозволу на зброю. Зокрема, компетентний поліцейський орган видає дозвіл на вогнепальну зброю, якщо заявник не становить загрози для себе, громадського порядку чи громадської безпеки та надає поважну причину для володіння зброєю. Дозвіл на вогнепальну зброю видається, зокрема, для таких цілей, як:

- 1) індивідуальний захист;
- 2) захист осіб і майна;
- 3) полювання;
- 4) спорт;
- 5) історичні реконструкції;
- 6) предмети колекціонування;
- 7) сувеніри;
- 8) навчання.

Чинний закон визначає, що ліцензії повинні видаватися, однак умова (важлива причина) для ліцензії на самооборону є досить розпливчастою. У законі вказано, що претендент на самооборону має документувати постійну, реальну і таку, що перевищує середню, загрозу життю або майну.

Щоб отримати ліцензію на вогнепальну зброю, заявник повинен бути не молодшим 21 року, надати відповідну документацію (наприклад, щодо членства в мисливських, спортивних, історичних або колекційних асоціаціях, реєстраційні документи компанії тощо), пред'явити документ, що підтверджує придбання та встановлення сейфа для зброї (поліція може здійснити його перевірку), не мати судимості, пройти медичне та психологічне обстеження

та скласти іспит відповідно до причини бажання мати вогнепальну зброю, що проводиться польською Федерацією спортивної стрільби для отримання спортивної ліцензії, польською мисливською асоціацією для отримання полювання тощо. Ліцензії видаються на невизначений термін, хоча для самооборони потрібно проходити медичний та психологічний огляд кожні п'ять років. Крім того, спортивна ліцензія вимагає, щоб власник підтримував діючу ліцензію на змаганнях зі стрільби; для цього він має брати участь у двох-чотирьох регульованих ISSF змаганнях зі стрільби на рік для кожної категорії вогнепальної зброї, як-от: пістолет, гвинтівка та дробовик.

Кожна окрема ліцензія визначає типи (пістолети, гвинтівки, дробовики) та кількість зброї, якою може володіти власник. Ці значення сильно варіюються залежно від типу ліцензії та документованих потреб. Ліцензіат може подати заявку на збільшення ліміту після вичерпання слотів. Можна подати заявку на кілька типів ліцензій, щоб збільшити загальну кількість слотів, таких як спортивні та мисливські або спортивні та колекційні ліцензії. Усі законні власники мають право використовувати свою зброю на зареєстрованих стрільбищах. Інституційні дозволи допускають володіння вогнепальною зброєю охоронними компаніями, стрільбищами, спортивними клубами тощо.

Поліція не може видавати дозволи на вогнепальну зброю з глушником або модифікованим глушником. Однак на практиці під це правило підпадає тільки вогнепальна зброя з постійно прикріпленими глушниками, оскільки практично на будь-яку вогнепальну зброю можна встановити глушник. Ось чому тільки рішення, спеціально призначене для встановлення глушника, виконає другу умову. Самі глушники не регулюються; отримання, володіння та використання глушника є законним, крім полювання. Бронебійні, запальні, трасуючі та інші спеціальні боєприпаси заборонені. Лише ліцензованим особам дозволяється купувати або володіти бойовими патронами, і лише тих типів, що точно відповідають зброї, якою вони володіють на законних підставах; навіть один невідповідний патрон, що перебуває у володінні, може спричинити кримінальне переслідування або відкликання ліцензії. Кількість відповідних боєприпасів не обмежена. Мисливцям, колекціонерам та спортивним стрількам дозволяється виробляти (перезаряджати) боєприпаси, але суворо для власного використання. Існують додаткові обмеження на типи та калібри залежно від типу ліцензії, але зазвичай допускаються лише нарізні гармати та боєприпаси кільцевого займання до 6 мм або центрального займання до 12 мм та гладкоствольні дробовики 12-го калібру. Немає обмежень на ємність магазину, за винятком полювання: максимум 6 патронів у сумі, включно з магазином та всіма камерами, проте для напівавтоматичних рушниць мисливців може зарядити лише 2 патрони в магазин (не включаючи обойму).

У публічних місцях дозволяється носити лише вогнепальну зброю, призначену для самооборони, захисту людей і майна, а також для спортивної стрільби. Вона має бути захована у кобурі, щоб інші люди не могли її

побачити. Однак це право може бути обмежене наказом міністерства у певних місцях та у певний час. Також співробітник поліції може обмежити право носіння при видачі ліцензії на власний розсуд.

Зброю не можна носити під час публічних заходів та зборів, у портах та на судах (за винятком визначених випадків). Людина має бути тверезою. Зброя, що перевозиться у засобах громадського транспорту, таких як автобуси, повинна перевозитися незарядженою, за винятком випадків самооборони та захисту осіб та майна – у цьому випадку куля не повинна знаходитися всередині зброї, патронник має бути прикріплений, готовий до заряджання. Мисливську рушницю можна носити зарядженою тільки на мисливських угіддях.

Штрафні положення

Залишення наявної у особи вогнепальної зброї чи бойових припасів карається штрафом, обмеженням волі або позбавленням волі на строк до 2 років згідно зі ст. 50 Закону Польщі про зброю та боєприпаси від 21 травня 1999 р. з наступними поправками¹⁴⁹.

Особи, які зберігають пневматичну зброю без відповідної реєстрації або продають неуповноваженій особі пневматичну зброю, електрошоковий газомет або знаряддя чи пристрій, використання яких може становити загрозу життю чи здоров'ю людей, караються арештом або штрафом. Такому самому покаранню підлягають ті, хто:

1) не виконує обов'язок із реєстрації зброї або обов'язок здачі на зберігання зброї та боєприпасів;

2) не виконує обов'язок повідомити поліцію про втрату або збут зброї та боєприпасів іншій особі;

3) маючи дозвіл на вогнепальну зброю або володіючи зареєстрованою зброєю, яка не потребує дозволу на вогнепальну зброю, не виконує обов'язку письмово повідомити уповноважений орган поліції про зміну постійного місця проживання протягом 14 днів зі дня зміни постійного місця проживання;

4) носить зброю у стані алкогольного сп'яніння, під дією наркотичних чи психотропних речовин або їх замінників;

5) імпортує зброю чи боєприпаси на територію Республіки Польща з країни, яка не є членом Європейського Союзу, без необхідного сертифікату компетентного консула Республіки Польща або не дотримується обов'язку письмово повідомляти про ввезення зброї або боєприпасів при перетині кордону;

5а) експортує зброю або боєприпаси за кордон до країни, яка не є державою-членом Європейського Союзу, без згоди компетентного органу поліції або сертифіката, який замінює дозвіл на зброю та дозволяє експорт зброї;

¹⁴⁹ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU 20220002516/U/D20222516Lj.pdf>.

5b) імпортує вогнепальну зброю чи боєприпаси на територію Республіки Польща з держави-члена Європейського Союзу або експортує вогнепальну зброю чи боєприпаси з території Республіки Польща до держави-члена Європейського Союзу без дозволу на транспортування чи попереднього дозволу на транспортування;

5c) імпортує на територію Республіки Польща з країни-члена Європейського Союзу зброю, відмінну від вогнепальної, без необхідного сертифікату компетентного консула Республіки Польща;

5d) експортує зброю, відмінну від вогнепальної, з території Республіки Польща до держави-члена Європейського Союзу без згоди компетентного органу поліції;

6) порушує заборону на пересилання зброї та боєприпасів через суб'єктів, відмінних від операторів поштового зв'язку;

7) зберігає та носить зброю та боєприпаси у спосіб, що забезпечує доступ до них сторонніх осіб;

8) перевозить зброю або боєприпаси громадським транспортом, не закріпивши належною мірою зброю та боєприпаси;

9) перевозить зброю та боєприпаси в салоні пасажирського повітряного судна, не будучи особою, уповноваженою на це згідно з окремими правилами;

10) носить зброю з порушенням обмеження чи виключення щодо можливості її носіння, визначених уповноваженим органом поліції у дозволі на зброю, або носить зброю з порушенням заборони на її носіння, введеної Міністром внутрішніх справ;

11) використовує в тренувальних або спортивних цілях зброю, здатну вражати цілі на відстані поза стрільбищами;

12) порушує положення нормативних актів, що визначають правила забезпечення безпеки на стрільбищі;

13) не виконав обов'язок повернути посвідчення особи, яка має право на володіння зброєю, посвідчення власника зброї, облікову картку на вогнепальну зброю або Європейську картку на вогнепальну зброю;

14) не надає коменданту провінційної поліції, відповідальному за місцем проведення полювання, спортивного заходу чи історичної реконструкції, письмову інформацію про заплановану дату та місце проведення полювання, спортивного заходу чи історичної реконструкції за участю іноземців та приблизну кількість учасників у них.

До відповідальності також притягуються ті, хто володіє зброєю, не маючи при собі:

1) посвідчення особи власника вогнепальної зброї або європейської картки на вогнепальну зброю чи іншого документа, що підтверджує володіння вогнепальною зброєю,

2) посвідчення особи на право володіння зброєю та посвідчення на зброю (карається штрафом).

У разі вчинення вказаних правопорушень може бути призначено вилучення зброї та боєприпасів, навіть якщо ці предмети не були власністю винного.

У 2021 р. в Польщі налічувалося 658 379 зареєстрованих одиниць вогнепальної зброї і 252 299 виданих ліцензій. Кількість людей, які володіють зброєю, є значно меншою за кількість ліцензій, тому що одна людина може придбати кілька ліцензій із різних цілей. В інші роки стало популярним придбання ліцензій зі спортивною та колекційною метою одночасно. За офіційними даними, загалом налічується 968,000 одиниць законної та незаконної вогнепальної зброї, або майже 2,5 одиниць на 100 осіб. Відповідно, Польща займає 166 місце у світі за кількістю зброї. Лише 0,6 % громадян мають чинні ліцензії на вогнепальну зброю.

Департамент поліції Польщі періодично організовує спрощену акцію зі здачі зброї. Таким чином, зброя, якою незаконно володіють або яка успадковується чи просто знаходиться і зберігається, найчастіше перебуває в осіб без отримання дозволу на володіння цією зброєю. Ця зброя, що часто зберігається без особливої обережності або про яку навіть забувають, створює ризик побутових нещасних випадків (особливо за участю дітей), а у разі крадіжки під час пограбування може бути використана злочинними угрупованнями. Операції зі здачі зброї дозволяють сумлінним власникам такої зброї легко позбутися її. Утилізація будь-якої зброї відбувається шляхом запису особи, у володінні якої знаходиться зброя, на прийом в поліцію Польщі¹⁵⁰. Виявлена нелегальна зброя в Польщі організовано знищується поліцейськими.

Рис. 27. Фото зброї, що була добровільно здана до поліції Польщі

¹⁵⁰ Firearms In Poland 2023: Number of permits continues to grow. *MILMAG Military Magazine*. URL : <https://milmag.pl/en/firearms-in-poland-2023-number-of-permits-continues-to-grow/>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. В Ізраїлі полегшують правила видачі дозволів на носіння особистої зброї. *ZBROYA.info*. URL : https://zbroya.info/uk/blog/23530_v-izrayili-polegshuiut-pravila-vidachi-dozvoliv-na-nosinnia-osobistoyi-zbroyi/.
2. За нелегално држање оружја казне се поопштравају. *Политика*. URL : <https://www.politika.rs/scc/clanak/567731/oruzje-zakon-kazne>.
3. Закон за доброволно предавање и собирање огнено оружје, муниција и експлозивни материи и за легализација на оружјето. *Дејуре*. URL : <https://tinyurl.com/23pedgy8>.
4. Закон за оружјето. *Службен весник на Република Северна Македонија*. 2005. № 7. URL : <https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/ZO%20PRECISTEN.pdf>.
5. Закон о оружју и муницији. *Правно информациони систем Републике Србије*. URL : <https://twtr.to/u3kHJ>.
6. МУП предузео низ мера након трагичних догађаја у Србији у мају 2023. године. *Влада Републике Србије*. URL : <https://tinyurl.com/2ausab8f>.
7. Национална стратегија за контрола на мало и лесно оружје (мло) и национален акционен план 2022-2024. URL : <http://surl.li/rbkcd>.
8. Предаја нерегистрованог оружја и муниције. *Република Србија*. URL : <https://tinyurl.com/25ja9t53>.
9. Трагедија у Београду: Влада Србије усвојила низ мера, мораторијум на издавање дозвола за оружје, промене у кривичном закону. *BBC*. URL : <https://www.bbc.com/serbian/cyr/srbija-65476544>.
10. Ускоро нови Закон о оружју и муницији. *Минић*. URL : <https://tinyurl.com/28l4hzue>.
11. Чувањето оружје дома е лажна безбедност – да се поседува не значи и да се употребува. *Само прашај*. URL : <https://tinyurl.com/2xh3xtkb>.
12. 2023 Connecticut General Statutes. Title 29 Public Safety and State Police. 29-36k. Transfer, delivery or surrender of firearms or ammunition by persons ineligible to possess firearms or ammunition. Request for return of firearms or ammunition. Destruction of firearms or ammunition. Penalty. *Justia*. URL : <https://law.justia.com/codes/connecticut/title-29/chapter-529/section-29-36k>.
13. About the Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives. *ATF*. URL: <https://www.atf.gov>.
14. Arms availability and the situation of civilians in armed conflict: a study presented by the ICRC. ICRC, 1999. 31 p. URL : [icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/other/icrc_002_0734_arms_availability.pdf](https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/other/icrc_002_0734_arms_availability.pdf).

15. Assault-Style Firearms Compensation Program. *Government of Canada*. URL : <https://www.canada.ca/en/public-safety-canada/campaigns/firearms-buyback.html>.
16. «Balkanski mentalitet»: Srbija u vrhu po broju oružja na 100 stanovnika. 021. URL : <https://tinyurl.com/25ffxtxg>.
17. Beztrestné odevzdání zbraně. *Praha 11*. URL : <https://www.praha11.cz/cs/jizni-mesto-zije/aktuality-z-prahy-11/beztrestne-odevzdani-zbrane.html>.
18. Changes to prohibited firearms. *Public Safety Canada*. URL : <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/cntrng-crm/frms/pafqa-afaqa-en.aspx>.
19. Chapter 134. Firearms, Ammunition and Dangerous Weapons. *Hawai'i State Legislature*. URL : https://www.capitol.hawaii.gov/hrscurrent/Vol03_Ch0121-0200D/HRS0134/HRS_0134-.htm.
20. Chapter 202 – Crimes against Public Health and Safety. NRS 202.361 Surrender, sale or transfer of firearm by person prohibited from owning or possessing firearm; fee for collection of firearm by local law enforcement agency. *Nevada Legislature*. URL : [https://www.leg.state.nv.us/nrs/NRS-202.html#NRS 202Sec25305](https://www.leg.state.nv.us/nrs/NRS-202.html#NRS%202Sec25305).
21. Civilian Firearms Holdings, 2017. *Small Arms Survey*. URL : smallarmssurvey.org/sites/default/files/resources/SAS-BP-Civilian-held-firearms-annexe.pdf.
22. Criminal Code (R.S.C., 1985, c. C-46). *Justice Laws Website*. URL : <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46>.
23. Czechs hand over 3,700 weapons including tanks, APCs, and Semtex in latest arms amnesty. *Expats.cz*. URL: <https://www.expats.cz/czech-news/article/czechs-hand-over-3-700-weapons-including-a-t34-tank-in-latest-arms-amnesty>.
24. Dangerous Supply: Small Arms And Conflict In The Republic Of Georgia. *Small Arms Survey*. URL : <https://smallarmssurvey.org/sites/default/files/resources/Small-Arms-Survey-2003-Chapter-06-EN.pdf>.
25. Fact Sheet – eTrace: Internet-Based Firearms Tracing and Analysis. *ATF*. URL : <https://tinyurl.com/2nuo8whx>.
26. Firearms. The Code for Crown Prosecutors. *Crown Prosecution Service*. URL : <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/firearms>.
27. Firearms Act (S.C. 1995, C. 39). *Justice Laws Website*. URL : <https://tinyurl.com/22hwru93>.
28. Firearms Act 1968. *legislation.gov.uk*. URL : <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/27/contents>.
29. Firearms and Weapons Amnesty Program. *Halton Regional Police*. URL : <https://twtr.to/p-vG->.

30. Firearms In Poland 2023: Number of permits continues to grow. MILMAG Military Magazine. URL : <https://milmag.pl/en/firearms-in-poland-2023-number-of-permits-continues-to-grow/>

31. Firearms policy in Canada. URL : https://www.ofah.org/insider/wp-content/uploads/2021/05/FULL_Firearms_Fact_Sheets_May2021_FINALVersion.pdf.

32. Firearms Surrender 2022. *NABIS*. URL : <https://www.nabis.police.uk/news/2022/2022/Firearms-Surrender-2022>.

33. Firearms Surrender comes to an end. *Leicestershire Police*. URL : <https://tinyurl.com/2xt78kqu>.

34. Four killed in shooting incident at market in Georgia – interior ministry. *Reuters*. URL : reuters.com/world/europe/four-killed-shooting-incident-market-georgia-interior-ministry-2024-02-09.

35. Gun Ownership by Country 2024. *World Population Review*. URL : <https://tinyurl.com/y6lto4dt>.

36. Hərbi vəziyyət haqqında : Azərbaycan Respublikasının Qanunu. *Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi Qanunvericilik baş idarəsi*. URL : <https://e-qanun.az/framework/35170>.

37. Illinois Statutes Chapter 430. Public Safety § 65/9.5. Revocation of Firearm Owner's Identification Card. *FindLaw*. URL : <https://tinyurl.com/2dlu6o6k>.

38. International Committee of the Red Cross. 1999. Arms Availability and the Situation of Civilians in Armed Conflict. Geneva: ICRC.

39. Kampanja «Poštuj život, ne oružje» – Poziv na dobrovoljnu predaju oružja. *Ministarstvo unutrašnjih poslova*. URL : <https://tinyurl.com/ywg3qsc4>.

40. Knife surrender schemes. *Youth Endowment Fund*. URL : <https://youthendowmentfund.org.uk/toolkit/knife-surrender-schemes>.

41. Licensing and other provisions relating to firearms. *New York State Law*. URL : <https://ypdcrime.com/penal.law/article400.php#p400.05>.

42. Manje oružja, manje tragedija. *Ravnateljstvo policije*. URL : <https://t.ly/zAEwm>.

43. Modernizirana kampanja «Manje Oružja, Manje Tragedija» u sklopu Fonda za unutarnju sigurnost Europske unije. *Ravnateljstvo policije*. URL : <https://tinyurl.com/2kqrnmh3>.

44. O campanie de predare voluntară a armelor ilegale are loc în R. Moldova. *Stiri.MD*. URL : <https://stiri.md/article/social/o-campanie-de-predare-voluntara-a-armelor-ilegale-are-loc-in-r-moldova>.

45. Over 130 lethal weapons taken off streets following Firearm Surrender. *Greater Manchester Police*. URL : <https://tinyurl.com/2y3ufbo4>.

46. Over 260 firearms surrendered in 2023 Firearm Amnesty Program. *DiscoverEspana*. URL : <https://discoverestevan.com/articles/over-260-firearms-surrendered-in-2023-firearm-amnesty-program>.

47. Over 50 guns handed in as firearms surrender continues. *West Mercia Police*. URL : <https://tinyurl.com/2bscn2p>.

48. Pataraiia, T. (1999). Export Control System in Georgia. Army and Society. Tbilisi : Caucasian Institute for Peace, Democracy and Development.

49. Penal Code. *California Legislative Information*. URL : <https://tinyurl.com/2yelu3ns>.

50. Pentru modificarea Legii nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă : Lege Nr. 181 din 18-11-2021. *Ministerul Justiției*. URL : https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128926.

51. Për armë : Ligji nr. 05/L-022. *Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës*. URL : <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=11018>.

52. Për legalizimin dhe dorëzimin e armëve, municionit dhe mjeteve eksplozive : Ligji nr. 05/l-134. *Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës*. URL : <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=14605>.

53. Për legalizimin e armëve : udhëzim administrativ (mpb) nr. 09/2018. *Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës*. URL : <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=18097>.

54. Pozwolenie na broń dla funkcjonariuszy deklarujących chęć wzmocnienia potencjału obronnego Rzeczypospolitej Polskiej. *Policja Mazowiecka*. URL : <https://mazowiecka.policja.gov.pl/ra/pion-prewencji/wydzial-postepowan-administrac/pozwolenia-na-bron/84123,Pozwolenie-na-bron-dla-funkcjonariuszy-deklarujacych-chec-wzmocnienia-potencjalu.html>.

55. Pravilnik o načinu raspolaganja s oružjem i streljivom oduzetim u upravnom, prekršajnom i kaznenom postupku i oružjem predanom Ministarstvu unutarnjih poslova te o načinu rada povjerenstva koje odlučuje o takvom oružju. *Narodne novine*. URL : https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_12_149_2782.html.

56. Predaj oružje! *MUP Republike Srbije*. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=k5iu7tx23vU>.

57. Privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă: Lege Nr. 130 din 08-06-2012. *Ministerul Justiției*. URL : https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142512.

58. Properly Identify a Firearm for the Purpose of Tracing. *ATF*. URL : <https://www.atf.gov/firearms/properly-identify-firearm-purpose-tracing>.

59. Safe and Secure Gun Program. *York Regional Police*. URL : <https://www.yrp.ca/en/crime-prevention/Safe-and-Secure-Gun-Program.asp>.

60. Saskatchewan collected 241 guns during gun amnesty program. *Global News*. URL : <https://globalnews.ca/news/8759070/saskatchewan-gun-amnesty-program-2022/>.

61. Section 129D: Surrender of firearms and ammunition to licensing authority upon denial of application for, or revocation of, identification card or

license; right to transfer; sale by colonel of state police; rules and regulations. *Commonwealth of Massachusetts*. URL : <https://tinyurl.com/29lh4qkn>.

62. Sixteenth Progress Report on the implementation of the EU Strategy to Combat Illicit Accumulation and Trafficking of SALW and their Ammunition – (2013/II) (2014/C 178/03). URL : [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0612\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0612(02)).

63. Spyros D. Politics from the Barrel of a Gun: Small Arms Proliferation and Conflict in the Republic of Georgia (1989-2001). Small Arms Survey, 2002. 70 p. URL : <https://salw-guide.bicc.de/en/country?id=81>.

64. Terrorism Act 2000. *legislation.gov.uk*. URL : <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/contents>.

65. The Republic of Moldova destroys small arms and light weapons with the support of the EU and UNDP. *UNDP*. URL : <https://www.undp.org/moldova/press-releases/republic-moldova-destroys-small-arms-and-light-weapons-support-eu-and-undp>.

66. Úřední zničení zbraně a střeliva. *Ministerstvo vnitra České republiky*. URL : <https://www.mvcr.cz/clanek/uredni-zniceni-zbrane-a-streliva.aspx>.

67. USK: Informativna kampanja «Poštuj život ne oružje». *Ministarstvo unutrašnjih poslova*. URL : <https://tinyurl.com/ys3jgq7m>.

68. Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220002516/U/D20222516Lj.pdf>.

69. Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20230000535/O/D20230535.pdf>.

70. Uyğunluğun qiymətləndirilməsi sahəsində akkreditasiya haqqında: Azərbaycan Respublikasının Qanunu. *Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi Qanunvericilik baş idarəsi*. URL : <https://e-qanun.az/framework/28108>.

71. Vatrenim oružjem počini se više od polovine ubistava u BiH, od čega se u 95 posto slučajeva koristi nelegalno oružje! *United Nations Development Programme*. URL : <https://www.undp.org/bs/bosnia-herzegovina/pocela-kampanja-postuj-zivot-ne-oruzje>.

72. Word 4 Weapons. URL : <https://www.word4weapons.co.uk/about>.

73. Xidməti və mülki silah haqqında : Azərbaycan Respublikasının Qanunu. *Daxili İşlər Nazirliyi*. URL : mia.gov.az/ru/legislation/1/view/6.

74. Zákon č. 119/2002 Sb. Zákon o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský

zákon), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o zbraních). *Zákony pro lidi*. URL : <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-119>.

75. Zákon č. 190/2003 Z. z. Zákon o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov. *Zákony pre ľudí*. URL : https://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-190#google_vignette.

76. Zákon č. 90/2024 Sb. Zákon o zbraních a střelivu. *Zákony pro lidi*. URL : https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-90/zneni-20260101#p151_p151-1-1.

77. Zakono nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije. *Paragraf*. URL : <https://tinyurl.com/2bnafe9x>.

78. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o nabavci, držanju i nošenju oružja i municije. URL : https://www.mupsbk-ksb.gov.ba/images/ZAKON/Slu%C5%BEbene_novine_SBK_br._10-2022.pdf.

79. Zakon o nabavi i posjedovanju oružja građana. *ZAKON.HR*. URL : <https://tinyurl.com/2x5j4xo4>.

80. Zakon o oružju i municiji Tuzlanskog Kanton. *BiH pravo*. URL : <https://twtr.to/7x5jB>.

81. Zakon o oružju i municiji unsko – sanskog kantona. URL : https://vladausk.ba/v4/files/media/pdf/61631dc73066f0.96855921_zakon%20o%20oruzju%2021.pdf.

82. Zakon o oružju i streljivu. URL : <https://www.mupzzh.ba/sites/default/files/Zakon%20o%20oru%C5%BEju%20i%20streljivu.doc>.

83. იარაღის გადაფორმება. მომსახურების სააგენტო. URL : <https://sa.gov.ge/p/weapon/reregistration>.

84. იარაღის შემოტანა-გატანა. მომსახურების სააგენტო. URL : <https://sa.gov.ge/p/weapon/import-export>.

85. იარაღის შესახებ: საქართველოს კანონი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/14944>.

86. საკუთრებაში ან სარგებლობაში არსებული იარაღის ტარების, გადაადგილებისა და შენახვის წესისა და რეჟიმის შესახებ : ბრძანებულება საქართველოს პრეზიდენტის № 750 2006 წლის 18 დეკემბერი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/99532?publication=0>.

87. ნახუცრიშვილი ლ. ვის აქვს ნებართვა შეიძინოს, შეინახოს ან ატაროს ცეცხლსასროლი იარაღი. URL : myadvokat.ge/ka/blog/10506/vis-aqvs-nebartva-sheizinos-sheinaxos-an-ataros-cecxlsasroli-iarari.

88. საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : matsne.gov.ge/ka/document/view/28216.

89. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : matsne.gov.ge/ka/document/view/16426.

90. სარგებლობაში ან საკუთრებაში არსებული იარაღისა და საბრძოლო მასალის ტარების, შენახვის, გადატანა-გადაზიდვის, გადაგზავნისა და რეგისტრაციის წესის დამტკიცების შესახებ : ბრძანება საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის № 164 2014 წლის 28 თებერვალი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2259890>.

91. საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მომსახურების სააგენტოს მიერ ლიცენზიისა და ნებართვის გაცემის წესისა და დამატებითი პირობების დადგენის შესახებ : დადგენილება საქართველოს მთავრობის №162 2005 წლის 21 სექტემბერი. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. URL : [matsne.gov.ge/ ka/document/view/10426](https://matsne.gov.ge/ka/document/view/10426).

92. חוק חלי היד, שת"ט-1949. גב. URL : <https://tinyurl.com/2chqfsy5>.

93. ת.ת. פקודת סדר הדין (חוקי) [חוקי]-1969. גב. URL : https://www.nevo.co.il/law_html/law00/74918.htm.

Наукове видання

**Білик Вадим Миколайович
Бугайчук Костянтин Леонідович
Варивода Василь Іванович
Джафарова Олена В'ячеславівна
Дрок Ірина Сергіївна
Дуванський Олександр Федорович
Корж Євген Михайлович
Котелюх Микола Олександрович
Музичук Едуард Олександрович
Шатрава Сергій Олександрович**

**МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПРАКТИКА В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД
ВИЛУЧЕННЯ, ПРИЙНЯТТЯ У НАСЕЛЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ,
БОЄПРИПАСІВ, У ТОМУ ЧИСЛІ НЕВСТАНОВЛЕНОГО ПОХОДЖЕННЯ,
ЩО ОПИНИЛИСЯ У ЇХНЬОМУ ВОЛОДІННІ З РІЗНИХ ПРИЧИН
(ЗНАЙДЕНІ, ПЕРЕДАНІ ТОЩО)**

Наукове дослідження

Редактор, оригінал-макет – *А. В. Самотуга*

Редактор *О. Ю. Чижевська*

Підп. до друку 21.01.2025. Формат 60x84/16. Друк – цифровий.
Папір – офісний. Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 7,21. Обл.-вид. арк. 7,75.
Зам. № 01/25-м. Наклад – 25 прим.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, т. sed@dduvs.edu.ua
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 8112 від 13.06.2024 р.